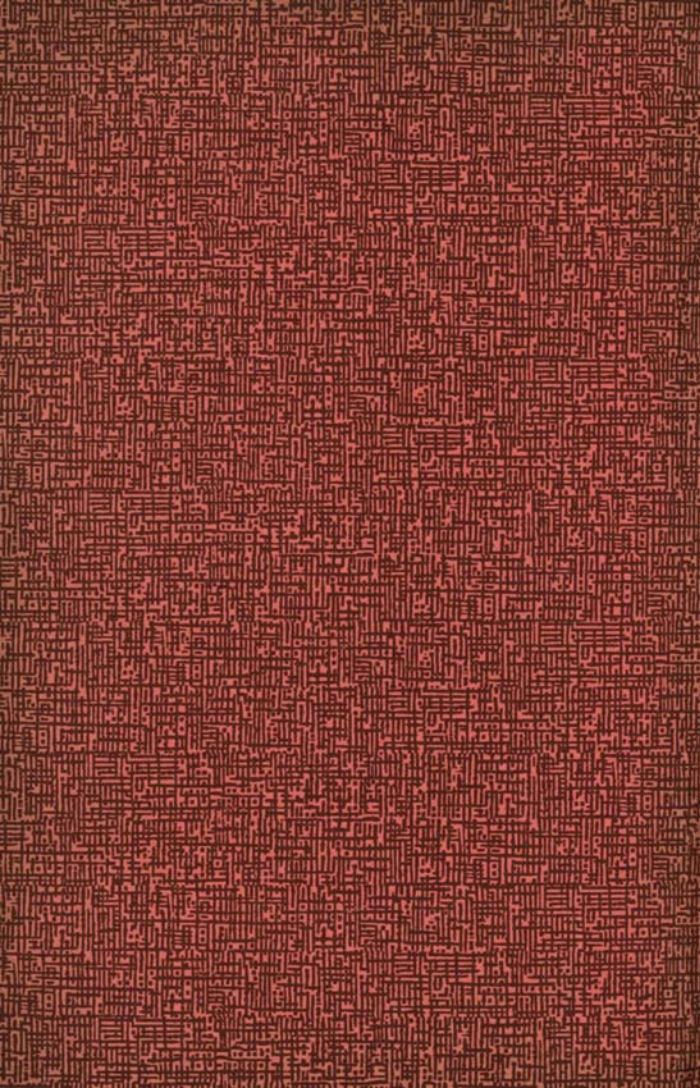

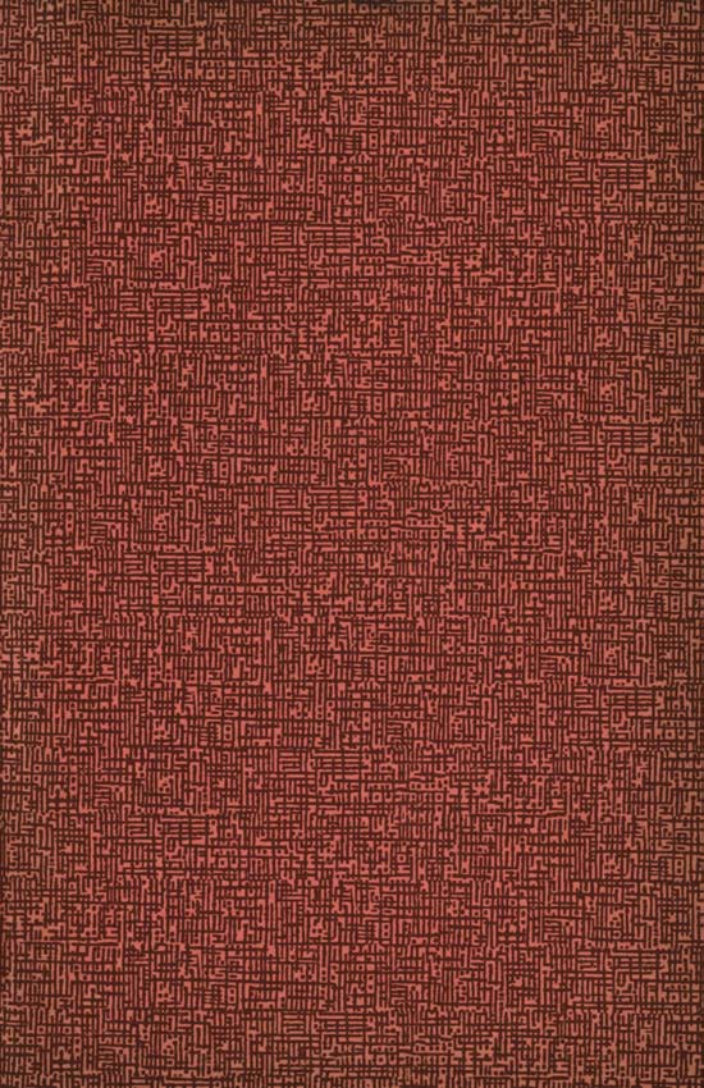
MONTSERRAT

GUIA HISTORIC

DEL PELEGRÍ

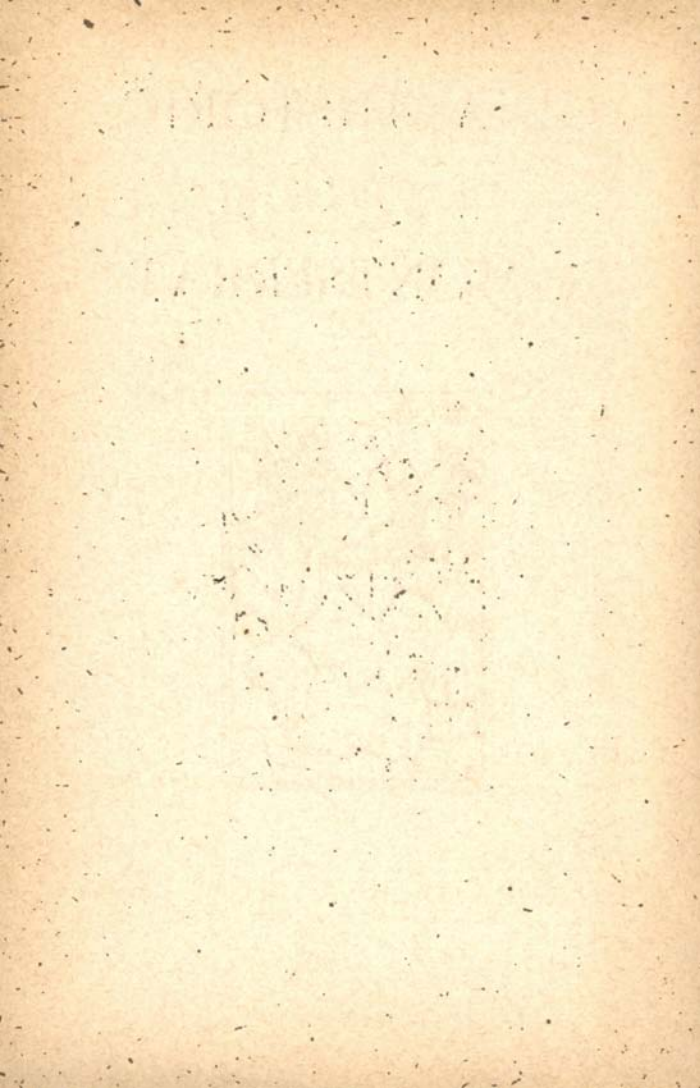

AMB PERMÍS DELS SUPERIORS

MAPA TOPOGRÀFIC DE LA MUNTANYA DE MONTSERRAT

— 1909 —

ÉS PROPIETAT DEL MONESTIR DE MONTSERRAT

SEGONA EDICIÓ — 1928 —

— ADDICIONS —

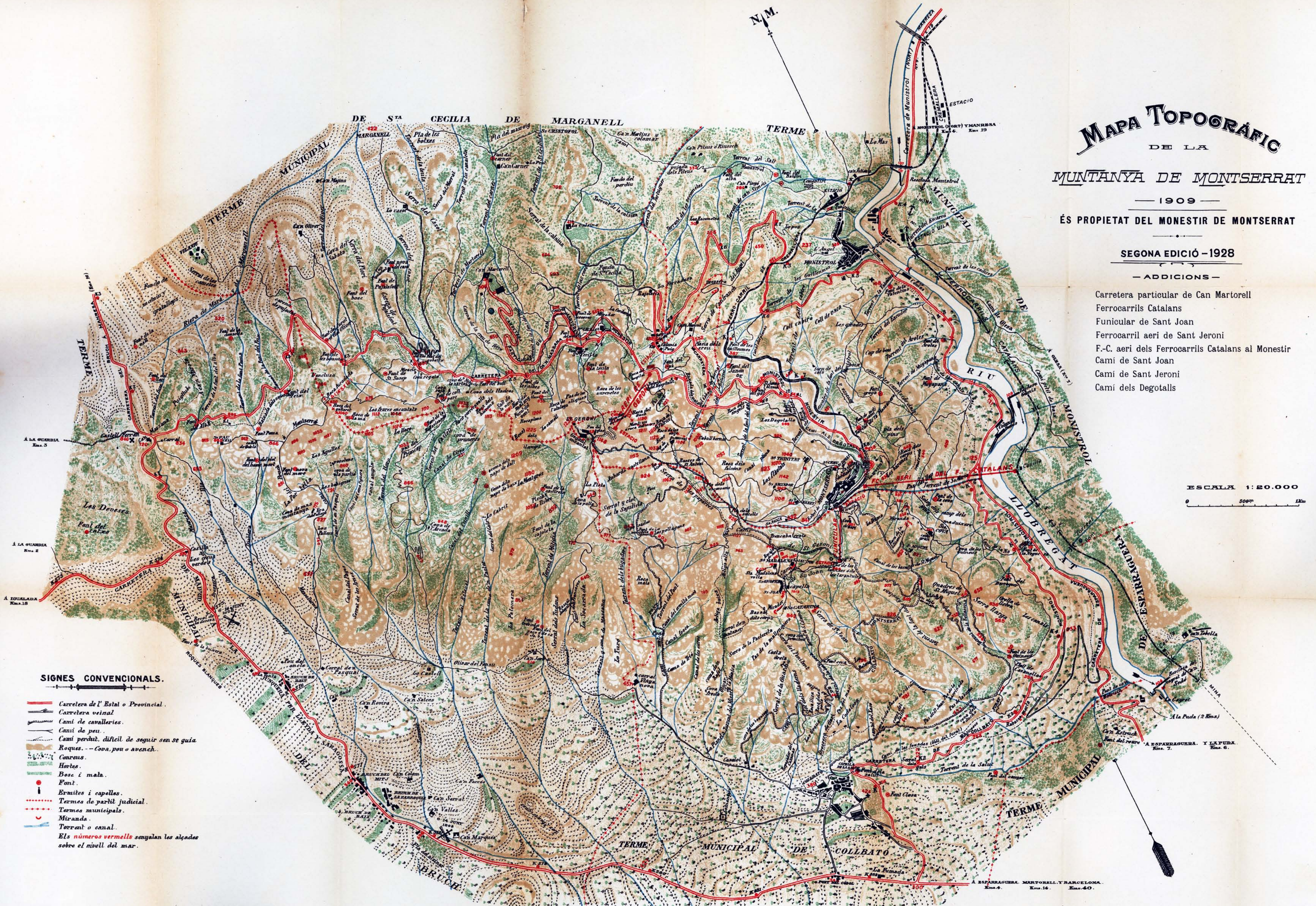
Carretera particular de Can Martorell
Ferrocarriis Catalans
Funicular de Sant Joan
Ferrocarriil aeri de Sant Jeroni
F.-C. aeri dels Ferrocarriis Catalans al Monestir
Cami de Sant Joan
Cami de Sant Jeroni
Cami dels Degotalls

ESCALA 1:20.000

0 500m 1km

SIGNES CONVENCIONALS.

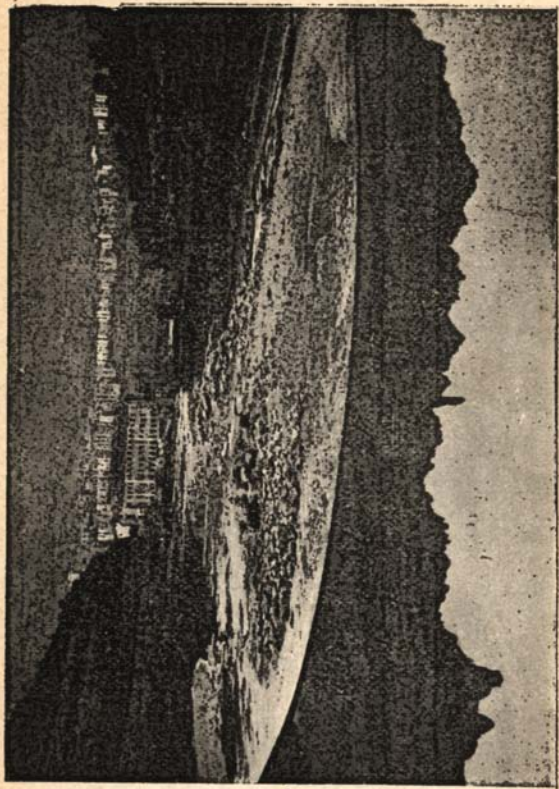
- Carretera de l'Estat o Provincial.
- Carretera veinal.
- Cami de cavalleries.
- Cami de peu.
- Cami perdut, difícil de seguir sen se guia.
- Roques. -- Cova, pou o avench.
- Canyons.
- Hortes.
- Bosc i mata.
- Font.
- Ermites i capelles.
- Termes de partit judicial.
- Termes municipals.
- Miranda.
- Torrent o canal.
- Els números vermells senyalen les alçades sobre el nivell del mar.

La muntanya i vies de comunicació

LA Muntanya de Montserrat és situada dins la província de Barcelona, lluny de la Capital del Principat uns 35 kilòmetres a $41^{\circ} 36' 19''$ graus lat. N., i $5^{\circ} 29' 51''$ del meridià de Madrid.

Del tot gairabé isolada d'altres monts i colines que li fan de corona, s'aixeca esbelta i superbiosa per sobre tots ells, fins als 1235'73 metres, trasmudant-se en variades i capricioses figuracions, segons per on sia que's contempla; representant-se a l'imaginació ara grans gegants encantats i una corrua de soldats que vetllan immòvils l'alt Palau de la Regina, ara un estol de monjos estàtics, petrificats, i la llarga processó, inacabable, de pelegrins i devots; ara una renglera d'elevats capitells de catedral gòtica,

LA MUNTANYA EMMIRALLADA DINTRE EL RIU

amb els flautats arrodonits de l'orgue vella, i per sobre de tot una gran serra immensa, que apar sia qui donà nom a la muntanya, doncs se'n diu Montserrat (*Mons serratus*). El perímetre o circuit és d'uns 26 kilòmetres, dibuixant el conjunt una gran nau d'uns 10 kilòmetres de llarg i uns 5 en el punt més ample que escomesa i empesa per les onades de tempestat furiosa ha vinguda a encallar-se aquí, demoblada i enfondida de proa a popa, en direcció quasi de N. a S.

No solament per la seva forma devé rara i extraordinària, sino també per la matèria de que es compona: enormes roques i cantals amorfes de pedra de diverses formes i colors, junyits i agermanats entre sí talment amb argamassa de sorra i calç, formant com una pasta duríssima i rebel a l'eina, segons s'ha pogut comprobar i s'evidencia encara en les columnes de la façana de l'església.

Aqueixes masses ingents de pedra es troben col·locades en forma escalonada des de'l peu de la muntanya fins al bell cim, resultant més dures les més enlairades que les dels baixos, i gairebé sempre termenant en figura cònica, així que

en els cimals intercepten o cuiden interceptar el pas a l'escursionista. El perquè d'aital forma i composició no ha estat encara ben escatit i adhuc podem dir ésser tasca difícil, ja sia que 'ls mestres en la matèria no convenen pas en això, acabant per confessar tots la grandesa i omnipotència de Déu, la petja del qual es retroba aquí.

Adhuc més sorprèn resta el pelegrí i singularment el naturalista contemplant la muntanya de Montserrat convertida en formosíssim jardí a qualsevulla estació de l'any. Es que meravella de debò veure en mig de roques i turons tanta fertilitat i abundor i varietat d'arbres, plantes i flors per tot arreu, fins per les clivelles dels roquissos i vessants, brotant gemades i amb ufanor més pròpia de terres tropicals que no pas de excelsituts on tot apar lluitar contra d'ella. Per ço serà que plè d'entusiasme i religiosa inspiració cantava un poeta montserratí, el P. Figuerola:

Que aquí como es Maria la hortelana
Medran las plantas sin la industria humana.

Altra particularitat presenta també Mont-

serrat sobre les demés muntanyes; i és no experimentar-se en ella esglais i esvaniments, jatsia es contempli de lluny, jatsia es contempli d'aprop; mentre es va ascendint per ella sent l'esperit dolça suavitat i alegria indescriptibles que van creixent a mida que van desfilant a la mirada cent i mil variats panorames que encisen al palegrí devot.

Tot ço és perquè Montserrat és la muntanya frondosa, la muntanya ubèrrima i santa que el Senyor escollí per estada seva i per a afavorir des d'ella als homes, bastint-hi el palau de Maria, auxili dels cristians, sortat refugi dels pecadors, conçol dels afligits, guarida de malaltissos i esperança segura de tots els que anem gement i plorant en aquesta vall de llàgrimes, sots el pes de la pena o culpa: per ço Montserrat es fa atractívol i encisador més encara que per sa forma estranya i admirable. Ço és, veritablement, el que atreu a les multituds de tot temps i de totes les terres fins les més llunyanes, i que no es fadiguin d'empendre, una i mil vegades que sia, la pujada per a visitar a la sobirana Emperatriu de cels i terra, a Maria Mare de Déu dels homes.

Diferentes són les vies de comunicació que porten a Montserrat. Per l'oest passa la carretera de Barcelona a Igualada, Lleida i Saragossa. En ésser a Collbató s'hi ajunta l'altra carretera que va pujant cap al Nort, camí de Monistrol. A aquest mateix poble se n'hi afegeix altra, construïda l'any 1858-1859 per l'empresa del ferrocarril de Barcelona a Saragossa: serpentejant capriciosament arriba al Monestir després de nou kilòmetres de pujada i tretze des de l'estació del Nort. Té sis metres d'amplada, i és còmoda tant si es vol fer en carruatge com a peu; a la part més alta té un amplit de un metre d'alçada, per tal d'evitar possibles accidents. Entre els kilòmetres IXe i X^e prop de la *Font dels monjos*, se li ajunta l'antic camí de Manresa, el qual s'aprofita des d'aquest lloc fins al punt nomenat *serra de Canfranc*, devenint la pujada menys pendent i molt més agradable per l'extensió riallera que's va obrint a l'esguard del pelegrí. Un kilòmetre, si fa o no fa, ans d'arribar al Monestir se li afegeix la carretera que, partint de la d'Igualada, (aquella que hem dit passa per Collbató), ve de Can-Massana per Sta. Cecília. La feu construir el Rm. P.

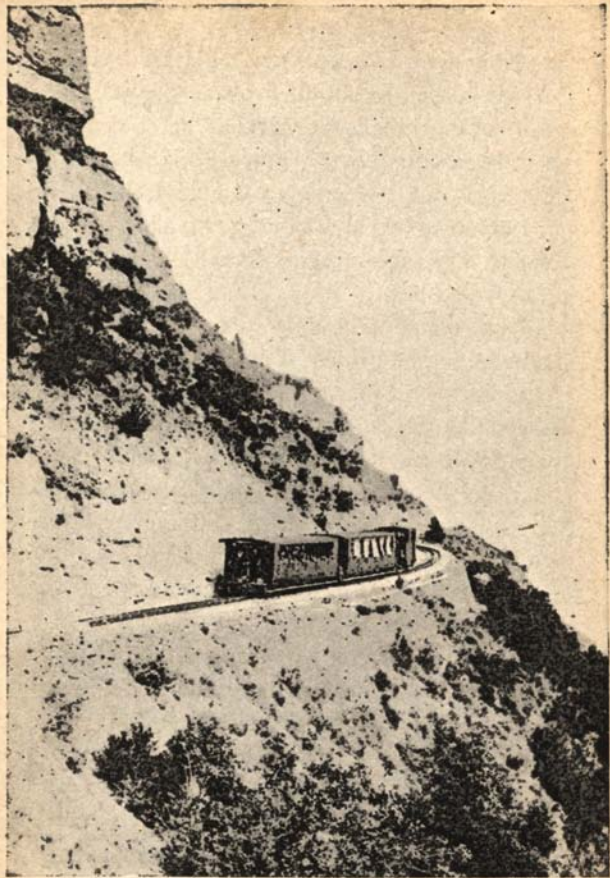
Abat Dom Josep Ferran, essent aidat dels municipis d'Igualada, Manresa i Berga, per allà l'any 1697-1700. Al 1909 fou ventatjosament rectificada podent-se ara afectar el viatge en carruatge amb més rapidesa i comoditat, per raó d'ésser més plana i de menys extensió, car sols compta 9 kilòmetres i mig des de Can-Masana al Monestir.

Demés d'aquestes carreteres, hi han multitud d'altres camins o dresseres per a pujar al Monestir. El primer i més important és el de Collbató, únic que temps enrera es coneixia per a comunicar amb els poblats de mig-dia i ponent, excepte el del *Forat*, al mig-dia de la santa Cova, que parteix de la carretera de Monistrol a Collbató, i de Monistrol a Esparragüera i Olesa, prop del *Cairat*, que ara encara segueixen no solament els de Collbató, sinó també molts d'altres de les parts aquelles des de'l Bruch fins a Martorell i demés poblets prop-estants. El viatge es fa a peu o a cavall. La pujada és dificultosa i ràpida, si be a mida que es va ascendint, hi han tirades bones i planeres. Recompensa, emperò, la fadiga, el formosíssim cop d'ull que ofereixen, en gairebé

tot el trajecte, els immensos panorames : el Llobregat corrent mandrosament fins al Mediterrani: Terrassa, Sebadell, Martorell, Vilafranca del Penadès, etc. ; i més lluny la línea fèrrea del Nort, des d'Olesa a Monistrol, la de Barcelona a Tarragona i gran part de la de Martorell a Igualada.

De Monistrol parteix també una dressera que porta al Santuari, lluny solament uns 3'500 kilòmetres, de pujada, però, àspera i fadigosa. Es serveixen d'ella la gent i fins qualche vegada hi han muntat caballeries, enc que devé molt perillós en alguns indrets. Ans de la arribada a la roca on s'assenta l'hermita dels Apòstols es parteix : a la dreta puja per un caminó gairebé vertical i escalonat que per ço fou anomenat *escala de les monges*, des de temps ençà algom desfet i mig perdut : l'altre de l'esquerra va a topàr amb el de la Santa Cova, és molt preferible, per mes que faci marrada.

La principal via de comunicació, emperò, que avui te Montserrat és el Cremallera, únic a Espanya, el qual s'inaugurà el dia 6 d'Octubre de l'any 1892. De molt temps enrera s'era projectada l'unió del Santuari amb l'estació

EL CREMALLERA' PUJANT LA MUNTANYA

del Nort, però no resultava cosa fàcil l'execució. L'enginy humà trobà no obstant la solució i es començà a treballar pel Setembre de 1891, resultant el més dificultós la perforació de la roca dels Apòstols en la qual treballaven nit i dia dues brigades d'obriers, no aconseguint foradar-la fins als sis mesos de penosos esforços, el dia 5 de Maig de l'any 1892, havent-se de planyer solament la mort d'un obrer, que esdevingué el dia primer d'any. La festa de la inauguració resultà brillantíssima. La tarda del 6 d'Octubre, el Bisbat català que s'era congregat a Montserrat per la celebració del IV centenari del descobriment d'Amèrica, s'encaminava a l'estació acompanyat d'una gran multitud de gent. El Sr. Bisbe de Barcelona, en qual diòcesi és Montserrat, beneí la màquina que duu el nom de « Sant Geroni », i que emportà després els comissionats cap a Barcelona.

Cal confessar-ho: el Cremallara ha estat per Montserrat un avenç que haurà contribuït moltíssim a acreixer entre els fidels la devoció a Maria-Morenet de Montserrat, tota vegada que allunyant-se progressivament la fè del poble, i necessitant molts d'un esforç no pas petit per

a emprendre semblant viatge a la faïçó dels nostres avantpassats, seria inútil exigir-ho de moltes persones febles i malaltisses, que no podrien apropar-se a Maria.

VISTA DEL MONESTIR

II

El Santuari

La gran celebritat i anomenada de la muntanya de Montserrat és deguda, sobre tot, al famós Santuari en el qual s'hi venera l'Imatge prodigiosa de la Mare de Déu, i al Monestir de monjos de St. Benet, que fa nou segles venen desenrotllant el culte que s'hi tributa a Déu i a Nostra Dona. D'açò és que anem a parlar ara, deixant per altre lloc la troballa de l'Imatge que s'honora al Cambril de nostra Basilica.

La primera vegada que trobem es faci esment de l'església de Sta. Maria en la muntanya de Montserrat, és al s. X^e, és a dir, l'any 932, en el qual Sunyer, Comte de Barcelona, renova i confirma la donació que al 888 feia el seu

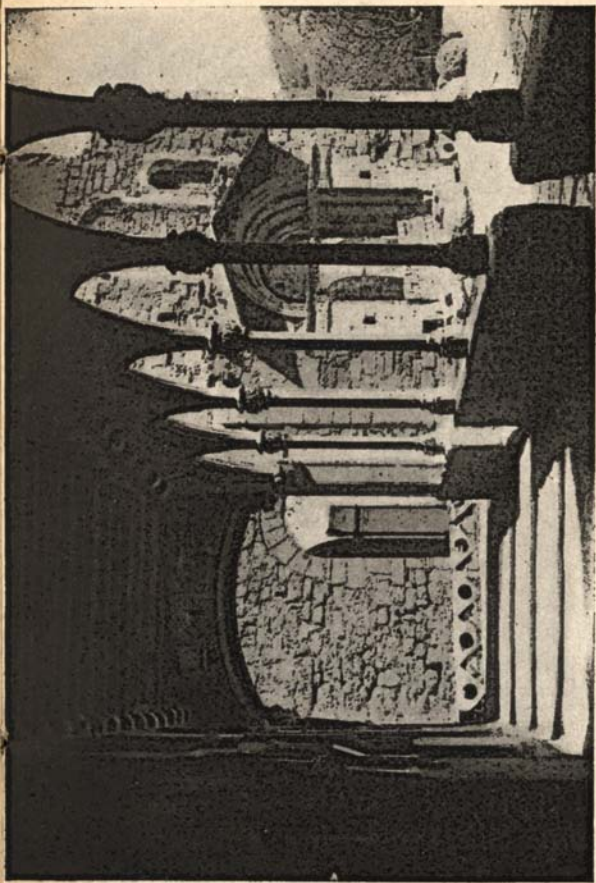
pare Wifred al Monestir de Ripoll de la muntanya de Montserrat amb ses esglésies: en aquest privilegi no es deia quines eren; en el del 932, però, s'enomenen una per una. Igual consta per altra confirmació del Rei Lotari de França l'any 982.

Quatre anys més endavant retrobem ja l'església de Sta. Maria de Montserrat amb Monestir de monjos Benedictins i el seu Prior Raimond dependent del Monestir de Ripoll, d'on venien ell i els seus súbdits. Aquesta dependència durà quatre segles, ço és, fins l'any 1410. Manta vegada s'havia procurat desmembrar-se del Monestir de Ripoll, sens conseguir-ho; fins que pelegrinant per Montserrat l'Antipapa Pere de Luna, nomenat Benet XIII, reconegut per veritable Papa a França, Espanya i altres nacions, li demanàren la desmembració de Ripoll, ja que aixís ho reclamava la importància i superioritat que anava adquirint. Ho concedí el Papa Benet XIII i ho consignà a Perpinyà el 9 de Juny l'any 1410 en una butlla, per la qual enlairà el Monestir a Abadia, confirmant-ho després els papas llegítims Martí V i Eugeni IV.

El primer Abat fou el P. Marc de Villalba, home virtuós i noble, enviat després d'embaixador al Papa Martí V l'any 1417 i al Rei Alfons V d'Aragó, essent a Nàpols l'any 1422. En tornar a Montserrat esmerçà tota la seva activitat en el govern dels seus monjos, redactant unes constitucions per tal de servir millor la disciplina regular, aconseguint així l'independència absoluta del Monestir de Ripoll. A la seva mort (haguda per allà l'any 1436) el Rei D. Alfons intentava ajuntar aquest Monestir a la Congregació de St. Justina de Itàlia; nomenada així mateix Cassinense, aportant a Montserrat diferents monjos elegint Abat un d'ells, el P. Antoni d'Aviñó. En morir, però, aquest, retornaren els italians al seu país i els catalans elegiren per Abat al P. Dom Pere Antoni Ferrer, religiós noble i il·lustrat, que va mereixer ésser Canciller de Catalunya i Bibliotecari del Rei d'Aragó. Montserrat tingué després un abat comendatari, el bondadós Cardenal Julià de la Ròvere, que després ocupà la Seu pontifícia amb el nom conegudíssim de Juli II. Governà, doncs, Montserrat mitjançant l'Abat de Sta. Cecília, esmerçant les rendes del mateix

en la construcció del famós claustre gòtic, que en part resta avui encara. Julià posà en mans del Papa la Abadía de Montserrat, i en lloc seu entrava bentost el P. Joan de Peralta, presentat després Bisbe de Vich pels Reis catòlics per tal de poder imposar a Montserrat la Congregació de Valladolid.

Mercès al favor reial el Prior general de Valladolid amb cartorze monjos castellans prengueren solemne possessió de Montserrat el 28 de Juny de l'any 1493, i après el 3 de Juliol, reunits en Capítol, elegien per Superior al V. P. Garcia de Cisneros, solament amb dignitat de Prior primer, i després l'any 1498 d'Abat, quan Alexandre VI ordenà que es retornés als Monestirs la dignitat Abacial que havien tinguda ans d'ajuntar-se a la Congregació Val·lisoletana. Tantost hagué pres el govern de la Comunitat montserratina el V. P. Garcia, retornava Montserrat al seu primer esplendiment, essent tingut des d'aleshores com un dels principals Monestirs de l'Ordre Benedictina per la santedat i observància, per el nombrós i lluidíssim personal que comptava, i això per més de tres segles, sobreexcel·lint a molts d'altres; por-

CLAUSTRE GÒTIC

tant la davantera el V. P. Garcia i gran nombre d' Abats, com Dom Pere de Burgos (1512-36), primer historiador de Montserrat; Diego de Lezma (1553), que ensems fou General de tota la Congregació; Benet de Tocco (1556-62), més tard Bisbe de Vich, Lleida i Girona; Bartomeu Garriga (1559) que feu construir el grandió temple actual; Llorens Nieto (1596-601), enlairat l'any 1603 al Bisbat de Alger Cerdunya, i més tard Arquebisbe de Alger i Oristan; Alfons Gomez (1621), en aquest temps la Comunitat arribà a comptar 100 monjos; Joan Manel Espinosa (1637), que fundà el Monestir de Montserrat a Madrid i après d'haver estat General de la Congregació fou també Bisbe d'Urgell i Arquebisbe de Tarragona; Benet Sala (1682), més tard Bisbe de Barcelona i ultimament Cardenal Pevre de la S. I. R. ; Plàcid Cortada (1737), l'any 1745 nomenat general de tota la Congregació de Valladolid; Benet Argerich (1753-61), que construí l'actual Claustre i morí en odor de Santetat el 25 de Març de l'any 1764, en haver preanunciat la destrucció de Montserrat; Simó Guardiola (1814), l'any 1828 consagrat Birbe d'Urgell; i finalment Dom Josep Blanch

(1824-32) darrer Abat i general de la Congregació de Valladolid.

I no solament els Abats excel·liren en santedat, lletres i dignitats, ja que de Montserrat sortiren el P. Dom J. Royo, Abat de S. Victorià i després Arquebisbe de Caller, Cerdanya; altre d'igual nom que governà la Congregació de Valladolid (1693-97), que havia ja regida l'anterior segle el P. Antoni Sea (1753-77). De Montserrat eixiren també els reformadors primers i Generals de la Congregació Lusitana, que foren els PP. Pere Chaves i Plàcid Villalobos; sense comptar-ne d'altres qui regiren les tres Congregacions a l'hora existents a la Península.

De les persones més notables en santedat apuntarem l'hermità Benet d'Aragó (1516); Cristòfol de Zamora, que profetitzà el seguirien altres trenta monjos l'any mateix del seu òbit (1524); Maur de Alfaro, Mestre de Novicis (1638); Francesc Laboroto, italià, a qui es diu parlà el Crucifix: *No't consolaré fins que vagis a Montserrat*; on morí l'any 1583; Pere Alonso de Burgos, hermità cèlebre per la doctrina i santedat; Joan Martínez, home d'humilitat i cari-

tat a tota prova (1595). Per allà el s. xvii ilustraren així mateix aquest Monestir, entre d'altres, els PP. Francesc Rosell (1634) i Plàcid Ferrer (1614), que conseguiren veure la Mare de Déu a l'hora de la mort, i sobre tots el P. Bonifaci Kemp que, de retorn a la seva pàtria, Anglaterra, per tal d'ajudar als catòlics d'aquelles terres, sofrí el martiri l'any 1644. Excel·lí també per la seva santedat de vida i nomenada l'hermità Bernat Márquez († 26 febrer 1701) al qual conseguí el celebèrrim Germà Josep de St. Benet, ordinàriament conegut per Ven. Fra Josep de les Llànties († novembre 1723).

Demés, per fer-se càrrec de la cultura i l'avenç de les ciències per aquests temps, cal no més recordar el nom dels PP. Joan Robles (1572), qual traducció dels sants Evangelis ha aparegut darrerament i han ben rebuda els entesos; Geroni Lloret, que l'any 1570 imprimí a Barcelona l'obra intitulada «*Silva Allegiarum Sacrae Scripturae*», reimprès després a Venècia, París i Colonia; Josep Capellades (1688), quals infolis no vegé el public, malgrat el que prometien, al igual que els de Joan Garí, de

França, i molts d'altres que fora tasca difícil nombrar. Esmentarem, però, el P. Grau Joana, doctor en farmàcia (1841) i el Germà Antoni Castell que conrreuà també l'aital ciència i visqué més de cent anys; i darrerament el P. Dom Andreu Ricci, notable pintor, mort l'any 1675.

La reduïda Comunitat que hi trobà el P. Cisneros creixia tant, que solament el V. P. Abat imposà el sant hàbit a 75 religiosos, entre choristes i hermitans. A les darreries del s. xvie Montserrat comptava ja amb més de 70 monjos choristes i 43 germans, demés els hermitans i altres religiosos que tenien cura dels Priorats i Parròquies, que acostumaven ser en igual nombre. « Les rendes que abans mancaven per a atendre a tant com a Montserrat es gastava en el culte, ministres, edificis, hostes i pobres, era més que suficient, mercès a la metòdica i acurada administració del V. Cisneros, a quadruplicar el nombre de ministres, bastir edificis i millor atendre als hostes i pobres que acudien al monestir. Palesament la mà de Déu i la benedicció de la Verge Moreneta abrigaven al Monestir i el seu Abat.

Cal are assenyalar com ordenà el V. Abat la Comunitat; «Distribuï de primer, el personal en quatre divisions i a quiscuna assenyala les respectives obediències, dictant-los-hi lleis sapients i ajustades; de tot el que en pervenia una admirable harmonia, car tot era obra de la caritat i per ella devenia ordenat.

»Als monjos Sacerdots els hi assenyala, demes l'observància de la Regla Benedictina, l'estudi, l'adminitració dels Sagraments i la predicació de la paraula divina als pelegrins i fidels que s'apropaven a Nostra Dona de les muntanyes, per tal d'acullir la sement divina de la llei del Senyor i ses benediccions.

»Als germans llecs pertocava l'exercir els diferents oficis que calen encara en aquesta vida, la hostatgeria, l'enfermeria i administració exterior.

»Comptava així mateix un terç estament de religiosos ermitans que poblaven la muntanya, i dels que farem esment en altre lloc. Els incorporà a la Comunitat i convencé de l'utilitat dels vots perpetuus, els amotllà a un mètode de vida peculiar i invariable, i pogué enlairar-los a l'opinió de les multituts i els fidels qui visitaven Monserrat.

»I finalment organitzà la darrera secció del Chor infantívol, coneguda de temps, pels *Escolanets*. Per ells assenyala un lloc especial i reglamentà l'estudi, diversions, sojorn, alimentació, vestit, etc. sens deixar tampoc d'ordenar el còm havien de presentar-se públicament.

»Així disposats els quatre estaments, els allunyà del consorci i comunicació amb el mon, establint, fins a dintre i tot, hores de mutual comunicació i esbargiment. D'aquí en pervenia aquella divinal *Laus perennis*, que ensisava els pelegrins i aixamplava els esperits i cridava els pecadors, doncs eren poques les hores del dia i la nit en les quals no s'exalcessin les misericòrdies del Senyor i sa Mare Santíssima, ara els monjos a l'església, els ermitants als oratoris llurs, sembrats ça i enllà per tota la muntanya, ara els germans meditant i resant, i els escolanets cantant pietosament, tendrívolament, les glòries de la celestial Regina.»

Tal fou l'obra del V. P. Garcia de Cisneros. Coronat ja de glòria i mèrits abandonà aquest mon al 27 de Novembre de l'1510, bo i deixant plasmata el seu esperit monacal i religiós en el *Exercitatorium Vitæ Spiritualis*, que s'im-

primí 10 anys abans a Montserrat i usaren d'aleshores els monjos per tal d'heure guia i confort en son camí, i del que ensems sado-llà el seu esperit St. Ignasi de Loyola.

Tres segles no més durà l'orde establert pel memorable Abat amb tanta d'amor i sol·licitut. I invadien ja l'Espanya els fills de la *Revolució francesa* i el terror, els quals trepitjant tot ço que honor i humanitat significava, dispersaren les quatre Comunitats, i destruïren finalment el Monestir i abrusaren el grandios temple de la Nostra Dona, acomplint-se així la paraula del V. P. Abat Benet Argeric que «des de la corona de la Mare de Deu fins al galliner tot devindria enderrocat.» Testimonis d'això foren encare els dies 25 de Juliol de l'any 1811 i 31 d'Octubre del mateix any, dia infaust i profètic pel Sinaí de la terra catalana.

En retornar la dispersa Comunitat a reunir-se, treballaren la restauració del Monestir i llocs més indispensables i retornaren després l'Imatge sagrada al seu tron, reprenent l'antic culte, malgrat la pobresa i mancança del més necessari no'ls hi permetés desenrotllar-lo amb la solemnitat i esplendidesa d'altres dies. Emperò els

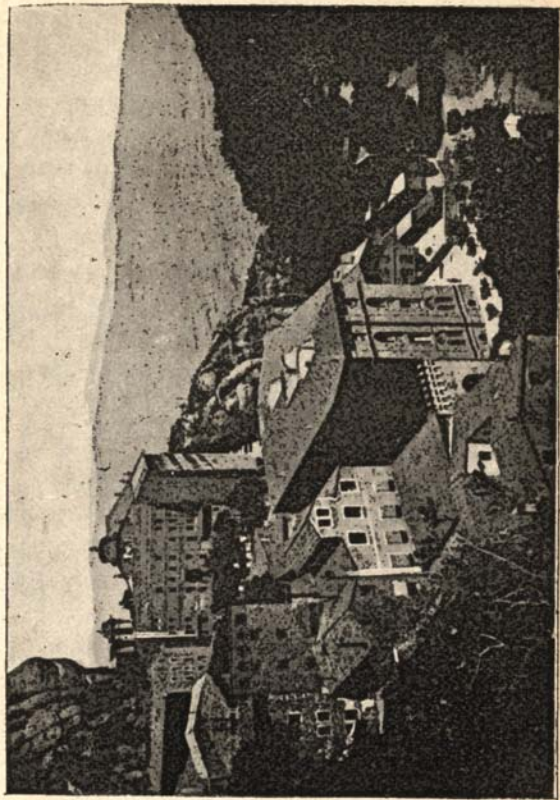
mals s'esperonaven l'un a l'altre : quan hom esperava bonança, dejorn brostà la tormenta. Els fills de l'Espanya seguint l'exemple de la nació veïna començaren per molestar i oprimir els monjos, acabant per suprimir les ordes religioses ; i per més que de bell principi Montserrat servava l'existència, per fi l'any 1837 es resignà a la odiosa legislació, i l'Orde Benedictina restà estingida dins la Península.

Ans la deixa del Monestir hagueren cura d'abscondir l'Imatge Sagrada, depositant-la a casa d'una persona confiada, on romangué alguns anys, fins que, no poguent acallar per més temps l'entusiasme i amor tendrívola que la nació Catalana sentia per la seva Regina i Protectora sol·lícita, demanà i obtingué reial Ordre per la qual recomençava el culte sagrat de religió i pàtria a la muntanya de Montserrat, el dia 7 de Setembre, assistint-hi el digníssim Sr. Bisbe de Barcelona D. Pere Martinez Sammartin i mes de 40,000 persones. Amb motiu d'això hi acudia ensems el Rdm. Dom Josep Blanch, darrer Abat de Monserrat, i a la seva crida, molts d'altres monjos professors de la casa, demés alguns de l'Ordre. Aquests après

la mort del Rdm. P. Abat Dom Josep Blanch haguda al 15 de Setembre de 1851, foren governats per presidents, fins que Pius IX restablí l'any 1862 la dignitat Abacial en la persona del Rdm. Dom Miquel Muntadas, que aquell any propi juntava el Monestir a la Congregació Cassinense de la primitiva Observància, recent constituïda. El venerable Prelat aquest, amb raó tingut pel nou fundador del Monestir, establí a n'aquest Santuari, d'acort amb el cèlebre Bisbe Benedictí Mons. Rosend Salvado, Missioner de l'Austràlia, el Col·legi de Missioners d'Ultramar, que autoritzà el Govern i s'inaugurà pel Febrer de 1885. El dia 8 del Març prop següent moria l'Abat Muntadas, essent després el·legit el P. Dom Josep Deàs, qui ha hagut la glòria de veure gairebé complertament restaurats l'església, les hotatgeries i el Monestir, amb una Comunitat tant nombrosa com en altres dies, i ha contribuït, a més a més, a la restauració de l'Orde Benedictina a Espanya, ha fundat les Missions de Filipines i ha treballat per la vida de les de Austràlia.

Afeixugat pels anys renuncià l'Abadia al 1912, essent elegit abat de govern el P. Dom

Antoni M.ª Marcet, el qual ha renovat la major part de les hostatgeries; ha inaugurat el funicular a St. Joan; a dins del Monestir ha refet i engrandit l'escolania, construït la cuina, magatzems de queviures, refetors pels escolans i criats, ha transformat la Biblioteca adherint-li una magnífica sala d'estudi i un magatzem de llibres de gran capacitat; recordant antigues glòries ha dotat Montserrat d'una esplèndida Impremta i d'un taller de rellegadura; per últim ha omplert el Monestir de joies pictòriques, la biblioteca d'un gran nombre de llibres d'estudi, incunables i manuscrits, i l'arxiu d'un lot formidable de documentació monàstico-catalana.

VISTA DE LES HOSTATGERIES DEL MONESTIR

III

Hospitalitat

Tots els hostes que vinguin al Monestir rebent-se talment com a Jesucrist en persona, car ell haurà de dir un dia: «*hoste era, i em rebéreu* ». I es donarà a quiscú l'honor deguda, i sobre tot als qui se 'ns arretiren per una fe mateixa i als pelegrins ». Amb aqueixes formes paraules inicia el Gran Patriarca dels monjos d'Occident i Pare nostre St. Benet, el capítol LIII, un dels més preciosos de la Sta. Regla, en el qual mana el còm caldrà exercir l'hospitalitat monàstica que tanta nomenada ha donat tot temps a l'Orde Benedictina.

Que aquesta hospitalitat s'exercia ja de bon principi a Montserrat, l'història ho testimonia. Car, no solament donava acollida a la mul-

titud dels pelegrins que s'apropaven al Monestir, però auxiliava encara a quiscun en ses necessitats, tenint en compte la dignitat i qualitat de la persona. Malgrat l'estat a que avui l'ha reduït la moderna civilització no hagi pogut continuar tant caritativa obra, emperò no és poc el que ha fet, ni poc el que fa encara; car l'hospitalitat Benedictina aten sempre a tots qui la sol·licitin i el Monestir bonament pot complaure.

De bell principi, després d'aquells que són destinats al culte diví, al que res anteposa el monjo Benedictí, els edificis d'hostatgeria han estat sempre els que més han preocupat la Comunitat, tant que, per mor de millor atendre a las necessitats i fins comoditat dels visitants, no ha terminat encara, i molt se n'hi falta, la reconstrucció del Monestir.

Per ço utilitzà fins part del Monestir, ço és, els tres primers pisos que aboquen al claustre, i duen els noms de St. Lluís. St. Benet i St. Emilià respectivament, els quals s'han arreglat tot el possible i són avui tant apreciables com ans la devastació. L'any 1854 es destinà per a hostatgeria l'edifici que antigament servia

d'enfermeria als Germans i hospital dels pelegrins, aixecat l'any 1552 per l'Abat Benet de Tocco i que sortosament es lliurà de l'abrandament, conegut per « Cel·les de Frà Josep de les Llànties », per haver mort aquí el Venerable, després d'una llarga i treballada malaltia, dia 18 de novembre de 1723. Es conserva adhuc en bon estat la cel·la on donà a Deu son esperit, i l'oratori de l'enfermeria on tants de cops el Sant Viàtic operà el gran miracle de posar-se per ell mateix a la boca de l'illustre malalt,

Poc després es convertia aiximateix en hostatgeria la casa que antigament havia servit pel metge i altres oficials del Monestir, avui en dia coneguda per « Sta. Escolàstica », propera a la plaça principal del Santuari. Per la seva vetustesa i insuficiència està ara per desaparèixer.

Demés es destinaren a la mateixa fi altres edificis que havien servit per altres usos, les habitacions del farmacèutic, carnicer, paletes, etz. i estaven junyits al Monestir; actualment són coneguts pels noms de St. Placit, St. Maur, St. Josep de Calasanz i St. Joan de Mata.

La construcció de la carretera del Nort

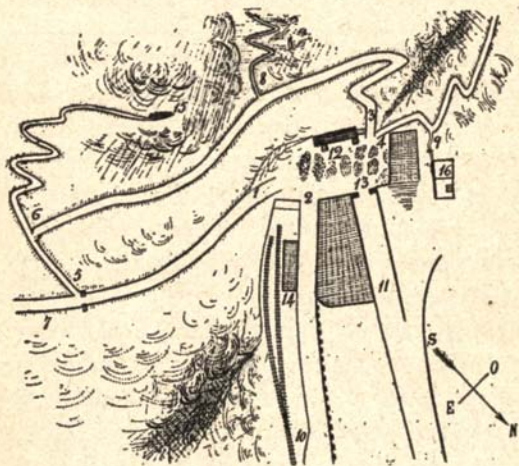
(1860) facilità tant la vinguda al Santuari, que prompte es vegé en l'impossibilitat d'atendre a la multitud de pelegrins que hi acudia. Per ço l'any 1865 aixecava l'edifici de St. Alfons, encabit en el lloc nomenat, *Casa dels de Collbató*, obra forsa dificultosa, per la qual calia tallar una gran roca que impedia la construcció per la part de darrera. Compta quatre pisos i en els baixos s'acomodà la «Tenda de Queviures» i el «Despatx de cel·les»; aquest últim es troba ara als baixos de St. Josep. Aquestes cel·les es destinaren al principi a la gent més acomodada, per la qual raó després l'allargaren gairebe fins a l'edifici del Venerable.

A l'altre extrem i prop del Restaurant, l'any 1876 s'aixecava també un altre edifici, «Cel·les de Sta. Teresa», destinat a les persones que volien menjar al Restaurant; consta de quatre pisos, amb cel·les ben acomodades, mercès a l'aixample del edifici i notable millora realitzada ara darrerament.

Tenint en compte el nombre sempre creixent de visitants, oi més persones distingides, que acudien al Santuari, i desitjant col·locar-les tal com reclama la seva posició, es bastí, prop

del Claustre gòtic, la nova « hostatgeria de St. Josep », inaugurada el dia 22 de març de 1892.

Aquest edifici, malgrat l'inconveniència del seu emplaçament en pensar en un plànol gene-

1. A Sant Miquel. — 2. Carretera de Monistrol. — 3. Camí del VIA CRUCIS. — 4. A Santa Agna, i draçera de Sant Geroni. — 5. A la cova de Garí — 6. Estació última del VIA CRUCIS. — 7. A Sant Miquel i Collbató. — 8. Camí a Sant Joan. — 9. Camí del cementiri. — 10. A la Santa Cova de Nostra Dona. — 11. Entrada al Santuari. — 12. Font del Portal o del Miracle. — 13. Porta principal del Santuari. — 14. Estació del ferrocarril de cremallera. — 15. Cova de Garí. — 16. Cementiri.

ral del Santuari, ofereix exteriorment i interior més elegància que tots els restants, i té aiximateix condicions millors; car gairebe totes les seves habitacions tenen cuina pròpia, de manera que les famílies poden cuinar-se independentment.

La construcció, emperò, del ferrocarril de cremallera, termenada el mateix any de 1892, aportà tanta gent a Montserrat que tots els edificis disposats a aquesta fi no satisfien pas de bon tros les necessitats creades. Era urgent pensar en altra hostatgeria. Aquesta es començava l'any 1896, prop l'estació del cremallera, termenant-se l'any 1906. S'anomena « Hostatgeria de Ntra. Senyora » i és tal volta la millor amb que compta avui Montserrat, que ha fet tot el que ha pogut per a satisfer les exigències i usualitats que reclamava l'hospitalitat; tant, que si el públic no pot ésser atès sempre com desitjaria, sobre tot certes èpoques de molt concurs, no serà pas per manca de voluntat, sinó per que no ha estat possible fer més fins ara; doncs no és cosa fàcil bastir un edifici a Montserrat. Cal que tothom es fassi càrrec d'això, especialment als temps de molta

concurrència; perquè, adhuc observant l'antiga llei que no permet a l'istiu l'estada al Monestir més de 8 dies, això i tot molts es veuran contrariats manta vegada, sens que per altra banda puguin remeiar-hi res al Santuari, malgrat els sacrificis i privacions que noblement s'imposa pel públic.

En arribar al Santuari, el primer que deu fer el pelegrí si vol habitació és presentar-se al « Despatx de cel·les », que trobarà als baixos de St. Josep, segons hem apuntat. Allí, en haver exposat les seves necessitats i desig se li assenyalarà la habitació que, tenint en compte el seu estat i condició, deurà ocupar, entregant-se-li axi mateix les claus i roba necessària. Les persones o famílies que volen passar a la fonda s'acostuma destinar-les a l'edifici de Sta. Teresa. Per a aquells, emprò, que desitjen cuinar-se ells mateixos, hi han destinades hostatgeries especials que tenen cuina pròpia, com les que es troben dessota els claustres, la de S. Josep i Nostra Senyora, les quals, demés, tenen un petit menjador i armaris amb la vaixel·la necessària. Per a les cel·les que no'n tinguin podrà el sol·licitant demanar-ho a la « Tenda de

Queviures », on se li entregaran gratis els utensilis que necessita, si bé se li reclama l'import, que se li darà, quan els retorni. A la « Tenda de Queviures » s'hi trobarà també, segons el nom ho indica, gran assortiment del necessari per a la alimentació; i a més, mentre l'istiu, es podrà proveir al petit mercat, al qual els pagesos de la rodalia aporten cada dia diverses mercaderies: verdures, fruites, caça, volateria, etc... A més hom podrà abastar de carns fresques al kiosk de vora el « Despatx de cel·les », i altres coses de primera necessitat que tal volta no trobarà a la Tenda.

Emperò per a aquells que no vulguin cuinar-se ells mateixos, hi ha establert, ja des la restauració, un Restaurant a càrrec de persones agenes al Monestir. Ço que antigament tal volta no fora necessari, actualment s'es fet imprescindible. S'establí l'any 1855, aprofitant les runes de l'antigua casa dels pobres, edificada pel P. Abat Dom Agusti Novell, l'any 1729. Poquet a poquet, en augmentar el concurs de la gent, s'ha anat engrandint, i actualment pot encabir alhora més de 500 comensals. Compte demés sales de lectura, cafè i refresc, i a l'entre-

RESTAURANT I HOSTALGERIES DEL MONESTIR

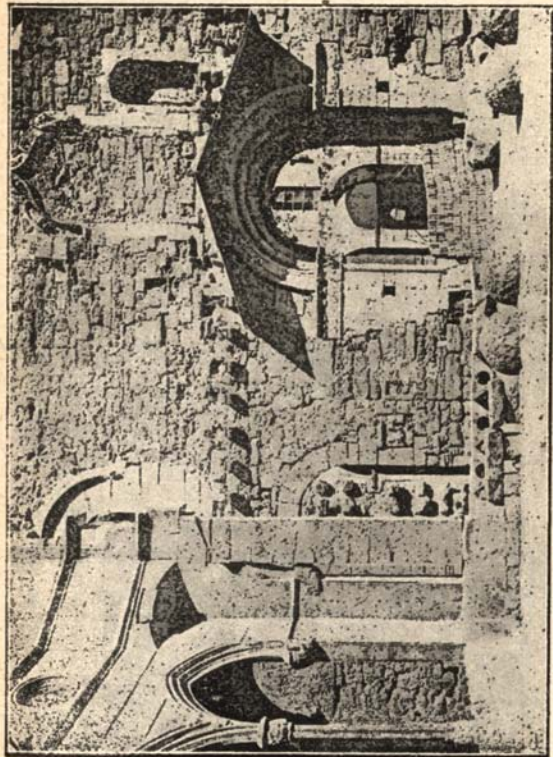
sol hi ha el menjador a racions, segons tarifa notada en quadres posats a la paret del local, (cuina espanyola). Al primer pis hi ha manta sala per a taules rodones i a llista (cuina francesa) i a més molts d'altres departaments especials per a convits, etz... Està subjecta a les lleis d'abstinència quan l'església ho estableix. Demés és prohibit alli qualsevulla classe de jocs i balls.

Per als pobres que acudeixen al Monestir, s'és destinat un edifici especial i fora el clos del Santuari, on són acullits i atesos amb sol·licitut i caritat per persones exclusivament i especialment destinades. Se 'ls hi dona l'almoïna del Monestir i se 'ls hi permet romandre per 24 hores, més o menys, segons les circumstàncies. Resta, emperò, absolutament prohibit als pobres entrar a les hostatgeries per tal d'oferir llurs serveis, i demanar almoïna, car l'experiència tot ço ens ha aconsellat. Qui volgués deixar almoïna als pobres del Monestir caldrà vagi al P. Aposentador, el qual li donarà facilitats.

Per tal d'atendre a la salut dels visitants, hi ha aiximateix un facultatiu, allotjat vora el

« Despatx de cel·les ». A ell caldrà dirigir-se tots els qui n'hagin necessitat, divent, emperò, cubrir ells mateixos les despeses. Demés, en qualsevulla accident i cas greu el Santuari no repara a gastar tot el que sia necessari, per a que res no manqui al necessitat.

Si fos cas que algun pelegrí agreugés en sa malaltia, li seran promptament administrats els Sants Sagraments, i altres auxilis espirituals, i cas que el Senyor vulgui emportar la seva ànima al Montserrat de la Glòria, en no haver ell altrament disposat, retrobarà sojorn el seu cos al cementiri del Monestir, posat rera la casa dels pobres. D'això cuiden el P. Sacristà i P. Aposentador, els quals, acompanyats d'altres monjos i els Escolanets, compliran exactament tot el que es practica en semblants solemnitats religioses, qualsevulla que sia la condició i estatament del difunt.

PORTADA DE L'ESGLÉSIA ANTIGA

IV

L' Església

Es natural, i l'ordre ho reclama, que el visitant, en haver rebuda l'hospitalitat, es presenti tot seguit a la Senyora de la casa, sobre tot si aquesta visita hagués estat el mòbil de la seva vinguda a Montserrat, segons hom pot suposar. Altrament, malaguanyat temps i privacions que hi haurà esmerçat. Guiem-lo, pertant, a la Basílica on pugui esplaiar-se la seva devoció. L'actual fou edificada no mes fa tres segles. Abans n'hi havia altra més reduïda, aixecada en part d'açò que ara és plassa del Monestir. La portada principal, model romànic formosíssim, es conserva encara avui en dia jumida al Claustre gòtic. L'absis de la mateixa venia a caure dins el claustre actual, on hi han les hostatgeries de St. Fulgenci i St. Lleandre, com ho

testimonien diferents inscripcions; dues especialment, la una en llatí i castellana l'altra. Es dificultós l'averiguar ses dimensions; (1) solament ens consta que hagué de sofrir moltes reformes, entre elles la agregació de dues naus laterals amb llurs pòrtics corresponents, sense que per això pogues encabir la multitud de pelegrins que visitaven la Sta. Imatge, sobre tot les grans festivitats. Com que, segons conta també la fantasia popular, hi cremaven tantes llànties, les parets restaren ennegrides pel fum: tot ço junt amb la assistència contínua dels pelegrins i la falla de ventilació, era gran inconvenient per a romandre llarga estona dintre d'ella. Emperò, hom diu de Carles V que aquelles fumades i ennegrides li causaven una devoció inexplicable.

En ser aixecada la nova església, de la qual anem a parlar, restà l'Imatge sagrada per alguns anys en l'antiga, traslladant-se després a la actual, essent aquella visitada solament per curio-

(1) Les més aproximades i que 'ns dona el P. Abat Muntades, segons relació de testimonis oculars, son d'uns 25 metres de llarc per uns 17 d'ample i 12 de elevació.

sitat, fins que, l'any 1755, el V. Abat Dom Benet Argerich, amb el consentiment de la Comunitat, determinà l'enderrocament, per tal d'aixecar els claustres de l'actual Monestir, primera pedra del qual es posava el 14 de Setemdel mateix any.

Aquest magne edifici, que per la part de la carretera compta vuit pisos, costà onze anys bastir-lo, no quedant, però, complert fins l'any 1792.

Tantost estrenat, esclatava la calamitat espantosa que feu trontollar el Monestir, segons profecia del Venerable Abat Argerich. Merces a la solidesa i fortitud que presentava, pogué aquesta construcció resistir els retrucs de l'enemic, restant gairebe tot alçat, talment ara el veiem, sense poguer determinar encara fins a quan palesarà la petja de la *civilització napolèonica*. La part baixa del claustre serveix d'hostatgeria exterior. El primer pis, per a hostatgeria interna de religiosos, sacerdots i altres persones especials; al segon pis hi ha les cambres dels Bisbes i altres dignitats, essent els restants ocupats pels monjos.

Bo i tancant els claustres i junyida al Con-

vent es troba l'actual església, obra admirable en aquest lloc i ideada del Venerable Abat Dom Bartomeu Garriga, qual història, cert ben coneguda, apuntarem, però, en trets generals, per ço que te d'extraordinari. El seu pare, que era un pobre pagès de Pinós, poblet llavors de la diòcesi de Vich i actualment de Solsona, es presentà un dia al Santuari, portant damunt de l'ase un baiart amb un nin a l'una banda i un cabridet a l'altra. Es va presentar al P. Sagristà i oferí l'infant i el cabrit. El bon monjo rebé la bestiola, emperò refusà la criatura retornant-la al pagès, qui insistia desitjant tot romangués pel Monestir. Llavors el P. Sagristà ho feu present al P. Abat, que aleshores ho era Dom Pere Muñoz, el qual ordenà la admissió de l'infant per a posar-lo a l'Escolania. Tot ço passava per allà l'any 1511. Nou anys després i havent donat mostra palesa de una bona aplicació i virtut, el jove Garriga, junt amb altres tres Escolans, rebia l'Hàbit de S. Benet, de mans de l'Abat Dom Pere de Burgos I, comptant solament 16 anys. En haver feta la professió excel·li tant per la seva virtut i qualitats, que l'any 1559 fou elegit Abat per la Comu-

nitat confirmant el seu justissim govern l'acert de l'elecció.

Hom diu que, essent petit escolànet, es dolia en Garriga no tingués la Mare de Déu un temple més espaiós, bo i prometent que en ésser més gran li'n bastiria altre de millor. Aquesta magnànima idea d'anys alimentada al seu cor, floria gustosament l'any següent d'ésser elegit Abat, quan aprofitant els fonaments que els Reis Catòlics havien posats per tal d'edificar un nou Monestir, i'ls materials a l'efecte aplegats, ho destinà tot per el temple de Nostra Dona posant la primera pedra l'onze de Juny de 1560. Aital gegantina obra no's termenà fins al cap de 32 anys, bo i treballant-hi continuament de 100 a 120 homes, dotze adzembles i deu parells de bous. Es consagrà l'any 1592 essent Abat el P. Plàcid Salinas, que aprofitant l'encert d'haver-hi reunits a Barcelona els Bisbes Catalans, els invità a pendre part activa a la cerimònia. No podent assistir-hi l'Arquebisbe de Tarragona per estar malalt va fer la consagració l'Illm. Sr. D. Pere Jaume, Bisbe de Vich, el di 2 de Febrer.

L'edifici és molt sòlid, tenint ses parets

col·laterals l'amplada aproximada de 1'93 metres i 1'27 la de la façana, tot ell de pedra de la muntanya. No té més que una nau, elegant i espaiosa d'estil romànic, qual elevació es de 33'32 metres. Comptant de llargada, sense incloure-hi el Cambril, 68'32 i d'ample 15'45. A cada banda hi han dotze capelles, sis altes i sis baixes, d'igual estil, i separades per una paret de 1'30; les dimensions de quiscuna compona gairabé un quadre d'uns 6 m. d'ample i altres 6 de llarg, menys les dues més properes al Presbiteri que'n tenen quicom més de 7. Aqueixes darreres són separades del Presbiteri i les altres per una doble pilastra, per tal d'aguantar el magnífic lucernari o cimbori, del qual avui solament en resten vestigis a la part interna del lloc que ocupà. Ans a l'extern presentava a un cop d'ull esplèndit, talment si tingués tres naus, el qual amb el Cimbori, el feien formosíssim, anc que sever. Avui, per haber-hi aixecat els monjos, per llà a la calamitosa meitat del segle XIXe, habitacions sobre les capelles laterals, forçats per l'indigència i necessitat, ha perduda la formosor i fins la figura d'església causant bastant malt efecte, el

qual durarà fins que l'ajut i almòina de persones nobles i desinteressades posin ço que al Monestir fa falta per la demolició i construcció de local nou. La fassana, que aboca als claustres és moderna i de cap valor artística inaugurant-se el 21 d'Octubre de 1901, i essent pagada, en gran part, per les il·lustres germanes N'Emilia i N'Elvira Llagustera, Barcelona. El plànol és de l'Arquitecte Francisco de P. Villar. Conserva el primer tros la severitat antiga, bo i desapareixent els ninxols que asservaven els quatre Apòstols en els inter-columnis, a cada part de la portalada. Amés, el baix relleu de Nostra Dona ans encaixat al bell damunt la portada es estat canviat per altre que representa el Sr. Bisbe de Barcelona, Dr. Urquinaona agenollat, demanant a Lleó XIIIe la concessió del Patronat de la Mare de Déu de Montserrat per a tota Catalunya. Altra novetat de l'actual fassada son les dues portes laterals encertadament obertes per tal de donar entrada i eixida més franques en temps de molt concurs. Són quelcom més petites que la central, anc que del mateix istil. Damunt l'una hi ha esculpida la Anunciació de Nostra Dona, al títol sots

el qual fora un temps dedicada l'iglésia; i el Naixament de la Mare de Déu, sobre l'altre, qual diví misteri es avui el titular.

L'Apostolat, abans distribuït pels costats de la porta central, i per damunt ella, havent el diví Mestre al mig, és ara ordenadament posat en fila sobre el repeu format per el cornisament central. Es obra del notable escultor D. Agapit Vallmitjana († al 1905), i de l'almòina de persones particulars. A l'alçada de les cúpules dels Apóstols abans termenava la fassada que va pujant ara partida en dos cossos d'edifici, l'un dels quals forma el rosetó que dona llum al chor. A quiscun dels quatre angles hi ha el bust de les quatre virtuts cardinals amb el llur símbol adjunt. L'altre, més petit, dibuixa l'esfera del rellotge i termena en una creu plantada entre dos pitvers i dos capitells. Per aquesta reforma i adaptament de la nova fassada al temple, calgué aixecar alguns metres la paret frontal, doncs puja alguns mes que les altres a semblança de les torres antigament estilades a algunes iglesies.

En entrar al temple s'abrassa tot d'un cop d'ull tota la nau central. Es al començament

INTERIOR DE LA BASÍLICA

partida per una reixa de ferre, ans col·locada vora mateix de les trones per a formar aixís un chor baix del qual es servien els monjos en algunes solemnitats; havent, emperò, perdut l'antic us, après la gran catástrofe de 1811, fou la reixa tralladada dessota del chor l'any 1892, ocupant les primeres dues capelles de l'entrada per a deixar aixís l'iglesia més desembarassada. Per tal de millor cooperar a la devoció dels fidels resta avui certes hores oberta. Fou l'arquitecte D. Antoni Celles i la trevallà D. Lluís Marsans, de Manresa, l'any 1830. Aquesta reixa substituïa l'altra molt millor que regalà l'any 1602 el piadós rei Felip III. Aiximateix les dues formoses piles properes l'any 1829 ocuparen el il·loc d'altres no menys precioses, portades de Gènova i destruïdes després l'any 1811 per la tropa francesa. Tot es degut a la esplendidesa del Ferrand VII.

En passar la reixa, als quatre pilars immediats són col·locades de dreta a esquerra, les quatre grans estatués dels Profetes majors, Daniel i Isaïes a la una banda i Ezequiel i Geremies a l'altra, els quals profetaren la divina Maternitat de la Verge; Isaïes dient palesament que una

Verge concebria i infantaria un fill que s'anomenaria Emmanuel, Déu amb nosaltres, (VII. 14); Geremies anunciant la gran merabellà que una Verge enrotllés un varó (XXXI. 22); Ezequiel proclamant a la Verge « Porta tencada » (XLIV, 1) i Daniel assenyalant el terme i compliment d'aquestes profecies amb les seves famoses setmanes IX, 24). A la doble pilastra d'aprop s'aixequen, una per banda, les superbes i espaïoses trones posades a perpetuar la memòria del IV centenari del descobriment d'Amèrica per Cristòfol Colom i per haber eixit de Montserrat el famós i històric P. Dom Bernat Boil, primer Vicari Apostòlic del Nou món i del qual després oportunament direm. Fou posada la primera pedra el dia 6 d'Octubre de 1892 i es feia l'estrena al 9 de Juliol de l'any 1893. El sòcol forma un feix de columnes de marbre que aguanten la base de la trona, escolpits al redós els símbols dels Evangelistes. Demés te cada trona tres plaques de bronze on estan gravades diferents figures referents al descobriment de la Amèrica i Evangelització. Fou l'escultor el Sr. Bernadas, de Barcelona, i el fundidor D. Pere González, de la mateixa

ciutat. Fa de tornaveu una formosíssima i elegant cúpula d'estil gòtic puríssim.

En anar endavant arribem al Presbiteri, barrant l'entrada una senzilla i elegant reixa de ferre. El paviment, un metre més alt que el de la nau, és de mosaic posat l'any 1901. Hi ha dibuxats tres escuts; l'un, el del mig, és el de Montserrat, i els altres, el de la família Tolrá, qui 'l pagà, i el del Rvdm. P. Deás, Abat del Monestir. En les grans solemnitats es cobreix amb riquíssima catifa. El presbiteri te forma poligonal, i al restaurar-se ha estat de bell nou transformat. Una porta per banda dóna accés a la respectiva sagristia: i sobre de elles s'escauen les galeries de les dues petites tribunes, que en altres temps servia l'una per a les persones reials i d'enlairada posició: per ço s'anomena «Tribuna dels Reis». A cada costat hi ha un quadre dels Evangelistes pintat del P. Lesmes López, monjo d'aquest Monestir. Seguint, a la mateixa alçada hi ha així mateix, entre columnetes daurades, quatre formosos quadres: dos a la part de l'epístola, el Naixement i Presentació de Nra. Dona, i a la de l'Evangeli la Vinguda de l'Esperit Sant i la

Assumpció de Maria Santíssima. Als panys de paret corresponents a aquest, des de la cornisa fins a la volta per banda hi han pintats Angels, escuts, la Aparició de la Santa Imatge i translació respectivament.

Les columnes dels costats estant ornades amb estàtues de Sants; les més properes a la nau i a la part de l'Evangeli són les de St. Jaume Apòstol de Espanya; i St. Jordi, patró de Catalunya, al costat de l'epístola, pagades ambdues per l'Ilm. Dr. Català, Bisbe de Barcelona. Al primer segueixen, respectivament, St. Pere Damià, Cardenal i St. Anselm, Arquebisbe de Cantorbery; i al segon, St. Bernat, Abat de Claraval, i St. Ildefons, Arquebisbe de Toledo, tots Doctors devotíssims de Maria Santíssima i fills claríssims de l'Orde Beneditina.

Al bell mig de l'Absis s'ampara el retaule de l'altar major, preciós arc de triomf dedicat a la Regina i Patrona de la Terra Catalana. Al cos d'edifici inferior hi ha enclavada l'orga que usa l'escolania, i dessorre quatre angels aguantant artístics canalobres. I als costats sobre columnes, talment les que fan de escam-

bell als sants esmentats, reposen les estàtues de St. Benet i Sta. Escolàstica, ocupant lloc de preferència com a fundadors de l'Orde Santa, a la qual ha estat comanada la guarda del Temple marià. Composen el costat de l'arc columnes fasciculades, que serveixen dos Angels i una cúpula per sobre d'ells que termena en creu: al bell mig damunt l'arc hi ha altra cúpula semblant; i darrera, pintada, la tercera Persona de la Sma. Trinitat.

L'Altar major, al bell mig del Presbiteri i un xic separat del retaule, és també digne d'especial menció. Els esgraons per a pujar-hi són de la pedra més dura que es trova a Catalunya. La taula de l'altar es un gran bloc de marbre obscur jaspiat i aguantada per cinc petites columnes de pedra pulimentada. La gronada és de tres esgraons de marbre blanc. El Sagrari d'una pessa i la portella de marbre també, amb incrustacions de bronze daurat. El Tabernacle és de fusta finament daurada a faisó de castell emmarletat, cobert amb elegant cúpula policromada, per dins i per fora ricament treballat i daurat, dibuixant-se perfectament sobre fons d'or, la Sagrada Forma quan

s' esposa Nostramo, ovirador per tres dells seus costats.

En reformar-se el Presbiteri per tal de que el Temple servés uniformitat, es reformà aixímateix el restant de l'església i tribunes altes, cubrint les tres primeres de cada banda, que estaban completament obertes, per medi de columnes. Les següents immediates les ocupen les dues Orgues, estrenada l'una l'any 1896, bo i posant-se a l'altre un frontispisi semblant, per a que hi hagués paritat. Finalment les dues últimes tribunes de cada part s'encaixen ja dintre'l Chor, qual barana de fusta és substituïda per altra de pedra l'any 1895. El faristol plantat al bell mig és sostingut pels símbols dels quatre Eyangelistes i termena amb l'imatge del Crist crucificat amb la Verge Maria i la Magdalena al peu de la Creu. Les cadires o setials del chor estan distribuïdes en dos ordres, de 37 l'inferior i 49 el superior, ben treballades totes: llurs brassos capriciosament simulen animals. Fou reconstruïda mentres el govern de l'Abat Benet Varoja (1828-1832) amb l'almòina de Ferrand VIII, per haver desapareguda l'antiga amb l'incendi de l'església.

Qualque fragment despariat en resta encara i ornem l'altar d'una de les capelles privades, desiara admiració dels intel·ligents.

Als panys de paret que corresponen a la tribuna, hi han quatre grans quadres representant escenes de la vida de St. Benet. Als dos de la dreta N. St. Pare predica als pastors de sa cova de Subiaco; i reb carinyosament a la noblesa romana, que li deixa com a penyora els infants Maur i Plàcid, sos deixebles predilectes. I a l'esquerra Totila agenollat davant l'esguard del Servent del Senyor, oint humiliat l'enèrgica reprensió del Pare Sant Benet i l'anunci de ço que li havia de venir. I finalment la preciosa Mort del gran Patriarca, que dret i orant, enfortit amb el Sant Viàtic, dóna l'esperit al Senyor, sostingut el seu cos pels germans, bo i ovirant-se al lluny una via coruscant per on el Servent de Déu pujava a la glòria. Tots quatre bocells són del P. Lesmes, que pintà ell mateix, menys els dos últims, obra del seu Mestre i difunt pintor Sr. Morell de Manresa. Un gran rosetó adolla llum abundantíssima al chor. Regalà la formosa vidriera el Sr. i amic benefactor d'aquest

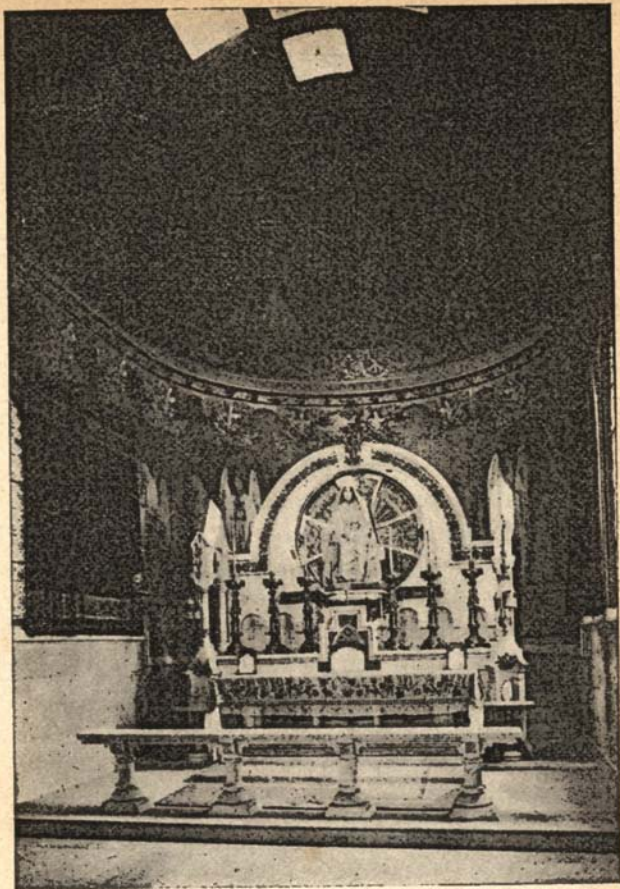
Monestir D. Francesc Cabot i Rovira, de Barcelona, l'any 1894; fou dibuixada i pintada del Sr. Monserdà, executant-la els Senyors Amigó, de Barcelona. Representa la Coronació de Maria Santíssima per la Trinitat beatífica, voltada de chors angèlics, i el sol i la lluna als seus peus. A la vora del rosetó hi ha vuit divisions: la superior te l'escut de Montserrat, i l'inferior les inicials del benefactor. A les dues del mig hi han les lletres A. R. i J. D., inicials del Rdm. Abat Visitador dels Benedictins d'Espanya, Dom Antoni Ruera, i de l'abat de Montserrat Dom Josep Deás. Altres dues porten una M. (el nom de Maria) i les demés la creu de Sant Jordi, Patró de Catalunya. Pot ben bé contemplar-se des de l'església, ja que no és fàcil l'accés al Chor.

Això dit, resta ara parlar de les capelles i altars llurs, que descriurem convenienment, per tal de donar idea del que són. Començant per la part de l'Evangeli, la primera està dedicada al Sagrat Cor de Jesús. Fou l'altar ans i després de l'incendi dedicat a Sta. Agna, en renovar-se, per tal d'accedir a la devoció de algunes famílies, es consagrava al Sagrat Cor el 22

d'Abril de 1887. A aquesta capella s'asservà durant tot el segle XIX, la Sda. Eucaristia i per ço és designà per altar del Santissim. Al paviment hi ha el sepulcre del Venerable Fra Josep de St. Benet, que morí en odor de santedat el 18 de Novembre de 1723. Aprés de manta translació, fou posat en aquesta capella el 30 de Juny de 1750, essent reconegut un segle després, 13 de Juny 1855, per ordre del Bisbe de Vich, a petició del Govern, a qui havien dit que aquest sepulcre amagava un tresor. I és, cert, un tresor, mes no pas dels que cerca el mon.

El segon altar a la Capella immediata, està dedicat a Sta. Escolàstica. germana de N. P. St. Benet, al qual fou dedicat fins l'any 1886, que es tralladà a la banda de l'Epístola. Aquesta de Sta. Escolàstica ha estat de les restaurades darrerament, resultant de les més formoses i riques. Ofrenà l'import la piadosa Senyora Magdalena Andreu, viuda de Muns. Hi ha, de més, a l'altar de Sta. Escolàstica, St. Antoni de Padua a l'esquerra, i a la dreta Sta. Maria Magdalena.

La Capella terça és anomenada dels Dolors,

ALTAR DE LA DOLOROSA (RESERVA DEL SS. SAGRAMENT).

per haver estat sempre dedicada a la Mare de Déu dels Dolors. Ja ans de l'incendi del 1811 era aquest l'altar del Santíssim, i l'any 1625 s'engrandí per a poder aixecar-hi el Monument el Dijous Sant. D'urant el segle passat el Santíssim esservava a l'altar de Sta. Anna (ara del Sagrat Cor) fins que l'any 1902 s'inicià a l'altar de la Mare de Déu dels Dolors una completa restauració; guanyant moltíssim, car avans, en ser i tot una capella humida i fosca, estava embaraçada per molts objectes que no li donaven cap bellesa ans estorb i mal cop d'ull. Els treballs d'aquesta digníssima capella, almòina de D. Estanislau Planas, per encàrrec de la seva difunta germana Sra. Viuda de Marcet, es deuen als notables artistes Srs. Sagnier, arquitecte, Llimona, escultor, i Llorens, pintor, tots de molt bon gust. Beneí i tralladà a ella el Santíssim Sagrament, el 26 de Març de 1904, l'Ilm. Dr. Benlloc, Bisbe administrador Apostòlic de Solsona.

La quarta capella antigament fou dedicada a St. Antoni Abat; des de 1820 a 1882 a St. Sebastià, que sempre havien venerat els Germans d'aquest Monestir com Patró especial, i

l'any 1882 fou dedicada a Sta. Teresa de Jesus, qual altar es renovà pel 1901, contribuint a n'aquestes restauracions les fervoroses Teresianes de tot Catalunya. Al costat de la gran reformadora del Carmel s'hi posaren dues Santes insignes de l'Ordre Beneditina, Sta. Hildegarda Abadessa, semblant per sos escrits i empreses a l'il·lustre Religiosa espanyola, i Sta. Walburga, Abadessa també i fundadora de Monestirs. El cor d'or de la Sta. Mare Teresa és regal de les Teresianes.

Aixímateix la quinta Capella ha estat també dedicada a diferents Sants. Fou antigament altar de la Puríssima, de la qual tant devots han estat sempre els Benedictins, i sobre tot els Benedictins de Montserrat; no mes cal recordar, per exemple, entre d'altres el P. Francesc Crespo, que va escriure el «*Tribunal Thomisticum de Immaculato Virginis Conceptu*», après la vinguada a Montserrat de D. Joan d'Austria, fill de Felip IV, quan jurà amb els seus defensar sempre aquest misteri. Després de la destrucció de Montserrat s'hi posà un quadre (1) de la Sagrada Família, substituït l'any 1891 per

(1) Aquest quadre, ara a les tribunes altes, és digne

un altra amb els sants doctors espanyols Lleandre, Isidor i Fulgenci servint el retaule de l'altar de St. Ignasi, que està ara a les capelles superiors. Darrerament, en lloc d'aquests, s'hi ha posat l'altar de les Relíquies o Sants Màrtirs, completament restaurat l'any 1906.

L'altra i última capella de la banda de l' Evangelí, encabí, ja d'antic, l'altar de Sta. Gertudis la Magna, de la qual parlarem desseguida. Aprés la Coronació de Ntra. Dona de Montserrat per Patrona de Catalunya, s'utilitzà el templet que va servir per aquella Solemnitat, posant-se a aquesta capella amb la Imatge de l'Immaculada. Ço ha desaparegut, en fer-se la restaució, ocupant el seu lloc un riquíssim altar i retaule, pagats per la família Soler i Vilabella, de Barcelona, sots la mateixa invocació de Maria Immaculada. Una per banda, hi hà les estatués de St. Ramon Nonat, patrò del donant i St. Josep Oriol, la casa de naixement del qual posseeix la família de la Senyora.

d'esment, car al seu esguard s'inspirà principalment el Sr. Bocabella per a la fundació de la « Asociación Josefina » a Espanya, i la erecció del temple expiatòri de la Sda. Família, que actualment s'està edificant a Barcelona.

Les capelles de la banda de la Epístola, a l'igual que les altres, també han estat restaurades. La última de totes, que ho fou l'any 1905, està dedicada a Sta. Gertrudis la Magna, insigne monja Benedictina, per la qual ha sentit sempre intensa afició l'Orde. Segons hem apuntat, tingué ja altar propi a l'església Montserratina de bell començament, on avui impera Santa Maria Immaculada. En ésser treballada, ocupà interinament la capella on avui hi ha St. Martí, tornant després a tenir altar propi a la capella dels Màrtirs, que han passat a la quinta capella de la banda de l'Evangeli. Es regal de la família Müller de Tarragona, segons el nom palesament indica d'origen alemany, la terra de nostra Santa.

A aquesta capella hi ha aiximateix la font baptismal necessària per si algun naixia a Montserrat o per devoció volguessin batejar aquí, o es tractés d'ingressar a l'església Catòlica, persones no batejades, tot el que hem vist moltes vegades. En front l'altar hi ha penjat formosíssim quadre de St. Lluís, Rei de França, al qual fou un temps dedicada la capella (ans de l'any 1811), i on cumplien

sés devocions els pelegrins de la nació veïna.

L' immediata capella està dedicada a St. Ignasi de Loyola, Fundador de la Companyia de Jesús, el qual se sab començà a Montserrat la seva gegant empresa el 24 de març de 1522, fent confessió general amb el P. Dom Joan de Xanones, després célebre reformador de Portugal, on morí en odor de Santedat la vigília de Corpus de 1571, bo i sent Abat de Tibaes. Ignasi es retirà llavors a Manresa pujant manta vegada la muntanya santa per tal de consultar amb sos directors el P. Xanones i Dom Miquel Forner, Abat després del Monestir. La devoció a l'il·lustre fundador de la Companyia, ja de temps, és ben arrelada a Montserrat, segons ho testimonia l'inscripció que posà a l'església l' Abat Dom Llorenç Nieto, i que està empotrada avui en dia al claustre. Després l'incendi uns quans seus devots li aixecaren el senzillíssim altar, que des de l'any 1891 han ocupat St. Lleandre, St. Isidor i St. Fulgenci. El nou riquíssim que avui té, l'ha regalat la família Miralles de Imperial de Barcelona, que per ço duu també l'imatge de St. Clement Papa, patró de la família. Hi ha al

centre, el quadre de St. Ignasi en èxtassi quan se li apareix Crist manant-li fundés la Companyia. Un per banda, té altres dos fundadors d'Ordes religioses de les més distingides de l'església catòlica, St. Domènec de Guzman de l'Orde de Predicadors, i St. Francesc de Assís, Pare de l'Orde de Frares Menors. No falla qui creu visitaren aquest Monestir; no existeix, però, cap document que ho probi, anc que del darrer hi hagin moltes probabilitats. Hi ha també a aquesta capella un altre quadre que representa a St. Ignasi vetllant davant el Trón de la Moreneta, la memorable nit del 24 de Març de 1522. Fou expofés pintat per aquesta capella l'any 1891 pel Germà Coronas, S. I.

L'altra capella ha passat molts canvis. Al principi fou dedicada a St. Ildefons, Arquebisbe de Toledo; després de l'incendi s'hi posà l'Immaculada; més tard a St. Domènec de Silos amb Sta. Escolàstica i Sta. Gertrudis, que tenen are quiscuna altar propi: el de St. Domènec està ara a les capelles superiors, des de que cedí el lloc a St. Martí de Tours i als dos deixebles predilectes del seu devot fervent el Gran Patriaca dels Monjos d'Occident. Es feu la restau-

ració aquesta l'any 1896, devenint una de les millors decorades, mercès a l'esplendidesa de l'il·lustre família Bultó, que posà aquí el seu panteó.

La següent immediata es la de St. Josep de Calasanz, qual altar, un dels més originals, és donació de les Escoles Pies de Espanya, assistint a l'inauguració els llurs Superiors, 3 de Setembre de 1891. Ben merescut tenia aital tribut l'il·lustre Sant ja que visità Montserrat l'any 1587 com Secretari del Bisbe de Vich D. Joan de Cardona, Visitador Apostòlic d'aquest Monestir. Demés de St. Josep de Calasanz, compta també aqueixa capella les estatués de dos altres fundadors, que visitaren aiximateix Montserrat i el Tresor que en ell s'hi ampara: S. Pere Nolasc l'any 1218 (dreta) i St Joan de Mata (esquerra) l'any 1209. Fou també la capella dedicada per molt temps a St. Bernat, i avans de 1811 a St. Llorenç, com ho testimonieja encara una inscripció sepulcral que es conserva al peu de l'altar on sojornen les despulles de D. Joan de Boxador, cavaller de Alcàntara, i la seva muller Na. Teresa de Pinós i de Rocabertí, morta el 18 de Novembre

de 1672, per a la qual fou oberta el sepulcre.

Segueix després la capella del gran P. St. Benet i Patriarca dels monjos d'Occident, qual fillada privilegiada ve desenrotllant mil anys fa, el culte de Santa Maria de Montserrat. Ans l'inafaust incendi tantes vegades esmentat havia estat dedicada la capella a St. Bernat Abat, i hom diu fou la més rica de l'església. Posa-rent-hi després Sta. Escolàstica, que l'any 1886 canvià son lloc pel de son il·lustre Germà. Pagà la restauració l'il·lustre família Llopart de Barcelona, benefactora del Santuari; per ço al bell costat del quadre de St. Benet, hi ha els de St. Carles Borromeu i St. Roc, de devoció especialíssima per a la dita família.

Ve després la capella de St. Josep, l'última i més propera al Presbiteri, tancant la sèrie dels Patriarques. Ha tinguda sempre la mateixa advocació; l'actual retaula és, però, del 1884, i fou primer de la restauració, començada pels devots del Sant i termenada pel Monestir. Als costats tè les Imatges de St. Joaquim i Sta. Anna. Aquesta capella hi ha un quadre grandíols representan la Sda. Família fugint a l'Egipte. Es obra del cèlebre pintor D. Sosep Cusachs, i re-

gal d'una aristocràtica família espanyola resident als Estats Units.

Al Paviment hi ha molts sepulcres sens inscripció. L'un d'ells, el del mig, serva les cendres del Abats d'aquest Santuari, entre altres, les del Venerable P. Garcia de Cisneros Reformador de Montserrat; i del P. Bartomeu Garriga, que aixecà l'església (vid. p. 42), els quals s'hi posaren l'any 1600. Aiximateix re-
posen molts d'altres fills del Santuari i després Abats de diferents Monestirs de la Península. Els restants són dels monjos que moriren des d'aquell temps fins a mitjans del segle passat.

A quiscuna de les capelles descrites adolla llum abundantíssima un esplèndid finestral, les vidrieres dels quals, algunes formosíssimes, representacions de misteris i passos de la vida de la Mare de Déu, donen a la *Catedral de les muntanyes* un cop d'ull esplèndid. A la de la capella de St. Josep s'hi troba el « Desposori de Ntra. Dona amb el Patriarca »; ve després la « Anunciació », la « Visita a S. Elisabet », el « Naixement de Jesús », « Adoració dels Reis » i la « Presentació de l'Infant Jesús en el Tem-

ple »; aquests a la banda de l'Epístola. Hi ha després a la capella del Màrtirs « La fugida a Egipte; a la de Sta. Teresa « La pèrdua de l'Infant Jesús al Temple », i a la de Sta. Escolàstica « Les noces de Canà » on Crist feu el primer miracle a prèc de Maria Santíssima. Les capelles del Santíssim i l'Immaculada tenen vidrieres especials, i la del Sagrat Cor la « Comunió de la Verge » que li allarga el deixeble aimat. A aquesta capella es també on està el confessorari, de bon matí, tots els dies ocupat pel P. que fa de setmaner. Hi ha aixímateix artístics Confessionaris a les altres Capelles, menys la del Santíssim o dels Dolors, on acuden els Pares del Monestir en dies de molt concurs, i sempre que n'hi ha necessitat.

Per tal de millor contribuir a la edificació i pietat dels fidels hi ha aixímateix un horari de Misses fixat per a cada dia. A les quatre de la matinada, en ser a l'istiu i a dos quarts de cinc a l'hivern, es comencen les Misses a l'altar del Sagrament, que van continuant-se sens interrupció fins a les set: després a les vuit se'n diu una altra i a les nou la Conventual, cantada sempre, a l'altar Major. A més a més els diu-

menges i dies de festa d'obligació es diu altra Missa resada a un quart de dotze, quinze minuts després d'arribat el tren darrer del matí. Fora de l'horari es diuen també moltes altres Misses, sobre tot després de Laudes quan els Pares del Santuari baixen a celebrar; a més cada dia, a les sis, els escolanets canten la Missa Matinal de Ntra. Dona Moreneta, amb Glòria i Credo, per especial privilegi, que confirmà i adhuc augmentà Pius VII, de gloriosa memòria, i darrerament ha refermat i afavorit Pius X. Demés d'altres privilegis l'altar major té'l de altar gregorià. Al caure la tarda, a les sis a l'hivern i a les set a l'istiu, es resa el sant Rosari i après la Salve i Goigs de la Regina del Principat Patrona sol·licita de la terra catalana.

I tots els dissabtes de l'any, després el res del Sant Rosari i immediatament abans de la Salve, en veu alta i entenedora l'Escolania i assistents a l'acte diuen les tendríssimes i devotes invocations a Ntra. Dona, que composà el Gran Patriarca de Catalunya, Ilm. Dr. Torras, per tal que servi la pàtria íntegra i forta, *la defensi dels seus enemics, espirituals i temporals i alcansi a tots els*

pobles de Catalunya aquella pau cristiana i perpetua que en la Santa Muntanya, voltada d'oliveres, tot temps s'amparà.

Llocs adherents a l' Església

Els principals són la Sagristia, Biblioteca de la Mare de Déu, i sobre tot el Cambril. De tots direm ara. Per a entrar-hi cal pendre la porta de la Sagristia pel costat de l'altar de St. Josep. La Sagristia és una peça bastant espaiosa i en forma de capella. Fou algun temps riquíssima. Ara, però, après la catàstrofe tants de cops esmentada i altres moltes depredacions que ha sofert encara, crida poc l'atenció del visitant.

En entrar, es veu davant un altar amb la devotíssima imatge del Crucificat i la Mare de Déu i St. Joan per banda. Al costat de l'altar hi han dos angels drets.

Formant la base del altar s'esten la senzillís-

sima calaixera, que va allargament-se cap a la dreta per tota la sagristia, on poden bé revestir-se tots els Sacerdots que diuen Missa en aquella banda d'església. Als caixons hi ha roba d'altar abundosa i altres ornaments sagrats alguns fins de mérit artístic. Cal esmentar el tern i capa morats, trevallats amb veritable gust i afició per les Monjes Benedictines de Sta. Clara de Barcelona, no menys que el tern negre que serveix solament el Divendres Sant.

Damunt l'arc d'entrada s'hi ovira un gran quadre, que representa el Naixement de Jesucrist. A la dreta hi ha els dos grans finestrals que donen llum al lloc. Llurs vidrieres la primera ostenta la figura de St. Gregori Magne O. S. B., i l'altra Nostre Senyor Jesucrist açotat. Entre les vidrieres hi ha el quadre de St. Pere Apòstol, i entre la segona i l'altar l'Ecce-Homo, un dels treballs primers del P. Lesmes,

Ornen la paret de l'esquerra tres altres quadres, al centre St. Geroni, obra de mérit artístic, i els retrats de Pius VI i Pius VII pels costats, ambdós, de bona recordança per a tota l'església, el segon especialment gratíssim a

Montserrat com a Benedictí que fou de la Congregació Cassinense amb el nom de Gregori Chiaramonti, i com a benefactor, pels privilegis concedits al Santuari.

Dessota d'aquests n'hi han d'altres, de migrada vàlua: Una Nostra Dona i St. Josep Oriol, i alguns treballs artístics esmentant beneficis rebuts per l'intercessió de Maria Santíssima de Montserrat. Es trobarà aquí també un quadre on constan les almòines per a la celebració de Misses i altres oficis que canten l'Escolania i Comunitat i ara omitim descriure, doncs podrà consultar-se fàcilment. Quan a les Misses resades es serva la taxa ordinària de la diòcesi. A aquesta mateixa banda de Sagristia, en un armari enfonsat a la paret i tencat amb vidres, es veu un monumental joc de canalobres i creu, de bronze daurat, que serveixen solament en les grans solemnitats. Són regal de D. Francesc Maria Olivares Marques de Quadras, i fabricats de F. Isaura, de Barcelona.

L'estança més propera a la Sagristia, entre altres coses, conté el *Lavabo*, de marbre enc que mutilat, restà de la gran catàstrofe de 1811. Aquest departament és lloc de pas per a anar al

Cambril i a la formosíssima sagristia privada interior, i cancell de la coneguda *Biblioteca de la Mare de Déu*, com palesament ho testimonien quadres i altres objectes posats a la paret.

Biblioteca de la Mare de Déu és una sala de uns 15 metres de llargada i 8 d'amplada, corresponent darrera mateix de l'altar major. Se la anomena aixís per contenir els *Exvots*, paraula muda però eloqüent i llibre preciosísim que descriu i canta les misericòrdies de la Regina d'aquests paratges envers els seus devots i tots els qui l'invoquen amb fe i confiança, reforçant el mot de l'il·lustre Doctor melifluu, ço és que «jamai s'ha oït ningú que hagi acudit a la seva protecció i sia abandonat». Això testimonien aqueixa gran multitud de *exvots* i quiscun d'ells en particular, que, malgrat el migrat valor artístic que ordinàriament tenen, diuen, però, moltíssim al visitant cristià que els contempla i considera. Aquestes ingènues narracions i escabellades pincellades, hauran d'endinçar-se al fons del seu cor i fer-li oviradores les calamitats i misèries infinites que sovint s'amparen sobre la trista rassa humana. Quina tristesa i engoixa pels ulls compassius que

be han vist ço que és la vida! I qué fóra l'humanitat sens l'intercessió poderosa de Maria Mare de Déu? Quantas mercès no 'ns alcança nostra Mare! Res, pertant, té d'estrany que els poderosos i senzills (de tots hi ha deixalles) hagin volgut demostrar i perpetuar la seva gratitud i reconeixement eternals a la Mare de Misericòrdia i Princesa nostrada, quiscun segons la seva avinentesa. Cal aixó considerar-ho bé, doncs ignorem el que a nosaltres pugués venir: i si la divina Providència volia talment provar-nos, haurem de recordar ço que ara considerem, i invocar la Regina de Montserrat per tal que 'ns alliberi, mostrant-nos després agraïts com els fidels devots que estem contemplant.

A més a més dels *exvots* es conserven en aquesta estança molts altres regals fets a la Mare de Déu de Montserrat, entre ells el bastó del Rei Alfons XIIIe que deixà per l'abril de 1904, dos atrils i un faristol de molt treball artístic, un petit bagul de metall daurat, i molts altres objectes de vàlua que fóra llarc especificar i que recentment han sigut col·locats artísticament en una de les vitrines d'aqueixa mateixa sala.

A l'estança immediata que rep la llum de la precedent, van continuant els *exvots* i un xic més endavant dintre d'un armari tancat amb vidrieres, es troba la magnífica credença de metall blanc, regalada a la Mare de Déu, per famílies madrilenyes l'any 1860. A la dreta hi ha també exposats alguns vestits de la Mare de Déu i estandarts, regalats també a la Moreneta.

Segueix immediatament la Sagristia privada del Monestir, on es reverteixen els Pares, i comunicació amb el Presbiteri per una porta paralela a la de la sagristia pública; i a les capelles per un altra porta semblant a la de l'altra banda. Res hi ha que reclami especial menció: es senzilleta i ben agençada, a l'usatge monàstic. Té ornaments els suficients per a el nombre ordinari de Pares que costumen celebrar justament als altars d'aquesta banda de l'Evangeli.

Això dit caldrà ja apuntar quelcom del *Cambril*, petxina sagrada que serva el tresor inestimable dels catalans, l'excelsa Regina de les muntanyes.

En aixecar-se la actual església (s. XVI) es

presentaren dos plànols : un amb Cambril i sens ell l'altre. Com sia que hagués prohibició de llevar la Sta. Imatge del seu lloc antic, s'adoptà el segon, suprimint pertant el cambril que, en ésser tot termenat, hi escaurà tant. Un cop, però, aixecat el grandíós temple, tothom esperava veure-hi la Sobirana dels cels i terra ben enlairada, tant que, amb le protecció del rei Felip III, s'obtenia definitivament del Papa revocació d'aital prohibició, passant tot seguida a pendre possessió del temple la seva Regina. No obstant era tard ja per a poguer aparellar-li una Cambra digna, i per ço s'aixecà depressa un petit edifici, on romangué l'Imatge quasi tres segles (1599-1885).

L'obra magna del Cambril es reservava a un altre home que, malgrat els pocs recursos amb que comtava, no li faltava pas un esperit gran i emprenedor, que tot ço i molt més es necessitava en aquells temps ingrats i d'intensa crisi per a les Ordes religioses en la malhaurada Espanya: era el Rm. P. Abat Dom Miquel Muntades. En restaurar-se el temple devia ésser el Tron de la Mare divina que havia de preocupar l'esperit generós de l'Abat. I ho conseguia, per

fi, posant-se la primera pedra el 18 d'Abril de 1876, per l'Iltm. Fr. Joaquim Lluc, llavors Bisbe de Barcelona i més tard Cardenal Arquebisbe de Sevilla, termenant-se l'edifici després de vuit anys de començament, 18 de Setembre de 1884.

Està dividit en tres parts: l'inferior o entre-sol és la Sagristia de la Comunitat que s'utilitza els dies de Pontifical o be Abacial per a revestir-se el Rm. P. Abat i demés ministres, i altres funcions religioses en les quals intervé el Rm. Pare. La superior no té ara destinació particular. El pis del mig és el propiament destinat a servir de cambra a la Moreneta. S'hi trasladà el dia 4 d'Abril de 1887, després d'haver ocupat provisionalment l'altar de la Mare de Déu dels Dolors, des de l'5 de Juliol de 1885 per tal de poguer donar més forta empenya a les obres.

Per a pujar-hi hi ha dues solemnes escales que adollen amb dues als *Exvots*: la primera, a ma dreta venint de la sagristia pública, serveix de pujada, i es baixa per l'altra de la part contrària: tot això és necessari en temps de molt concurs i grans romeries. Les escales ambdues

són de pedra, de 1'80 metres d'amplada. La barana és de ferre batut i bronze, treballada al Monestir mateix.

En començar l'Escala s'hi veu un àngel que senyala la pujada dient: *Anèu a Maria*. Fan llum abundant tres finestrals del absis lateral que ocupa l'escala, en quals vidrieres s'hi han pintat alguns Sants que visitaren Montserrat: St. Vicens Ferrer (1410) i St. Pere Claver, Jesuita, i separadament St. Francesc de Borja, que vingué éssent encara Duc de Gandia i Virrei de Catalunya (1533). Tres finestrals mes il·luminen la part de dalt, on són pintats St. Ignasi de Loyola (1522) i St. Josep de Calasanz (1586), amb Sta. Escolàstica al mig, Mare de les monges Benedictines.

A la porta del Cambril es trovarà un gran marisc, portat de Filipines, on hi ha l'aigua beneita: és regal d'un Sacerdot devot, professor del Seminari de Barcelona al qual fou enviat per alguns joves catalans residents a Manila. Signat amb l'aigua beneita caldrà entri el devot pelegrí silenciosament, preparat per a admirar i contemplar la preciosíssima cambra que fa de Tron a l'excelsa Emperatriu de cels i terra.

Segons testimoni d'algunes persones que n'han visitat d'altres destinats al mateix objecte, el Cambril de la Patrona de Catalunya no té parió. Cal fer-se càrrec detingudament de la riquesa i magnificència que s'hi ha esmerçat. El paviment es tot de mosaic amb una cenefa al voltant i l'escut de Montserrat al bell mig. Encara que per la banda de fora apar un absis de l'església, de dins devé arrodonit, en forma de circle, el que s'es aconseguit mitjançant elegantíssimes columnes de jàspi, servant el mateix istil de l'altar major. Per entre arc i arc hi ha encabit un àngel amb formosa vestimenta, bo i cobert amb dalmàtica i partint de ses espatlles quatre grans ales de bronze brunyit, dues munten els arcs, mentres resten plegades les altres.

Donen llum al Cambril cinc grans finestrals del mateix istil que els arcs interiors. Tots tenen vidrieres preciosíssimes, tres especialment que caldrà especificar. La del mig representa la coronació de la Mare de Déu: els chors dels àngels apar s'extassien en contemplar aquella *Creatura electa* entre tots els vivents, bo i cantant eternament: « Qui serà aqueixa que puja

del desert, vessant de delícies i recolçada en el seu Amat?». Mentres d'altres resten drets i servant l'esceptre i la corona de la gran Regina i el liri sense màcula.

Al finestral de la drete hi ha dos bellíssims àngels, tocant l'un, i l'altre cantant, i a llurs peus dos emblemes de Maria: l'*Arca* i la *Porta*, amb dues inscripcions que aguanten dos angelois: *Fœderis arca*, i *Janua cœli*, que prou escauen a Maria Santíssima ja que Ella es estada l'intercessora sempre amaten entre Déu i el home per l'Encarnació del Verb de Déu, en ses entranyes immaculades, i és demés *Porta del cel*, i per ella caldrà'entrin les gèneres redimides i santificades per la gràcia i misericòrdia divines que ella ens alcansa encara.

L'altra vidriera és semblant a la que acabem de descriure: hi ha aiximateix dos àngels, tocant l'un i l'altre cantant, i els emblemes de la *Torra* i el *Vas* dessota. *Turris davidica*, mai per mai conquerida per l'enemic i on s'amparen tots els redimits justos i pecadors, *Vas spirituale*, car conservà el nèctar suavíssim que adollaren els cels, per tal d'assaciar els nostres esperits

I no 'ns sabem estar d'apuntar el moment deliciosíssim del Cambrii. Cal vèure-ho per a fer-se'n càrrec. Afigureu-se la sortida del sol batent de plè sobre les fines vidrieres policromes. El raig del sol passant per elles és un espurneig diví que 'ns enlluerna i encisa. Tota la Cambra devé rogent i encesa amb resplèndors d'eternitat. Llavors el Cambril és una delícia. Cap hora millor que aquesta per a contemplar aquest petit cel plantat a la terra. El seu decorat i les pintures tot ço en duu el record. Per ço la volta artísticament pintada pel gran català en Joan Llimona n'és un firmissim emblema. Sota un fons blau mig enfosat, amb encertadíssim contrast de llums, s'hi endevinen els chors d'àngels cantant extasiats, mentres un d'ells davalla entre boires amb un ramell d'olivera a la mà, símbol de la pau pue Crist portà a la terra mitjantçant la seva Mare santíssima, i ve a deturar-se al Montserrat, sobre el torrent de Sta. Maria, prop de la santa Cova. A la dreta ovirem la muntanya electa, per la part on s'assenta el Monestir, i la llarga processó de personatges il·lustres en santedat, quasi tots fills de l'antiga corona de Aragó, que visitaren

Nostra Dona Moreneta. Presideix la processó el Bisbe Gotmar que intervingué, segons haurem d'apuntar, en la troballa de la Mare de Déu. I van seguint moltes altres gents, monjos i monjes, després St. Bernat Calvó, benedictí Cisterciense, St. Bernat de Alcira, cisterciense també i martre, St. Joan de Mata, fundador dels Trinitaris, i St. Miquel dels Sants, també de la mateixa Ordre (està besant el sol), St. Raimond de Penyafort i St. Vicents Ferrer; St. Pere Nolasc, fundador dels Mercedaris, amb tres de la mateixa ordre: St. Pere Armengol, Sta. Maria de Cervelló i St. Ramón Nonat, cardenal; el Francescà Beat Salvador d'Horta; el fundador de la Companyia de Jesús St. Ignasi de Loyola, amb St. Pere Claver; St. Josep de Calasanz, fundador de les Escoles Pies, St. Josep Oriol, la Venerable Filomena Ferrer i darrerament tencant la processó, el Venerable Arquebisbe de Trajanàpolis, cèlebre P. Claret, qui pujà al menys dues vegades la Santa Muntanya de Montserrat.

A l'altra banda (esquerra del expectador) s'hi veu la muntanya per la part de St. Miquel, on hi ha l'antic caminal per el que venien

abans tots els pobles en romeria, i s'hi oviren, en primer lloc, els pastorets, que primer trobaren la Sta. Imatge, el Compte Wifred I, el Rei Jaume I el Conqueridor i la seva muller amb altra persona reial, el celebèrrim Beat mallorquí Ramón Llull, els Concellers de Barcelona i una gran corrua de gentes vestides segons les típiques costums de la terra.

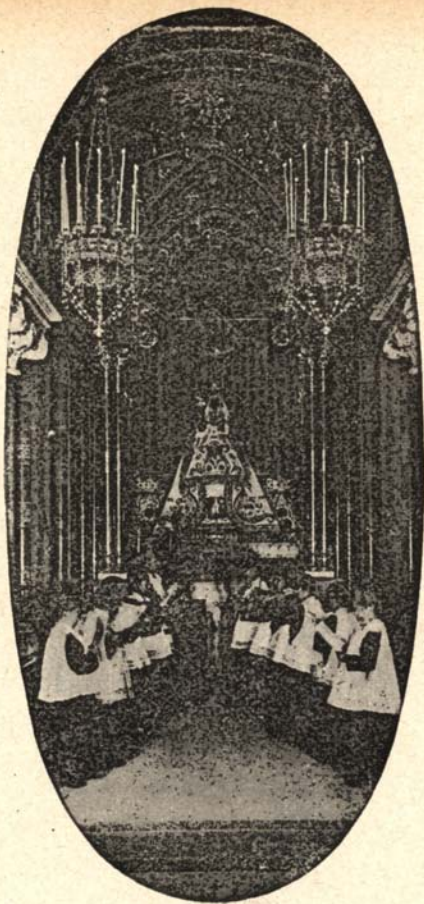
Al bell mig, entre muntanya i muntanya, hi ha el gloriós Arcangel St, Miquel, Príncep de les munions celestials, vencedor de Satanàs i els seus seguidors maleits: d'antic es el St. Arcàngel Patró especial de *la Muntanya*.

A cada banda del Cambril s'hi han encabit dues elegants capelles: la de la banda d'entrada és la Moreneta, pintada en quadre de regulars dimensions que s'utilitzà quan el Milenari i es posà després al presbiteri fins que fou termenat el retaule actual. Aquesta capella és privilegiada per a dir Missa pròpia de la Mare de Dèu, a l'igual que l'altar major, en moltíssims dies de l'any. A l'altra capella de la dreta hi ha un gran quadre de la Sagrada Família, el que estava avans a l'altar de St. Josep. Malgrat no tingui els privilegi de l'anterior és de mol-

ta utilitat en dies de molt concurs de Sacerdots a celebrar, o cas d' haver-n' hi molts que volgues- sin dir Missa al Cambril.

Un cop enterat de tot quan hi ha de notable a la formosa i reial cambra, caldrà contempli el pelegrí la seva gran Regina. Està al bell mig del Cambril i comunicant a l'església per mitja de grans arcades, bo i sentada en esplendit Tron de marbre, entre llums i místic encís diví, magestàtica i imponent, que mou i impressiona el cor del pelegrí qui gosa mirar-la, apagant els seus ulls en l'inefable morenor llustrosa del seu rostre.

Te 1'06 ms. d'alçada i ordinàriament està coberta amb un riquíssim mantell blanc, que se li canvia segons les festivitats o temporades litúrgiques. Duu en sa testa, magnífica corona imperial, com a Sobirana que és de l'univers. Serva a la falda el diví Jesuset, somrient i afable; d'obcur color, no tant, però, com la Mare, formosa i moreneta talment l'Esposa dels Càntics: « *Nigra sum sed formosa filiae Jerusalem. Moreneta'n só, però, formosa, filles de Jerusalem.* La Mare aguanta el Fillet amb l'esquerra i amb la dreta li fa ofrena del Globe, talment li pregués

ELS ESCOLANS RESANT A N'EL CAMBRIL

el beneeixi, el que senbla fer Jesús amb la mà dreta alçada, mentres mostra a l'esquerra una pinya.

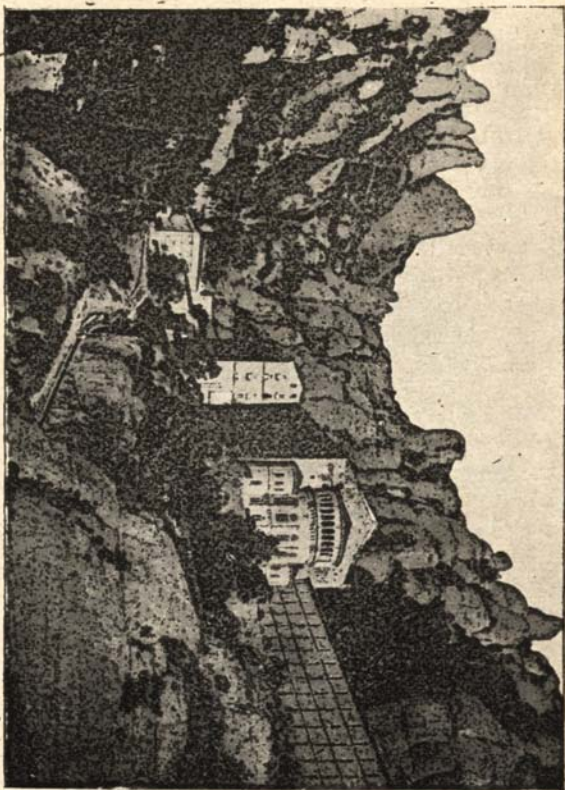
Per apropar-se a la santa Imatge hi ha una escaleta que va pujant fins al seu Tron mateix, deliciosament embellit amb el templet posat l'any 1894, i una formosa corona rubleria de petites bombetes elèctriques, instalada darrerament, amb uns grans reflectors que adollan llum abundantíssima sobre la faç bruna de la Mare de Déu. En haver besada la mà benèfica de la Moreneta, es devalla per l'escaleta de l'altra banda, trobant-se al peu un bosó escolanet que serva una safata on es deixa l'almòina. Tant ben imitat està que més d'una vegada s'ha donat el cas d'ésser interrogat, restant fredament impassible el minúscol petrificat, per el que han vingut a endevinar l'engany sofert.

S'empren la devallada del Cambril ordinàriament per la part contrària que s'és pujat, sobre tot en hores de molt concurs. L'escala és semblant a l'altra. Hi ha també una gran petxina que serva l'aigua beneita, i reb llum de tres finestral's, quals vidrieres, la del centre duu l'imatge pintada del gran Patriarca St. Benet i,

per banda, St. Pere Nolasc (a la dreta) i St. Joan de Mata (a l'esquerra). A baix a les altres vidrieres hi ha els Beats Salvador d'Horta, qui vingué a mitjants del s. xviè, Benet Labre francès, pels finals del s. xviiiè i el Beat Diego de Cadiz, caputxi, que estava a Montserrat els dies 26 i 27 de Gener de 1787.

Un àngel plantat al cap d'avall de l'escala comana al pelegrí dient «*Serva la gràcia*», suposant que la demanà i alcançà de là que n'és mitjancera i nostrada Mare pia.

En tornar a ésser a la Basílica de la Mare de Déu, ovirarà el visitant, una gran porta tancada amb una reixa i darrera d'ella l'Escolania, Per que creiem serà d'interès pel públic i és una institució força interessant del Santuari, en tractarem seguidament, segons l'intent i finalitat d'aquest llibret reclamen.

ABSIS DE LA BASÍLICA I EXTERIOR DEL CAMBRIL I ESCOLANIA

VI

L' Escolania

S'anomena Escolania a l'escola de música on s'eduquen els nins destinats a cantar les lloances de la Regina, i que, per la seva importància i gran nomenada, devé com el complement de Montserrat. L'edifici esta junyit a l'església per la part de l'Evangeli: i el lloc principal d'entrada, segons hem apuntat, és per la Sagristia, vora la Biblioteca de la Mare de Déu. Es començà el 23 d'Octubre de l'any 1841 bo i essent Mestre Dom Benet Esteve: posats, però, els fonaments es suspengué l'obra, no reprenent-se fins després més tard, el 1859 que s'aixecà la meitat, termenant-se pel 1908.

Consta de dos pisos, demés l'entressol que utilitzen per a llurs jocs i festes internes, comptant així mateix amb una capella o oratori privat. Cal esmentar la notable millora i reformes que ara s'hi acaben de fer. Ens referim a l'esplèndid (en quant l'edifici ho permet) saló d'actes que ultimament s'hi ha improvisat al mateix lloc de l'antic, baix i reduït, profundint-se més d'un metre, gairebé sempre en roca dura, i allargant-se considerablement per ambdues bandes. Temps ha costada la reforma per les dificultats amb que calia lluitar, tant per la situació del lloc com per les pèssimes condicions que presentava, en intentar fer-hi una cosa bona. Ha resultat, però, una bella sala, pulcrament decorada, digna de l'Escolania i dels petits artistes que l'habiten. El primer pis s'utilitza per a les diferents classes de música i estudis literaris. També s'han fetes algunes importants reformes quant a distribució i agençament del local. Al segon pis hi ha el dormitori que no te ja les esquifides i pobres habitacions d'altres temps, sinó que ha vingut una cambrada espaiosa i higiènica, ben proporcionada i amb immillorable ventilació: les cel·les curioses i ben probeï-

des, tot disposat segons un plan premeditat. Per assolir aital reforma calia derruir tot l'interior del pis i empendre de bell nou la distribució. Res ha estalviat el Monestir per tal que resultés higiènic i segons les més refinades exigències del temps. Aquestes millores, així com la construcció d'un menjador pulcre i elegantíssim pels nostres escolanets, és obra de l'actual Abat de govern Dom Antoni M.ª Marcet, el qual havia també sigut en sa infantesa patge de la Moreneta.

Moltíssim s'és parlat i escrit sobre l'origen d'aquesta cèlebre Escola i conservatori de música: res, emperò, hi ha ben provat. Consta certament que existia ja a mitjans del segle XVe, i es conjectura existiria als començ del XIIIe, quan començava escampar-se arreu arreu la devoció a Ntra. Dona de Montserrat; no hi ha, emperò, documents que ho acreditin, i molt menys probable és encara l'opinió d'aquells que creuen començà l'Escolania quan la troballa de la Sda. Imatgé, i que s'instituí en memòria dels chors angèlics que cantaven les glòries de Maria a la Sta. Cova. Es cert i tothom ho sap, que des de 'l començ l'Orde

Benedictina acostumava educar alguns infants als seus Monestirs : i de bell principi eren destinats a formar part de la comunitat per promesa especial feta davant testimonis. Mès endavant, sense cap compromís per l'infant, eren rebuts sols per a millor educar-los, retornant després a llurs famílies ; exemple claríssim St. Tomas d'Aquino. Això certament serà el que donà origen al nostre Col·legi de Música de Montserrat.

En ésser reformat el Monestir, derrerries del segle xvè, pels Monjos val·lisoletans, ço que interessava fortament al Venerable Abat Cisneros fou l'Escolania, per la qual composà una discretíssima Regla que consta de dotze capítols, i un petit ceremonial de nou capítols més, tot el que, substancialment, perdura encara avui en dia.

Llavors l'Escola solament comptava amb dotze infants, més tard se'n reberen de 18 a 22 i mai passaren de 24. Al segle xviiiè arribaren de 28 a 30 i s'és fixat darrerament el nombre de 35, de poca edat tots, de 8 a 16 anys ordinàriament. Alguns els ofereixen per vot o per devoció a la Mare de Déu els seus pares :

però, gairabé tots de bell principi com a músics, per al que s'exigeix sàpiguen quelcom de l'art o puguin fàcilment aprendre'l, i tinguin sobre tot bona veu, que deuen provar ans l'admissió davant el Mestre de l'Escolania, resultant l'ingrés per oposició, més difícil de guanyar en relació a les places a proveir i candidats pretendre...

Menys aquells que han estat admesos per la primera raó apuntada (*pensionistes*), els altres tots deuen romandre a l'Escolania fins complida l'edat reglamentària, llevat de casos excepcionals.

L'ingrés de l'escolanet es fa amb una curta però tendra cerimònia. Es reuneixen tots al Cambril de la Mare de Déu: i el P. Prefecte de l'Escolania beneeix el vestit del nou candidat, que consiteix en cota de llana negra, cinyell i roquet que li posa desseguida. Després l'infant agenollat davant la Moreneta és consagrat al seu servei, dient en veu alta i enternidora l'oració: *Dolcíssima Mare nostra, Verge de Montserrat, etz.* i en acabar, besa la mà a la Mare de Déu, al seus pares i mestres, i abraça als seus nous companys els escolanets, restant

des d'ara patge servidor de la Regina. Fora els actes del culte, duen simplement la cota faixada sempre amb el cinyell típic. Aixímateix van a passeig i es permet sortir per fora amb la seva família quan els visita.

Des de que han ingressat a l'Escolania, són tractats com a membres integrants de la Comunitat Montserratina. Per al llur govern i direcció s'ha destinats un Pare i un Germà, que sempre els assisteixen, vetllant sobre la conducta i necessitats llurs.

Cas de posar-se malalts, si es tracta solament d'una lleu maleltia, són sol·licitament cuidats a l'Escolania mateix. Si agreugés l'enfermetat, són traslladats a l'enfermeria del Monestir, on se'ls tracta delicadament, mateix que els monjos, segons la lletra de nostra Sta. Regla: « Cal es tingui gran cura dels malalts, servint-los com al mateix Crist en persona » (cap. 33). Si segueix la malaltia, es fa present a la família i en agreujar-se li és administrat el Sant Viàtic, servant la mateixa solemnitat que amb els altres membres de la Comunitat, que si l'hora ho permet, tota hi assisteix. Si per dissort, moria, el dia del seu òbit se li fa solemne funeral, tras-

EL ROSARI DE L'AURORA PER L'ESCOLANIA

lladant processionalment el cadáver amortallat amb l' hàbit complert d' escolanet, al chor on resta mentre el funeral. Quatre escolans companyons el duen bo i presidint el dol el P. Mestre amb ministres que hagin estat escolans si'ls hi havia al Monestir. Termenats els oficis de rúbrica, trobarà el seu cos ignoscent l'abric de la terra al mateix panteó de la Comunitat per tal que sojorni entre els servents de Maria qui fou a Ella consagrat i qual servei piament zelava.

Cal però, esmentar que no hi ha cap pensionat al mon que pugui presentar una estadística més falaguera pertocant a la salut dels seus interns, puix els casos de malalties greus són raríssims; i ha passat aprop d' un segle, tenint continuament una trentena de nois dels 8 als 16 anys i el nombre de defuncions han sigut tres.

Quan l' escolanet ha termenat ja el curs dels seus estudis musicals i ha complert l' edat reglamentària, es fa present a la seva família per a que vingui a cercar-lo o bé envii qui respongui del jovenet. Ordinàriament la surtida és a la primera quinzena de Setembre, després

la festa del Naixement de la Mare de Déu, la més solemne a Montserrat, i no convé pertant hi fallin, tant per la llegítima satisfacció que ells hi heuran, com pels necessaris serveis que com a més grandets i per darrera vegada puguin prestar.

Un cop designat el dia a sortir, el P. Mestre reuneix tota l'Escolania i el que deu pendre comiat demana perdó per ço que hagués fet poc edificant, bo i pregant fassin d'ell memòria tots els dies a la Mare de Déu. El P. Mestre els hi diu quatre paraules segons les circumstàncies, encomanant-els-hi sobre tot servin els manaments i la devoció a la celestial Patrona. Seguidament els acompanya al Cambril per a acomiadar-se aiximateix de la Mare de Déu i donar-li mercès pels beneficis rebuts tots els temps que han estat acoblats sota el seu mantell maternal, i finalment per a demanar-li els servi tota la vida la pau i amor sant que han après a la seva escola i jamai els abandoni. En haver resat el *Sub tuum præsidium*, besen la mà a la tendra Mareta, tornen a l'Escolania on es lleven l'hàbit d'escolà, retornant així a la seva família.

Entre els ministeris principals en que s'ocupen els escolanets mentres la seva estada a l'Escolania, un és la Missa matinal de Ntra. Dona de Montserrat que canten cada dia, (menys el dijous, divendres i dissabte de Setmana santa). És encantador aquest gai ministeri dels escolanets pel bell simbolisme que hom hi endevina en aquella hora, quan la natura es deixonda i l'aucellada i les veus de les còses llençen envers el Tron florit de Maria llur himne matinal. I talment això recorda el formós trenar i desentrenar de veus angelicals, argentines, en el finíssim *Introit* de la Missa amb que inicien el rosari gloriós del dia màrià, per a termenar-lo de nit amb el cant de la *Salve*.

Dur haurà d'ésser el cor que no bategui al bell destrenament d'aquest himne matinal múltiple. I encanta així mateix el veure tant de jorn tresscar per l'església els més petitois, ajudant les misses als Pares del Santuari i Sacerdots que acudissin a celebrar. Bon espai de temps esmercen a aquest ministeri, sobre tot a l'istiu.

Cada dia, cap al tard, resen a l'església en veu alta i igual el Sant Rosari, el canten si és

dia de festa solemne o algun fidel allarga a aquesta fi l'almoïna corresponent. Després alternant amb el chor dels Mònjos, la *Salve Montserratina*, i darrerament canten els *Goig* o *Virolai* a la Mare de Déu. Qualque vegada, extraordinàriament, però, i a petició d'alguns fidels, canten Salves en altres hores del dia. Es canta així mateix tots els diumenges i festes i altres dies que es dongui l'almoïna establerta, l'Ofici o Missa major; i per Setmana Santa, Corpus Christi, Festa de la Troballa de la Sta. Imatge i Naixament de Nostra Dona; intervenen també als oficis de la nit, vespres solemnes, respectivament, etc.

Es també de gran edificació pel públic el veure'ls apropar col·lectivament a la Taula Sagrada, les festes més solemnes, per a rebre el Pà de vida eterna, que poden gústar tots els dies, i si volen, combregant a les Misses que ajudin o be a l'altar del Santíssim.

Entre les preades festes que celebren els escolans, la més típica és la de St. Nicolau de Bari, Patró dels infants, i ve ja d'antic. Alguns dies abans, el dia de Sta. Cecília, (22 de Novembre) el·legeixen un dels seus més petits per a Bisbetó

de l'Escolania, el que fan amb tota serietat d'una terna designada pel P. Prefecte, i es compona dels que han tingut millor conducta i aplicació. Aquell a qui afavoreix la majoria de vots és aclamat Bisbetó; i els de la terna, l'un Vicari General i Secretari l'altre, fent de patges els més petitois. Termanada l'elecció prenen els instruments i organitzen la banda, passejant al novell Bisbe per la plasseta de l'Escolania saludant-lo amb alegres marxas. En arribar el dia de la festa, dejorn vesteixen al Bisbetó els Ornaments de la seva dignitat i pren solemnement possessió de l'Escolania, qual cerimònia honora la Comunitat amb sa assistència. Per a aquesta ocasió el P. Perfecte escriu la *Pastoral* inspirada naturalment en assumptes d'actualitat tant en ço que pertoca al major o menor prestigi del Bisbetó com a les necessitats de la *diòcessi*. La llegeix el Secretari amb veu clara i entonada, i reben els diocesans amb aplaudiments un cop termenada. El P. Abat, després d'alabar la discreció i mèrits de *S. Il·lma.* i felicitar-lo per la dignitat, concedeix a tota la *diòcessi*, qualques dies de muntanya. Als acords de la banda van tots cap a l'església, on canten

a veus i orgue una salve a la Moreneta en acció de gràcies, assistint-hi de *pontifical* el Bisbetó.

Després de la missa va el Bisbetó amb els seus diocessans a visitar el Rm. P. Abat qui els hi dona permis per a visitar aiximateix els monjos, el que fan seguidament amb la joia i satisfacció propis de llur edat. Termena la magna festa amb el cant del Rosari, Salve i Goigs, als quals assisteix S. *Ilma.* amb hàbits pontificals.

Demés del Pare i Germà, que continuament vetllen pels noiets escolans, han estat sempre destinats altres professors monjos tant per a la música com per a la lletra, procurant aixís donar-ls-hi l'educació més completar possible, per tal que en sortir de l'Escola puguin fàcilment cursar alguna carrera. Ço ha donat ja d'antic, gran nomenada al Monestir pels il·lustres subjectes d'ell sortits, qual catàleg, encara que incomplet, donen els P. P. Yepes i Argaiz, benedictins, i avaluen alguns escrits moderns d'un dels més aprofitats jovenets educats a l'Escolania, D. Baltasar Saldoni (1818-22) així en la seva « *Reseña historica de la Escolania de Montserrat* » com en les *Efemèrides de Músicos españoles* ». D'entre tants cal

esmentar-ne alguns de la primera noblesa de Catalunya, especialment els Cardonas, Moncadas, Erils, Rocabertí i d'altres que ocuparen els primers llocs de l'Estat Espanyol. Després excel·liren en la carrera ecclesiàstica Tomàs Gargal, Bisbe de Malta; Francesc Juncà, Mestre de Capella de Toledo i després Cononge de Girona (1833); Josep Roura, Organista de Segovia i Granada, on morí essent canonge l'any 1855, Jaume Nadal, Mestre de Capella de Palència i Astorga, fecond compositor, (28 Desembre 1844), etz, etz. Molts han pres l'hàbit religiós en diferents Ordes. Solament a Montserrat, des de l'any 1500 al 1835, en trobem 190, i des d'aleshores uns 18 més. Dels antics n'hi va haver un que fou General de la Congregació Espanyola, el Rm. P. Dom Josep Blanch (1835); deu foren Abats de Montserrat i vint-i-tres governaren diferents Abadies, així de la Congregació Benedictina de Valladolid com de la Tarragonense i molts més que exerciren altres càrregs importants a l'Orde.

I per a termenar aquest capítol apuntarem els mestres més principals que ha tinguda la Escolania, tota vegada que molts d'ells s'eren

format a la mateixa Escolania. Els més coneguts son : els P. P. Joan Marquez (1658), Joan Bta. Rocabert (1701), Joan Cererols (1676), Joan Benet Julià (1787), Anselm Viola (1798), Narcís Casanovas, (1799), Maur Ametller (1833), Benet Brèll (1850) i Jacinte Boada 1859 ; aquests dos ultims foren els restauradors de l'Escolania après de la gran invasió napoleònica i *dispersit* de la Comunitat Montserratina. Trevallaren aiximateix en la restauració el P. Rafel Palau (1890), dels monjos antics, i el P. Francesc Sobrón, monjo de Valvanera, on morí essent Superior l'any 1892 ; i després d'aquests els P. P. Emilià Agostino (1902), Manel M^a. Guzman (1909), de bona recordança per a'l Monestir i l'Escolania, el qual havia vingut a Montserrat essent Mestre de Capella de la Catedral de València, l'any 1888, i dirigí l'Escola 19 anys, retornant-li l'antiga fama i esplendor, i el P. Ramir Escofet que morí al bò de la seva edat el dia 30 de Maig de 1911, essent nomenat successor el P. Anselm Ferrer.

LA STA. COVA

VII

La Santa Cova

No cal pas recordar l'importància i interès d'aquest sant lloc per a tots els fidels visitants del Santuari de Ntra. Dona Sta. Maria de Montserrat. Per tal de facilitar i fer més interessant, doncs, la davallada, n'apuntarem aquí l'itinerari juntament amb altres notícies i descripcions que pensem interessen al públic.

Partint de la plaça del Monestir, en éssent a la Font del Portal, es pren la carretera de Monistrol. Un xic més avall de l'estació del cremallera, allà on comença l'edifici del Monestir, s'ovira una monjoia que diu; « A la Cova de la Mare de Déu ». I aquí comença el camí, traspasant tot seguit la via del tren, bo i ovi-rant-se de més avall l'escaient edifici de la Cova.

Aquest camí es ben diferent de l'antic anomenat « *Escala nova de les Monjes* » que passa vora la capella dels Apòstols i baixa fins a topar amb la dressera de Monistrol, que havem tractat ja al capítol I. Traspasant aquest, dona la volta a la roca nomenada *la trona* i passa vora les coves ronyoses fins a trovar el terç Misteri de Dolor.

L'actual camí fou obert al segle ^{xvii}è a despeses de la piadosa Marquesa de Tamarit Na Gertrudis de Camporrell i Montserrat, hi esmerçà xeixanta mil ducats. Per a la construcció fou precis trencar enormes roques duríssimes i aixecar grans parets amb ampit, i tant de temps i diners costà que demanà la bona senyora si l'haurien fet d'argent, per ço fou molt temps conegut pel *camí d'argent*.

Té quelcom més d'un kilòmetre i mig, i l'amplada és ordinàriament d'uns tres metres poc més o menys. Avui en dia s'és millorat considerablement intentant fer-lo més còmode i fàcil, protegint els llocs perillosos amb un ampit per tal d'evitar possibles descuits als dies de grans peregrinacions i molt agombolament. Per més embellir la via i ajudar la devoció dels

fidels que durant el trajecte volguessin resar el sant Rosari s'han eregit els Misteris del Rosari monumental, inaugurats l'any 1895. De quiscun apuntarem quelcom deixant al gust del visitant el juí crític i vàlua de l'obra. Comencen a la bifurcació d'aquest camí amb la *dressera* que va a Monistrol, i tots venen, baixant, a mà dreta, menys el V. de Dolor, que és a mà esquerra.

El primer que es trova és el de Goig o sia la *Anunciació i Encarnació del Fill de Déu*, inaugurat el dia 9 de Setembre de 1896, essent pagat per la família Llopart de Sivatte, de Barcelona. Abans estava posat un poquet més amunt, per ésser, emperò, desproporcionat el lloc aquell, es tralladà on és ara, restaurant-se quelcom. Els primers treballs són deguts al Sr. Garcia; i al Sr. Pujol la restauració, ambdós són escultors de Barcelona.

No gaire més avall hi ha el II de Goig, la *Visita de Maria santíssima a sa cosina Santa Elisabet*, que està agenollada davant la Mare de Déu, que anava a felicitar-la per haver estat el·legida mare del Precursor del Redemptor del Mon. Pagaren l'import piadoses senyores que

duen el nom de Maria de Montserrat. La direcció és deguda a l'arquitecte Sr. Sagnier i els treballs esculptòrics al notable escultor Sr. Vallmitjana i Abarca. S'inaugurà el 22 de Maig de 1902, amb l'assistència de moltes de les Senyores que l'havien pagat.

El III misteri de Goig és el *Naïxement del Fill de Déu en el portal de Betlhem*, preciós mosaic clavat a la roca i voltat d'un ric estoig de pedra ben treballada, amb artística reixa de ferre. Es regal de moltes famílies devotes de Nostra Dona de Montserrat i el dirigiren D. J. Puig i Cadafalch i D. Josep Llimona, inaugurant-se en la Pentecosta, 27 de Maig de 1901.

Traspassant el Torrent de Sta. Maria es topa desseguida amb el IV Misteri de Goig, ço és, la *Purificació de Maria Santíssima i Presentació de l'Infant Jesús al Temple*, pagat pel gremi de Fusters de Barcelona i construït sots la direcció del Sr. Martorell, per D. Josep M. Bernadas; s'inaugurà el dia 23 d'Octubre de 1904, amb l'assistència de la Junta i un nombre considerable de socis del mentat Gremi.

Semblant a aquest és el V misteri la *Trova-lla del Fill de Déu en el Temple*, obra també dels

Srs. Martorell i Bernadas a despeses d'una família piadosa de Terrassa.

I venen després els Misteris de Dolor el primers dels quals, *l'Oració del Crist en l'Hort de Getsemani*, s'inaugurà el dia 25 de Juny de 1897, assistint-hi nombrosa pelegrinació de joves Teresianes que'l pagaren presidides pel devot Prelat de la mística Doctora del Carmel Ilm. P. Fr. Tomas Càmara, Bisbe de Salamanca, de l'orde de St. Agustí. Presenta el Crist en l'agonia i l'àngel que li fa ofrena del calze amargós de la Passió, obra de D. Josep Campeny i D. Joaquim Codina.

El II misteri de Dolor, la *Flagel·lació de Crist Senyor nostre* fou erigit per les senyores Na Emília i Na Elvira Llagustera, de Barcelona. Treballaren la construcció l'arquitecte D. Francesc de P. Villar i l'escultor D. Agapitus Vallmitjana. Fou beneit del Rm. P. Abat Dom Josep Deàs, el dia 9 de Setembre de 1898.

Segueix bentost el III Misteri la *Coronació d'espines*, obra ajustadíssima de l'escultor Sr. Nougués. El pagaren els Terciariis de St. Francesc d'Assís que vingueren a inaugurar-lo col·lectivament, en devota Romeria, el dia 22 de Se-

III. M. DE DOLO R : LA CORONA D'ESPINES

tembre de 1901, posant-hi el 1907 la magnífica reixa actual,

Les Associacions Catòliques de Barcelona aixecaren el quart misteri de Dolor, *El Crist portant la creu al coll, camí del Calvari*; obra dels Sr. Martorell i Valmitjana (Venanci). També els donants acudiren en Romeria el dia de la inauguració 23 d'Abril de 1899.

I clou bellament els Misteris de Dolor la gran creu monumental ideada per l'eminent arquitecte D. Josep Puig Cadafalch i curosament executada per En Llimona. Es el V Misteri, o sia: *la Crucifixió*. El pedestal es de pedra, i de ferre i bronzo el Crucifix, tot d'un efecte grandios. Aixecaren aquest monumental Misteri, el socis de l'Apostolat de l'Oració de Catalunya, que presidits pel seu fundador a l'Espanya Ilm. Dr. Mòrgades Bisbe de Vich, acudien a la inauguració el dia 11 de Octubre de l'any 1896.

El I Misteri de glòria la *Resurrecció del Crist*, ha estat el darrer en construir-se. S'encarregà d'aixecar-lo la benemèrita *Lliga espiritual de Ntra. Dona de Montserrat*, cuidant-se d'executar-lo l'arquitecte En Gaudí i l'escultor En

Llimona, inaugurant-se després de molt temps de començat, el dia 29 d'Octubre de 1916, en la qual festa hi assistí una gran pelegrinació presidida per l'Ilm. Dr. Reig qui feu la benedicció. Es notable d'aquest Misteri la gran cova oberta a la roca i sobre tot l'estàtua del Crist-Ressuscitat posada damunt la Cova, resplendent, pacífic *Vencedor* que duu al mon la pau.

El colossal relleu del II Misteri de glòria, la *Ascensió del Crist al cel*, és degut a la gran munificència i esplendidesa de D. Pere G. Maristany, de Barcelona. El dirigí En Bonaventura Bassegoda i executà l'escultor En Reynés. Cal veure'l per a jutjar de la seva riquesa i valor artístic. S'inaugurà el dia 27 de Juliol de 1903.

El III la *Vinguda de l'Esperit Sant sobre el Col·legi Apostòlic*, que presideix Maria Santíssima, es degut a les almoïnes dels Bisbats Catalans, segons palesament ho testimonien els emblemes de totes les diòcesis que componen la província ecclesiàstica Tarraconense. Ha estat dirigit i executat pels Srs. Martorell i Bernadas,

Segueix immediatament el IV Misteri, *Maria Assumpta*, de marbre blanquíssim i enclavat a la roca, eixint una mica la figura del Salvador que reb a la seva Mare Santíssima pujada pels Àngels. Construit pels Srs. Codina i Venanci Valmitjana, s'inagurà el dia 8 de Juliol de 1900, assistint-hi en devota romeria les Filles de Maria de Catalunya, a despeses de les quals s'aixecà.

Ve darrerament, gairebé al final de la jornada, l'últim misteri de glòria i clau del bell Rosari Monumental de Montserrat, la *Gloriosa Coronació de Maria Santíssima per Regina i Emperatriu de cels i terra*, Mare i Advocada dels peccadors. Es deu a la pietat i devoció dels Terciariis Carmelites de Espanya, a la qual inauguració assistia una nombrosa comissió el dia 10 de juliol de l'any 1906.

I heusaquí que hem arribat ja devotament distrets i molta vegada encantats, a les portes mateix de la Cova de la Morene a, terme de nostra via. Si ens ha encisat el camí marià, prou ens agradarà també la simpàtica i bella estança de la Regina d'aquestes muntanyes on es feu visible un jorn a la sencillesa i humilitat

d'uns pastors. Per que aquí hi escau, i suposem serà del gust del pelegrí, donarem qualque notícia de la sortada trovalla de l'Imatge Santa.

Ja que l'història no'ns pot donar documents suficients per a acallar les exigències de la crítica moderna, caldrà ens fiem a la gaia tradició piadosament servada a tots els pobles de la terra catalana ja d'anys i anys. Críticament és aquest un punt ben dificultós a esbrinar dels grans succeïments de l'Historia Montserratina.

Seguint doncs la tradició adoptada ja dels primers historiadors de Montserrat, hom creu que als últims del ixe segle, miraculosament fou trovada en mig d'aquestes abruptes roques i afraus la prodigiosa Imatge de Maria, qual procedència hom ignora, enc que falsament ignars fantasiadors vulguin fer-la' venir de Jerusalem a Barcelona i de Barcelona a la Muntanya de Montserrat fugint l'invasió serrahina. (1)

(1) El mal pitjor que han aportat els desgraciats crònics treballats la majoria en el segle xvie pel cèlebre Romà de la Higuera, és sens dupte l'haver ajuntat a les seves fantasies i somnis, fets històrics i preuades tradicions asservades honrosament en els pobles de la terra Catalana.

El que, però, hom pot creure, és que en aquesta ocasió, sia d'on se vulga, s'amagà la Sagrada Imatge, oblidant-se després el lloc i sa memòria fins que fou grat a la Misericòrdia divina manifestar el ric tresor que s'havia perdut tants anys havia. Tothom sap el que, en aquest punt bastant abundant, conte la tradició.

Tots els dissabtes cap-al-tart davallava una pluja de llums i veus angèliques que cantaven les glòries de Maria. Qualques pastorets que guardaven les remades al peu de la muntanya, oviraren un dissabte i altre dissabte el meravellós esdeveniment. En parlaren en ésser a la llar i n'hagué esment el Rector del poblet, qui en donà part al Bisbe de la diòcesi que estava llavors a Manresa i oïnt la meravella pujà aquestes muntanyes i arribant al lloc del prodigi amb l'acompanyament de Sacerdots i altres

Volem suposar bona fè en l'intent de l'Autor; cap grat, emperò n'hi sentirà l'Història Montserratina que trosseja i fa esborradora, màxime ara que en desapareixer les Biblioteques, Museus i Arxius, caldrà resservar els fets amb prou de cura i treball per tal d'assenyalar el que segurament l'historiador puga admetre o degui jaquir a la llegenda o fantasia individual i popular.

persones pies, on commoguts trovaren l'Imatge de Maria *formosa i moreneta* com les Filles de Jerusalem. I després en devota romeria se'n tornà feliç amb la prodigiosa Imatge, pel camí noi que existeix encara avui dia i puja a Sant Miquel per darrera la Cova, i amb l'intent de posar-la a la seva església Catedral. Devots i joiosos els senzills pelegrins feien sa via, quant en ésser al lloc on avui s'aixeca l'església, assenyalat amb una gran creu de pedra, esdevingué tant feixuga que ningú no fou capaç d'aixecar-la. Conegué llavors el Bisbe la voluntat de Maria de restar a la Muntanya ; i curiosament la posava a la propera Capelleta, avui Sts. Aciscle i Victòria, on romangué fins que se li aixecà pròpia església, de la qual es fa esment en el primer terç del x^e segle. Aixó diu l'antiga tradició popular. En mancança de documents més explícits cal amparar-s'hi. Tal volta l'actual afany de recerca i crítica comprovació, amb algun raríssim document que podria apareixer vessin llum sobre d'aquest punt tant interessant com obscur de l'Història de la Sda. Imatge : cal esperar.

En ésser doncs tralladada, no s'oblidà, però,

el lloc on tants anys havia restat la Santa Imatge. S'hi aixecà una capella que visitaven els pelegrins i hi deien Missa els monjos els dissabtes i festes de la Mare de Déu. I aixís s'esmunyiren alguns segles fins que la piadosa Marquesa de Tamarit feu aixecà una més espaiosa capella, dotant-la de Missa diària, deixant aiximateix estipendi pel religiós que la habités i curés del servei. I no faltà des d'aleshores Missa diària a la Santa Cova des de l'any 1705 fins al 25 de Juliol de 1811, quan després d'haver celebrat l'ofici diví, hi devallaven les tropes napoleòniques, que havien invadit ja i malmés la Muntanya Santa, robant i destruint tot quant hi havia, abrandant-la després completament, el 30 de Juliol de l'any vinent.

Destruit el Monestir i dispersa la Comunitat la Sta. Cova restà també a mercè de la naturalesa i els elements, venint per terra el poc que havia restat ficse després de l'incendi. No s'oblidà, emperò, el sant lloc, doncs els pelegrins que visitaven posteriorment Montserrat baixaven a venerar les runes. Entre altres visitants il·lustres cal recordar els Serenissims Infants d'Espanya, Ducs de Montpensier, vin-

guts el 25 d'Octubre de 1857, que devotament iniciaren la restauració de la Sta. Cova, realitzada amb sols vuit anys. Fou beneida i s'obrí al culte el dia 11 de Setembre de 1864 festivitat del dolcíssim Nom de Maria.

La formosíssima capella d'ara, acuradament bizantina, ha procurat conservar en lo possible la disposició i estil de la aixecada al XVIIe segle. Es una obra de l'arquitecte D. Francisco de P. Villar. Exteriorment sembla emparada sota d'una enorme roca. A faissó de les antigues Basíliques interiorment té forma de creu de brassos iguals: al superior el forma la mateixa roca que expressament s'ha deixat sens decorar per tal de recordar millor el seu objecte. Solament s'hi ha posat l'altar amb la taula d'una sola peça per a poguer celebrar-hi. Fa de retaule un baix-relleu de marbre blanquíssim clavat a la roca, el qual representa la troballa de la Mare de Déu. Al bell damunt hi ha una petita imatge de Nostra Dona amb un àngel a cada banda. A cada una de les parets laterals s'hi veuen també dos baixos-relleus de marbre blanc representant la aparició de les llums miraculoses als pastors el d'una banda, i la proces-

INTERIOR DE LA STA. COVA

só que emportava la Sta. Imatge cap a Manresa a l'altra. Separa aquest bras un xic més altet que 'l restant de la capella una reixa de ferre. L'església reb la llum especialment d'una forma i elegant cúpula amb vidres de colors, i tot el que pogués faltar-hi de claror i magnificència, ho guanya en devoció i mística unció de cosa ben enlairadora i alhora senzilla, com la Nostra Dona *Pastoreta* que l'escollí per esta-da. A cada banda del transcepte s'hi han encabits dos altarets, Sta. Escolàstica i St. Benet a la porta d'entrada a la capella el primer i a l'altra que dóna al petit Convent adjunt el segon.

Aquest Conventet podria ben bé allotjar una reduïda comunitat o residència, car te algunes habitacions, un bonic claustre gòtic en miniatu-
ra, cisternes d'aigua bona i potable, junt amb un alegroi jardinet del qual te cura el germà que durant la temporada de istiu habita la St. Cova per tal d'atendre a la devoció dels devots i curar el decor de la capella i la casa. L'edifici tot plegat és un encant; ben proporcionat, simpàtic amb la delícia del formós panorama que s'esten al seu devant: el Llobregat

besant els peus de la Santa Muntanya, les Fàbriques i hortes que beuen ses aigues i un enfilall de carreteres, camins, i vies muntant la costa recorrent l'esplanada i alegrant els poblats, i enllà, enllà la silueta de les muntanyes llunyes com una corda estirada llargament, bo i abraçant el Pirineu, St. Llorenç, la Serra de Maresma i el Tibidabo, etz.

Cal advertir que no resta oberta tot l'any : ordinàriament s'hi pot entrar des de Pasqua de Resurrecció fins al 1 de Novembre *inclusiu*, que acaba la temporada. En dies de molt concurs, i sempre que ho requireix la devoció dels fidels, baixa a celebrar la santa Missa un P. del Monestir o bé algun altre sacerdot que tingui especial devoció de celebrar en la Sta. Cova, no necessitant per a aixó res més que el degut permís per escrit del P. Sagristà del Monestir.

Hi ha facultat per a poder serva-hi el Santíssim de la qual no es fa us més que quan hi habita algun P. de la Comunitat. Els Papes han permès s'hi pugui resar la Missa de la Mare de Déu de Montserrat, a l'igual que a l'altar major i Capella de la Mare de Déu del Cambril, i cantar-n'hi solemnement una cada dia i

demés que l'altar fos privilegiat. Ultra d'això han concedit moltes indulgències, sobre tot Pius IX, que el 31 de Març de 1864 concedí indulgència aplicable a les ànimes del Purgatori a tots els qui, confessats i combregats, visitessin aquest sant Lloc pregant per les intencions del Romà Pontífex..

Per a tornar al Monestir es poden seguir dos camins: el de la davallada que amb tres quarts ens portarà al Santuari, o bé el de St. Miquel que un temps petjà la devota corrua emportant joiosa la Sta. Imatge del lloc que acabem de visitar, i comença en ésser al quart Misteri de glòria, voltant la Cova, planejant bona estona per a enfilar-se després graduadament cap a St. Miquel distant una hora. Es bò i bastant còmode, havent estat millorat darrerament per utilitzar-se aiximateix per a anar a les *Coves del Salitre* o de Collbató. Ans d'arribar a St. Miquel empalma amb el que ve de Collbató a Montserrat, que podrà anar seguint l'escursioniste fins arribar al Santuari.

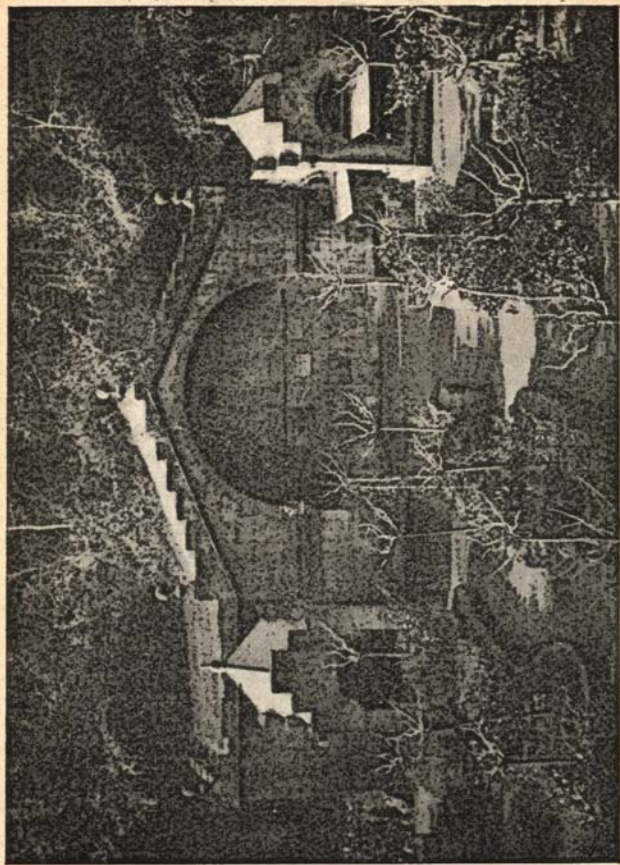
VIII

Els voltants del Santuari

PER bé que no tothora podrà fer l'escursió suara descrita; pels voltants del Monestir trovarà, però, el visitant on esplaiar el seus sentits i sentiments religiosos, en la contemplació dels formosos i variats panorames i la visió de llocs devotíssims que deixaran al seu cor una fonda impressió de cosa ben santa i venerable. D'alguns en tractarem ara, començant primer per la

Font del Portal

ordinàriament coneguda per la *Font del Miracle*. Se l'anomena aixís per que hom diu que brollà en temps antics en aixugar-s' en una altra que

FONT DEL PORTAL

n'hi havia a mig camí de Collbetó, de la qual abusava l'amo del terreny, imposant fortes contribucions als fadigats pelegrins que a ell s'apropaven fadigats. Romanen encara avui en les runes i indicis prop del camí en el torrent que devalla de St. Joan, i l'anomenen *Font seca*.

La *font de Portal* que tractarem ara, es troba defora el clos del Monestir a l'altra banda del Torrent de Sta. Maria, enc que no's nota gairebé, car anys enrera s'hi construí un aqüeducte subterrani, improvisant-s'hi al bell dessobre un deliciós jardinet, manja vegada el més concorregut dels visitants.

La font com les altres de la muntanya és de l'infiltració d'aigües pluvials, rajant més o menys segons l'assaonament de les terres. Raríssims cops, però, l'hem vista aixuta. L'aigua s'estanca al gran dipòsit bastit a l'efecte, i la seva temperatura és de 9'07 graus centígraus. Cal, però, advertir que és perillós veure-la estant fadigat, tota vegada que podria dur fatals conseqüències com desgraciadament havem vist alguna vegada. Fa temps s'hi aixeca vora mateix un kiosk on es despatxen licors i refrescs.

Al costat de la *Font del Portal*, i a mà dreta, comença el

Via - Crucis

que encertadament s'instal·là en aquesta muntanya l'any 1904.

I verdaderament es compren l'utilitat : les pelegrinacions que cada any acostumen visitar el Santuari, entre altres exercicis de pietat estilen també, i molt encertadament, el *Via Crucis*, el qual feien abans seguint la carretera cap als Apòstols o St. Aciscle, i també, sovint, pel camí dels Degotalls, tots prou inconvenients, tenint en compte la gran afluència de gent que hi ha sempre en aquests paratges. Per tal, doncs, que tinguessin els romeus un lloc més lliure i retirat, es començà a obrir a l'any 1904 l'espaiós camí que partint de la Font del Portal va a donar la mà al que puja a la Cova de Garí, aixecant ja la primera Estació monumental que costejà l'« Associació » Confraria del Via-Crucis perpetua i vivent, establerta a la Parròquia de la Puríssima Concepció de Barcelona, i assistint a l'acte d'inauguració uns 150 socis. Com-

DOTZAVA ESTACIÓ DEL VIA-CRUCIS

ponen l'Estació una elegant creu de pedra blanca, al peu de la qual hi ha gravat el primer pas de la Via Dolorosa de nostre Redemptor Jesús. Fou el director l'acreditat arquitecte D. Enric Sagnier i executor D. Eusebi Arnau. L'any següent es bastí ja una altra Estació, la darrera, i un altra l'any 1907, anant-se aixecant poc a poc les demás, del mateix estil totes i molt semblants, completant-se igualment l'any 1919 en edificar-se la capella de la «Dolorosa» venint a ésser ara complement del Via-Crucis, formós rosari tot plegat, de la Passió de Crist, plantat a aquesta Muntanya Santa, testimoni eternal de la pietat i religió de nostre poble; a l'emsemis que el més bell emblema de la redempció espiritual de multitud d'ànimes salvades sots l'intercessió de sa Mare Santíssima, celestial Abogada i Protectora nostra.

La semblança de gaire bé totes les Estacions, ens escusa de fer-ne descripció detallada: solament la Crucifixió mereix especial memòria. Consta de tres grans creus, de considerable elevació la del Crist, que puja alguns metres sobre les altres, i el grup de les Maries i la Mare del Crucificat, dreta i immoble davant

son Fill en l'estertor. Presenta un bon cop d'ull.

Al termenal de la Via, i frec mateix de la darrera Estació, puja el camí que va a la

Cova de Garí .

situada dessobre mateix de la Crucifixió i indicada per una creu de fusta. El camí es bo, enc que molt pronunciat, poguent-se, però, fer sense cansar-se gaire, si s'empren amb calma, rescabaland-se de la mica de fadiga que s'hagués experimentat, amb la bonica perspectiva, que presenta el Santuari assentat dessota mateix.

Ha donat nom al lloc aquest un cèlebre ermità, al qual atribueix el vulgus la fantasiosa i accidentada llegenda incompatible amb la crítica històrica, aplicant a Montserrat i al nostre ermità una història més o menys adulterada de un penitent de l'Orient. Com que es prou coneguda de tothom omitirem apuntar-la aquí. Cal, però, advertir que així com la contenen els autors i poetes, res té que veure aquest Garí amb la família ni amb l'història benedictines, malgrat hi hagi qui, per sortir del pas, vulgui

fer-lo subdit del monestir de Sta. Cecília, del que tractarem al capítol següent, car ni tan sols existia aleshores.

La cova on la fantasia popular diu va fer penitència és el lloc que'ns ocupa. Gairebé no s'hi pot estar un home estirat, enc que no estranyaria aquesta mortificació tenint en compte el que estilaven els ermitans. A dins hi ha una estàtua, representant l'ermità que fa penitència. Tanca la cova una reixa de ferre per tal de lliurar-la de les mans del públic.

En devallar de la Cova de Garí es troba el camí de Collbetó a Montserrat per el qual hom va a la

Capella de St. Miquel

lluny del Santuari poquet més d'un kilòmetre. La capella de St. Miquel Arcàngel a Montserrat dada al menys del s. XIe, segons consta d'antigues escriptures de donació feta per la Viçcomtesa Riquilda, de Barcelona, amb motiu d'ésser beneida pel Bisbe de Barcelona (al qual pertanyia aquesta part de la muntanya) el 14 de Juny de l'any 1045. Per un altra escriptura del 5 de

Setembre 1069, consta que sojornaren prop d'ella en vida eremítica i curaven del culte, dos celebres ermitans Transuari i Guari, segons sembla el *Gari* de la llegenda, qual nom amb el de la Comptesa esmentada entrà en la seva fantàstica composició, que d'altre no podem calificar-la tenint en compte ço que resta apuntat més amunt. L'any 1090 fou donada aquesta capella al Monestir, de la qual curaren des d'aleshores els monjos fins que fou destruïda, temps de l'invasió napoleònica, pels mateixos espanyols, per tal que no servis de fortificació a l'enemic. El que estranya és que, sense saber-se com ni quan, l'imatge de l'Arcàngel fou trossejada i llençada per les verdices on la trobaren l'any 1861 amb motiu d'un incendi a la muntanya. L'actual capella ha estat construïda pel Rm. P. Abat Miquel Muntadas, qui la beneí el 19 de setembre de 1870, des de la qual dada tots els anys s'hi celebra aquell mateix dia una Missa Solemne, que canta la Escollania.

Davant la Capella s'aixeca una antiga creu de pedra amb graonada poligonal, on s'aseu i sojorna el vianant laçat quan arriba a la Ermi-

ta. Axi la Creu com les parets de la capella estan bastan desperduades pel temps i la mà del públic malmetedor.

1. Capella de St. Miquel. — 2. Als miradors. — 3. Miradors de St. Miquel. — 4. Bassa d'aigua. — 5. Primer camí a la Sta. Cova i a les coves de Collbetó. — 6 Camí a les ermites. — 7. A Collbetó. — 8. Al Santuari.

A poca distància de la capella en davallar a mà dreta hi ha una excel·lent miranda a l'angle sortit de la muntanya, sobre una vessant de 200 metres, i a l'alçada de 781, que va a caure

al bell damunt de la Cova de la Mare de Déu. Pocs n'hi haurà que deixin passar tant bella ocasió per fruir l'extens i variat panorama que's presenta a l'esguart del visitant des de 'l Pirineu aragonès fins el Mediterrani que al lluny s'agita.

De retorn al Monestir i prenent la carretera que partint de la *Font del Portal* va cap a Monistrol, en haver passat els edificis i els horts, hom troba a mà dreta, sobre el tarreny que traspassa la foradada del ferrocarril la

Capella dels Sants Apòstols

La fundació primitiva data del segle *xvi*^è, en el que un piadós sacerdot volgué aixecar al Sagrat Col·legi Apostòlic aquest devot monument. L'any 1811 a l'igual que els altres edificis de Montserrat fou destruïda, no tornant-se a edificar fins molt temps després, l'any 1858, amb l'almoina d'algunes persones piadoses, beneint-se el mateix any el dia 21 de Desembre. S'hi posà un petit retaule conservat de l'església antiga l'any 1755. Degut a les obres que s'hi anaven fent a Montserrat, s'hi havia acumulat tanta terra i runes que la capella,

CAPELLA DELS APÒSTOLS

bastant esquifida, restà gairebé coberta, enderrocant-se per ço l'any 1906 per a bastir l'actual bo i aprofitant les mateixes parets laterals de l'anterior i essent beneida el 28 d'Octubre de 1907.

L'altar i retaule foren construïts al monestir mateix; el quadre central es deu al Rnd. P. Lesmes López, i el decorat al Senyor Morell, de Manresa.

Al redos de la capella s'hi és improvisat un formós jardinet, que orna el lloc notablement, on troba el públic una estona d'esbargiment i recreació.

En mig d'aquest jardinet i més avall de la capella, s'hi inaugurà el dia 11 de Juny de l'any 1911, infaust centenari de la destrucció de Montserrat, el Monument dels Sometens catalans a llur Patrona i als herois del Bruch, amb l'assistència dels mateixos sometens i del Sr. Valerià Weiler, Capità general de Catalunya. Dirigí la construcció, l'arquitecte Sr. Villar, essent les estatués del distingit escultor Sr. Campeny.

Davant la capella dels Apòstols, traspassant la carretera i prenent el camí de l'esquerra que

MONUMENT ALS HEROIS DEL BRUCH

puja cap el Monestir, hom troba la

Capella de St. Aciscle i Sta. Victòria

màrtirs insignes, del temps de l' inic Dioclecià. Es la més antiga de la muntanya i diuen que ella guardà provisionalment la preuada Imatge de la Moreneta. Sia com sia és cert que St. Aciscle i Sta. Victòria, prescindint de la dedicació, és una de les capelles més històriques de Montserrat, a més de presentar força condicions prou favorables per a poguer-s' hi depositar, cas de necessitat, la Sda. Imatge tenint en compte la seva proximitat al Monestir. Amb els temps quedà dita capella bastant mal parada, fins que per allà l' any 1272 la restaurà la pietat de alguns caballers, *Olivares* per cognom, que a l' ensems la dotaren amb mil lliures barcelonines per tal que s' hi celebrés perpètuament una missa el dia de la festa dels SS. Màrtirs Titulars; hi haguè aquí, algun temps, l' hospital per a 'ls pelegrins, (s. XVe i XVIe) i posteriorment el cementiri públic.

A l' època tants de cops esmentada fou utilitzada per a dipòsit de municions de les Agui-

les franceses, profanant-se sens compassió ni temença de cap mena. Fins el 1.er de desembre de 1858 no fou retornada al culte, cantant-hi una Missa Solemne i amb Ministres l'Escolania, costum que s'ha guardat fins ara, trasllandant-se la festa dels SS. Titulars, que s'escau el 17 de novembre, (Sta. Gertrudis,) a aquest dia. Això i tot el 17 de novembre, des de les dues de la tarde del dia abans, hom pot guanyar indulgència plenària visitant-la i resant-hi per les intencions del Papa i complint les altres condicions de costum.

L'altar d'aquesta capella és altre dels Objectes pertanyents a l'antiga iglésia de Nostra Dona, restaurat per D. Benet Cabanes, de Manresa. El quadre dels Sants Màrtirs fou pintat per D. Josep Teixidor, de Barcelona.

Al costat de la capella hi há un petit passeig de xiprers i boix que termena amb una placeta semicircular; tencada amb una barana i amb seients al voltant: és el cèlebre lloc conegut per *balcó dels monjos* per ésser aquest i el camí dels *Degotalls*, ans l'invasió francesa, el lloc d'esbargiment dels religiosos, les hores de recreació, car allavors el Monestir no tenia els

horts interiors. Es un dels punts més agradosos de Montserrat, i, per-tant, rares vegades hi manca gent en temps de molta concurrència.

Posat a aquest balcó podrà el visitant contemplar la gran extensió indefinida del panorama que s'obra a sos ulls, des de'l Nort a a l'Orient i Mig-dia, ço es, el Pirineu, Montseny, St. Llorenç i una multitud de poblets escampats per totes bandes, a les altituts i vora el llobregat especialment.

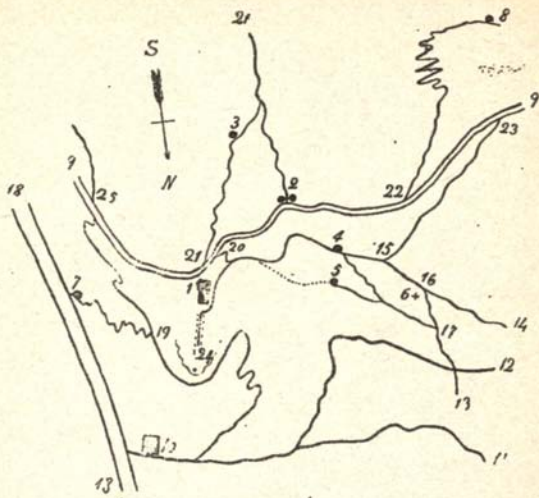
Cal aquí apuntar un espectacle verament grandios que es veu sovint a Montserrat. Ajaçada llargament la boira per les parts baixes de la Muntanya i la rodalia, des de'l Plà de Bajes fins al Tibidabo, Manresa, St. Vicenç, Monistrol, Bacarisses, Terrassa, Sebadell etz. apar la terra bo i coberta per un immens pèlag d'escuma, sobreixint solament Montserrat i alguna altra altitut llunyana, talment petites illes surant enemig l'Oceà caòtic. Per a fer-se'n carrec cal veure-ho.

Davant la capella de St. Aciscle hi ha els grans safaretxos. L'inferior visitable fins fa poc temps per tota classe de gent per escaure's fora de clausura, fou construït a les acaballes

del segle XVIIe i està decorat amb manta estatua de Sants, algunes molt deperduades, segons sembla són St. Benet, Sta. Gertrudis, St. Plàcid i St. Pau construïdes per l'il·lustre monjo montserratí Venerable Fra Josep de les Llànties. L'any 1743 fou construït l'aqueducte de pedra, a la banda dels *Degotalls*, que porta les aigües que segons es creu venen⁷ de la Sma. Trinitat.

Al peu d'aquest safreig comença el camí dels *Degotalls*, el passeig més còmode i encantador tal volta de Montserrat, sobre tot l'istiu, al caure la tarde, esbatanat als aires fresquívols del Pirineu, i obert entre arbres i verdor; sempre planejant i ample fins al termenal on hi ha una alegroïa placeta i petites còves obertes a la roca, degotant, a voltes, aigua riquíssima: per ço s'anomena aquest lloc *Degotalls*.

1. Capella de Sta. Cecília. — 2. Font de Sta. Cecília (restaurant) — 3. Font de la teula (ses aigües són conduïdes al Monestir) — 4. Font del Moro — 5. Font de les Coves — 6. Castell Marro — 7. Font dels monjos — 8. Font del llum — 9. Carretera de Santa Cecília i Càn Massana — 10. Tèrçissèria — 11. Carretera de la Calsina a St. Cristòfol. — 12. Camí d' explotació del bosc de la Calsina — 13. A Marganell — 14. A càn Martorell — 15. Encreuament dels camins de Marganell i de la Font del Moro — 16. Unió dels camins de Marganell i de càn Martorell — 17. Camí a la Font de les Coves a la unió amb el de Marganell — 18. Carretera de Monistrol a Montserrat — 19. La Cerdanya : camins que baixan de la carretera de Sta. Cecília a la Font dels monjos i a la carretera de la Calsina — 20. Camí de les Fonts del Moro, de les Coves, Marganell etc. — 21. Canal de St. Jeroni — 22. A la Font del llum — 23. Volta de la Font del Moro a la carretera de Sta Cecília — 24. Miranda de Sta. Cecília — Camí a la Stma. Trinitat i Sta. Anna (Tebaida).

IX

Santa Cecília

Pocs hi haurà que venint a Montserrat deixin de visitar Sta. Cecília i gustar la dolça font que hi ha lluny uns quatre kilòmetres del Monestir, seguint la carretera de Can-Massana. S'hi pot anar amb cotxe i amb auto, car hi ha servei especial des de'l Santuari. Els que volguessin anarhi en plaent deambulació hi ha dos camins a seguir; el dels *Degotalls*, que caldrà deixar en ésser a la pedra coneguda per *Pedris dels Bisbes* per pendra la dressera que ràpidament davalla a la carretera (*baixada dels geperuts*), o be la carretera de Monistrol amb la qual empalma la de Can-Massana, un kilòmetre abans d'arribar a Montserrat. A l'istiu,

si fa molt de temps que no ha plogut, no és d'aconsellar aquesta via darrera, car pel continuat anar i venir d'innombrables vehicols devé tota plena de pols i força molesta i incòmoda.

Hom pot arribar sens cansar-se amb, una hora, o poc més, al simpàtic Restaurant de Sta. Cecília, 5 minuts mes enllà de l'Ermita, poguent sempre esplaïar el seu esperit en la gran contemplació del panorama variadíssim que va desgranant-se als seus ulls, i els poblats llunyants i innúmeres cases camperoles, espargides ça i enllà com un remat d'ovelles a la pastura, bo i aixecant-se a l'Oest les capricioses figures dels penyals Montserratins, sobre tot l'elegant i senyorivol *Caball Bernat*, que en valents exàmetres cantà l'eximi poeta classicista Montserratí Dom Antoni Brenach (1).

El Monestir de Sta. Cecília és, segons hem apuntat, quatre kilòmetres distant del Santuari, a la dreta de la carretera de Can-Massana. Els seus vetustes edificis (l'església sobre tot) diuen ben clar la seva gran antiguitat, ço és el

(1) Des de Sta. Cecília hom pot fer moltes excursions, segons palesament es veu a la figura anterior.

CAPELLA DE STA. CECILIA

s. X^e, en el qual fou restaurada, segons consta per l'escriptura original que vegé al nostre Arxiu el cèlebre P. Villanueva.

Segons dita escriptura, un tal Rodolf va vendre, l'any 871 als consorts Ainsulf i Druda per cinc lliures de *òptima plata* el castell «*Mar-ro*» que li era vingut per donació de Carles-Calvo (no de Carle-Magne, com alguns volen, car ni tant sols entrà a Catalunya segons consta ja d'autors clàssics i fiats), i juntament amb el Castell adquirí el lloc on s'aixeca Sta. Cecília. Els esmentats esposos cediren el Castell i església a son cosí el Sacerdot Cessari, el qual amb l'ajut de *Jordi*, Bisbe de Vich i dels Comtes de Barcelona, Sunyer i Riquilda restaurà el Monestir i redificà l'església l'any 945. Prompte s'ajuntaren al piadós Sacerdot alguns altres companys amb els quals instaurà la vida monàstica, segons la Regla de St. Benet, que 'ls hi donà Waldimir, successor de Jordi, el qual confirmà les possessions del Monestir i consagrà l'església l'any 957. Cessari, primer Abat de Sta. Cecília, fou més endavant consagrat Arquebisbe de Tarragona pels Bisbes de Galícia, que antigament formaven part de la província

eclesiàstica tarraconense, la qual s'estenia pel Nort d'Espanya. No fou reconegut dels Bisbes de Catalunya, que obeïen llavors al metropolità francès de Narbona, i així Cessari va viure sent a la vegada Abat i Arquebisbe titular fins l'any 981.

Al començament aquest Monestir sembla devia estar subjecte al de Ripoll; meſ en ésser decorat amb la dignitat Abacial restà independent. I així quedà fins l'any 1023 en el qual el Gran Bisbe Oliva, monjo i Abat de Ripoll, alcançà del Comte Berenguer Borrell que Sta. Cecília estés subjecte al Monestir de Ripoll. Hom no sap per quin motiu i ocasió, durant el Pontificat d'Urbà II, O. S. B., passà Sta. Cecília a la dependència de St. Cugat del Vallès, benedictí també; aconseguí, però, la llibertat amb l'ajut del Bisbe Arnau de Vích i del compte Ramón Berenguer, l'any 1103. En reclamar els monjos de St. Cugat, es deixà la solució de la causa a l'esmentat Arnau, a Raimond Bisbe de Barcelona, i a St. Oleguer llavors prior de S. Adrià, (canonges regulars), els quals examinant la causa declararen que, segons el privilegi d'Urbà II, Sta. Cecília devia

restar subjecte a St. a Cugat, salvant sempre els drets del Bisbe Ausonense.

Tot ço passava l'any 1108. Hom ignora el temps que durà l'aital subjecció; probablement havia ja finida el XIVe s., car per aquest temps es trobava un Abat d'aquest Monestir (Bartomeu de Castelloli, 1327-19 - III Kal. Maii). que era profès de St. Benet de Bages. Mentres el s. XVe l'Abat més conegut de Sta. Cecília fou Dom Llorenç Marull, a qui el Cardenal Julià de la Rovère, Abat Comendatari de Montserrat, comanà el govern d'aquest Monestir, aixecant-se en aqueix temps el claustre gòtic, que en part resta encara avui en dia, convertit en *despatx de medalles*.

En juntar-se Montserrat a la Congregació de Valladolid, Sta. Cecília quedà independent, no durant però molts anys, car la fama, i gran empena que prenia Montserrat, feia que s'oblidés el veí Monestir de Sta. Cecília. Cal afegir a això l'haver vingut en mans de Abats Comendataris que minaven lentament ses poques energies. Un d'aquests establí pacte amb Montserrat de resignar l'Abadia de Sta. Cecília, si li donaven els fruits del Monestir de St. Gi-

nès. Convigueren els interessats i Sta. Cecília s'ajunyia al Monestir de Montserrat l'any 1539.

Desapareguts poc a poc els monjos fills de Sta. Cecília, l'Abat de Montserrat nomenava *ad nutum* un monjo per a exercir les funcions parroquials, encomanant-se més tard a un Sacerdot secular que nomenava també l'Abat.

En passar per Montserrat a les derrerries del s. XVIIIe el P. Villanueva no restava ja més que algunes peces del edifici, l'absi de l'altar major, entre altres, on s'era obert l'entrada a l'església. Després de la destrucció del 1811 restà en tant mal estat que fou necessari tancar-la al culte, segons decretà el Bisbe de Vich, aleshores Ordinari del lloc l'any 1861.

El Monestir de Montserrat, malgrat les circumstàncies i penúria material per que passava, feu un suprem esforç per a restaurar, aquest preciós joiell de l'antiquitat, el que aconseguí l'any següent. Dirigí la reconstrucció l'acreditat arquitecte Sr. Villar, i s'obrí al culte el 22 de novembre, festa de Sta. Cecília sa patrona, cantant-hi una Missa Solemne l'Escolania del Monestir.

L'absi és un model perfet de istil bizantí que avui es conserva amb son doguer d'espandanya, tot plegat de gran interès pels arqueòlecs i intel·ligents.

De l'antic Monestir solament en resta una petita part, ben insignificant, que serví de casa rectoral després que s'estinguí la Comunitat. Destruïda l'any 1811, fou restaurada pel Rm. P. Abat Muntadas. Montserrat força atent a tot ço que diu art i bellesa i espiritual avenç de la nostra terra, malda avui per una millor restauració d'aquest preuat monument de la muntanya santa.

X

Les Ermites

Pocs creiem seran els visitants que, no impedit per la salut, edat o altra inconvenient qualsevulla deixin de pujar a algun dels mistics paratges altres temps consagrats al culte diví i solitària estada de sants religiosos que, ben provats en el monestir, sentint-se amb fortitud suficient per a lluitar sols amb l'enemic comú, es retiraven a la soletat, segons la permissió de la Santa Regla del Patriarca dels Monjos d'Occident. Encara que han passat ja aquells temps ditxosos tal volta per a mai més tornar, sa recordança romandrà sempre perpetuada en el cor dels fidels pelegrins visitants d'aquesta muntanya santa; per ço volem dedicar-los-hi aquest capítol, segurs de que el públic l'agrairà

en contemplar les runes d'allò que un dia fou cèlica habitació d'homes com nosaltres febles vianants d'aquesta terra.

L'institució d'ermitans a Montserrat es pert en l'ignot dels temps i hom no pot dir-ne res que no sembli dubtós, tota vegada que no existeixen monuments que ho testimoniegin. Pot ésser donà ocasió l'invasió aràbica, o la raó apuntada de permetre-ho la Regla Benedictina i les immillorables condicions de la muntanya, etc. En aquest darrer cas haurien pogut pertanyer al monestir de Sta. Cecília o, més probablement, al de Montserrat, doncs sabem que l'any 1330, obeien ja al Prior Administrador, que ho era l'Infant d'Aragó, D. Joan, Arquebisbe de Tarragona. Des d'aquesta dada la vida eremítica a Montserrat anà desplegant-se més i més fins a rebre el seu complement amb la reforma del V. Cisneros, qui 'ls hi donà Reglament fixe i segons la Regla de N. P. St. Benet, la qual més o menys professaven ja, fent, endemés, des d'aleshores vot especial d'estabilitat i perpetual inclusió a la muntanya, apartant-se amb això dels cenobites que el feien solament pel Monestir.

Eren per tant veritables monjos benedictins, llecs ordinàriament, al menys per la professió, no mancant, però, d'entre ells homes il·lustres i eminents, Abats del Monestir i Generals de la Congregació, i adhuc Bisbes, que desitjant el sojorn i eternal quietut de la muntanya mariana, o per tal de preparar el traspàs d'aquesta terra a l'eternitat i el judici que després d'ella aguarda, s'entregaven a la oració i penitència en alguna de les ermites.

Per bé que els ermitans eren membres de la Comunitat de Montserrat, no tenien, però, veu ni vot en els assumptes del Monestir, i al venir al Santuari, ocupaven el lloc inferior als cenobites, primer, però, que els llecs; aquests no podien pujar a ermitans sens el consentiment de la Comunitat i el permís del Capítol General o Abat General, i dispensa pontifícia. Per ço apenes en trobem cap exemple: solament en coneixem un el s. XVIII, Germà Diego de Montserrat, que optingué el permís amb molta dificultat i per mercè especial, segons ho havia anunciat ja el V. Fra Josep de les Llànties.

Ans d'anar a l'ermita calia fossin probats

en el Monestir el que s'aconseguia per mitjà d'un Noviciat més perllongat i rigurós, en el qual se'ls preparava i ensejava a la espiritual pales-tra que devien practicar després, romanguent a voltes, feta la professió, molt temps en el Monestir, ben provats i exercitats en la oració i mortificació i humilitat.

En quedar, doncs, vacant alguna ermita, l'Abat, d'entre els pretendents, escollia aquell que jutjava més preparat destinant-se l'ermita vacant, tenint en compte però, que els més vells ocupessin sempre les ermites més properes al Santuari que per ço anaven canviant-se en mancar els ancians. Posat l'ermità a la seva ermita trobava ja distribuïdes totes les hores del dia i de la nit entre oració, lectura, penitència i treball manual per tal d'evitar l'*ociositat*, *enemiga de l'ànima* i impediment de la perfecció.

Es llevaven cada dia a les dues de la matinalada, tocant quiscun la campana del seu Oratori, per ordre, responent-se els uns als altres; si algun no responia el més proper devia, en despuntar l'auba, acudir a la cel·la del Solitari per tal d'assabentar-se del perquè i avisar-ho

al P. Vicari. Les hores del dia les tenien repartides de manera que entre la Comunitat dels Cenobites i els Escolanets jamai fallés a la muntayna santa el *Laus perennis* del seus fervorosos estadants que hom recorda avui encara amb recança.

Mentres habitaven l'ermita servaven en el menjar la Regla de St. Benet i els estava tan rigorosament prohibit l'us de la carn, que ni tant sols es permetia a cap persona coure o menjar-la allí. Dejunaven, igual que els monjos, des de la festa de la Sta. Creu de Setembre fins Pasqua, tots els dies: des de Pasqua de Resurrecció fins la Pentecosta solament el divendres, i des de la Pentecosta fins el 14 de Setembre, els dimecres i divendres.

Bo i servant una vida tan dura i de privacions allargaven ordinàriament molts anys i fruien de salut i robustesa corporal extraordinària. Vivien sols sempre, sense parlar mai ni entre ells mateixos ni amb els pelegrins: no podien tampoc cuidar animals de cap mena. En cambi la Providència divina, que a tots ampara, procurava la joia i pau dels seus sirvents fent que la natura amb el seu encís i els

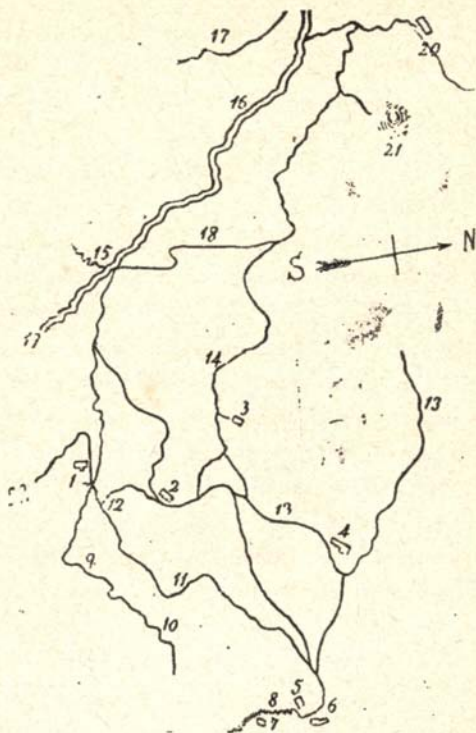
ocells cantant tothora fossin llurs fidels companys i èmuls sol·lícits en la divina lloança.

Els dies que calia oir Missa i tots els dijous es reunien a l'ermita principal, que era la de Sta. Anna, on es confessaven i rebien la Sda. Comunió i demés concells del P. Vicari per tal d'avençar en la via del llur espiritual perfeccionament. Certs dies cantaven les vigílies i Misses de difunts pels membres de la Comunitat que havien mort, i feien també processons arribant fins a l'aguait del Monestir en un relleix de penyes del camí que va a l'ermita de St. Benet, on cantaven la Salve a la Verge de Montserrat, entornant-se'n quiscun a l'ermita pròpia, sempre silenciosament i recullida. Podien aiximateix davallar al Monestir les festes més solemnes: Pasqua, Ntra. Dona, Sant Benet, etc. Llavors sortien de les ermites a trenc de dia i en ésser al Monestir s'incorporaven a la Comunitat en tots els actes conventuals i a la tarde retornaven silenciosos a l'anyorat retir de l'ermita.

Diversos són els camíns que hi ha per a pujar a aquests místics paratges avui completament destruïts i deserts. Ara hom pot posar-se

dalt la serralada o punt de partida per a visitar qualsevulla ermita, pujant pel funicular suara establert al *Torrent del Avellaners*. Demés si cal anar-hi a peu el camí més facil i avinent és el de St. Miquel que comença pocs minuts més enllà de l'ermita, i és el més freqüentat. Els ermitans prenen el que puja des de la *Font del Portal* pel *Torrent de Sta. Maria*, d'ascensió duríssima pels qui no hi estan avesats i força perillós tractant-se de persones d'edat. Per tal d'evitar possibles desgràcies s'es millorat moltíssim d'alguns anys ençà. A voltes els esgraons estan oberts a la roca viva i als troços més perillosos hi ha barana.

Hom pot emprendre doncs la visitació a les ermites pujant per darrera la casa dels pobres com en altres temps els pacients solitaris, i en haver guanyat la pujada principal, dessota el *Estret de Gibraltar* trovarem les runes d'açò que un dia va ésser parròquia i centre de la vida eremítica a la muntanya electa.

1. Santa Anna. — 2. St. Benet. — 3. St. Salvador.
 — 4. Santíssima Trinitat. — 5. Santa Creu. — 6. St. Dimes (capella). — 7. Ermita del Diable (pas perillósissim.)
 — 8. Antiga escala dreia (tancada i perillósissima). — 9. Estret de Gibraltar. — 10. A la Font del Portal. — 11.

De Santa Anna a Santa Creu. — 12. A St. Benet, Santíssima Trinitat i Santa Cecília. — 13. Continuació del anterior, i a Santa Cecília. — 14. De St. Salvador a St. Antoni (pas dels flautats). — 15. Pla dels ocells i camí de les artigues a Collbató. — 16. Pla dels escorçons. — 17. Camí del Pont (desde Collbató a St. Jeroni — 18. Camí del Pla dels ocells als flautats. — 19. Camí de ferradura a St. Jeroni. — 20. St. Antoni. — 21. Cavall Bernat. — 22. A les ermites de Tebes.

Ermita de Santa Anna

distant del monestir com un quart de lleuga. Antigament estava emplaçada més anllà del lloc que es veu avui en dia, i fou tralladada i edificada l'any 1498 a despeses de la Infanta Dona Joana d'Aragó, filla del Rei Catòlic i muller del Condestable de Castella, D. Bernardí de Velasco.

A aquesta ermita, que servia com de parròquia als ermitans, hi habitava el P. Vicari, monjo del Monestir, el qual com delegat del Abat, curava de l'observància de la vida eremítica, aidava els Pares ermitans en tot ço que necessitessin, els hi administrava els Sagra-

ments, etc. Per tot ço l'ermita de Santa Anna era un xic més acomodada que les altres, i la capella quelcòm més espaiosa amb son chor de tretze cadires pels ermitans, bo i servant-se el Santíssim en ella. Aixís Santa Anna fou sempre el centre de la vida eremítica a Montserrat fins la gran catàstrofe del 1811 que foren totes les ermites enderrocades i bàrbarament assassinats els seus pacífics estadants.

En retornar l'ordre i la pau a l'Espanya, els cinc Pares ermitans que restaven després la destrucció, habitaren altres tantes ermites, tocant a un d'ells Santa Anna, a la qual venia des de'l Monestir en determinats dies el P. Vicari, o quan fos necessari, continuant aixís la vida eremítica fins l'any 1822 que s'estingí per a sempre.

Els pelegrins des de l'ermita de Santa Anna s'encaminaven als tres grups d'ermites coneguts pels noms de *Tebes*, *Tabor* i *Tebaida*, que recorden els dels antiqs solitaris d'Egipte i Palestina. Al grup de la Tebaida, que eren les de la dreita del *Torrent de Santa Maria*, pertinyen les ermites de St. Benet, St. [Salvador, la Santíssima Trinitat, Santa Creu i St. Dimes.

Al segon, *Tebes*, les de l' esquerra, ço es : St. Jaume, Santa Magdalena, St. Onofre, St. Joan Baptista i Santa Catalina, i darrerament al terç grup pertanyen les dues més altes St. Antoni i St. Jeroni. De totes direm dos mots anc que no existeixin avui més que tristes runes, fora d' alguna que altra de bell nou construïda modernament i al mateix lloc que ocupava l' antiga, si bé amb destinació ben diversa.

Per tal de visitar el grup de la *Tebaida* cal pendre el camí que hom trobarà pujant a mà dreta poc abans d' arribar a les runes de Santa Anna. A cent seixanta metres de distància hom troba ja el formós mirador on s'aplegaven els ermitans per a cantar la Salve a Nostra Dona de Montserrat qual Temple s' ovira dessota mateix. Seguint aquest camí (que no podem aconsellar per tenir alguns punts perillosos) hom aniria a l' ermita de Santa Creu i després a St. Dimes; es millor, però, pendre el camí de mà dreta i començar la ascensió cap a l'

Ermita de St. Benet

lluny del lloc indicat 288 metres i que fàcilment encertarà el visitant, car de lluny s'oviren les runes.

Aquesta ermita era de les més modernes i àdhuc acomodades per l'inmillorable emplaçament de l'edifici, ben guardat dels vents del Nort per les roques a les quals estava penjat, de cara al Mig dia. Fou aixecada l'any 1536 per l'Abat Pere de Burgos, segon d'aquest nom, per a la comoditat dels pelegrins que desitjaven guanyar les indulgències de les estacions concedides visitant cinc ermites, i no es veien amb prou forces per a ascendir a Sant Salvador.

Tenia aquesta ermita una capella dedicada a Santa Escolàstica, en la qual es reunien el dia de la festivitat (10 de Febrer) tota vegada que no ho podien fer el del gran Patriarca per davallar a celebrar-la al Monestir amb els Cenobites.

Entre els religiosos il·lustres que santificaren aquest lloc cal esmentar el V. P. Bartumeu

Garriga, que l'any 1562 feu construir el retaula de la capella. Morí aquest a St. Dimes, 16 d'Agost 1578. Cercà aquí també sojorn el P. Antoni Jutge, Abat del Monestir (1610-13). Destruïda l'any 1811, fou altra volta restaurada i habitada fins el 1822.

I continuant el camí que abans havien deixat cap a l'Orient, es bifurca desseguida, i el de l'esquerra puja a l'

Ermita de Sant Salvador

penjada com un niu d'àligues a altitud en mig de roques immenses, acastellades. El camí d'ascensió, encara que no te dificultat, és molestós pels esbarzers i mates obstruint el camí, que conserva en alguns indrets l'antic empedrat típic.

A més de la capella pròpia dedicada a la Transfiguració del Senyor, n'hi havia un altra vora la roca que li feia de cúpula, de més de 80 metres d'altitud, dedicada al Naixement del Crist, i per ço sens dubte antigament el poble la anomenava també ermita de St. Josep. El

seu origen cal cercar-lo poc més o menys al segle XIII^è, car sabem que morí aquí, després de 45 anys de vida anacorètica, l'ermità Bertrand (1272); deniés als començ del segle següent, la ocupà 27 anys l'ermità Durand Mayol, mort l'any 1338.

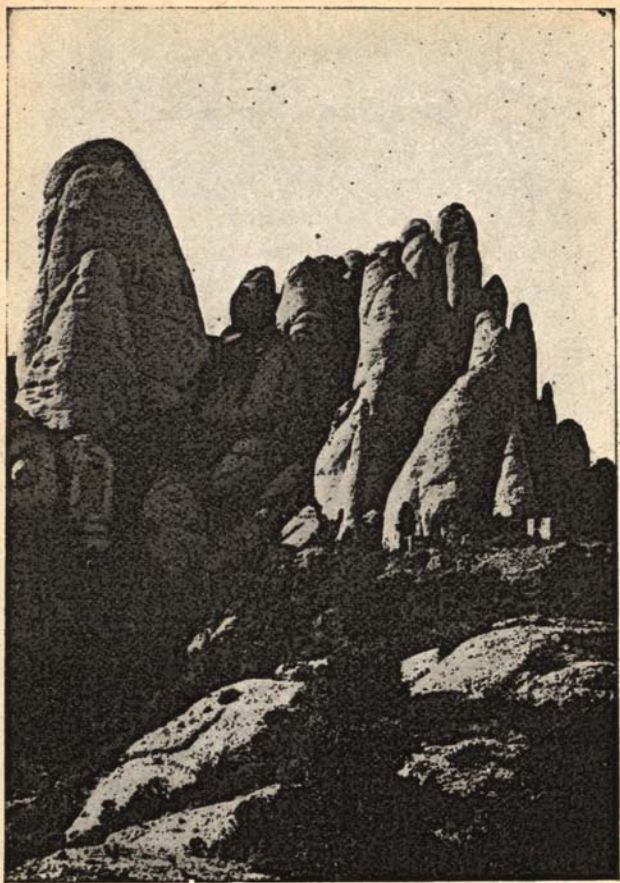
Fou pacíficament habitada fins l'invasió francesa, que seguí llavors la sort de les demés, morint prop d'aquí dos ermitans bàrbarament martiritzats. En restablir-se la vida eremítica fou altra volta habitada fins la fetxa dalt apuntada (1822), que es retiraren els ermitans de la muntanya, i després, lentament, el temps i les mans dels visitants, que s'entretenien en fer rodolar ses pedres, han fet desapareixer fins les parets i tot.

Darrerera St. Salvador, entre les roques nomenades *els flautats*, passa el camí que duu a St. Antoni, lluny més d'un kilòmetre: hi ha, però, altre camí millor que seguirem després. Dava llant pertant de St. Salvador pel mateix camí que hem pujat, al cap de cinc minuts hom trova el que des de St. Benet porta a la

Santíssima Trinitat

Estava situada en un gran planar, guardada dels vens del Nort per altíssimes roques i amb un excel·lent mirador d'una llarga perspectiva encantadora, clara i enlairada bo i guaitant la llunyania, on la tralladà l'any 1625 l'Abat Beda Pi, doncs antigament havia estat emplaçada quelcom més lluny. Bastí la capella Dom Jaume Martí, Abat (1645-49.) Abandonada l'any 1811 hi retornaren els ermitans vivint-hi pacíficament fins l'Abril de l'any 1822, quan el P. Gaspar Soler (P. Jordi) fou assassinat i tirat a la cisterna on el trobaren al cap de tres dies, 27 del mes apuntat. Hom ignora el mòvil de tant terrible homicidi; l'assassí fou damnat a presidi pels tribunals de Manresa d'on era dit Pare. I amb aquest tristíssim succeiment s'evahí la vida eremítica a la santa muntanya, que avui encara anyora el pacífic visitant, en pujar a aquestes soletats.

L'ermita de la Santíssima Trinitat era molt antiga i comtà insignes subjectes; el que fou

ERMITA D : LA SANTÍSSIMA TRINITAT

més cèlebre fou el P. Benart Boil, el qual havent-la habitat deu anys, l'hagué de deixar per a portar la llum de l'Evangeli a la India en el segon viatge de Colom (1493). Poc temps romangué a l'Amèrica, car la falla de salut, i sobre tot els disgustos que passà amb l'Almirall, el forçaren a retornar a Espanya. El Rei Catòlic li donà la Abadia de Sant Miquel de Cuxà, al Roselló, qual dignitat tenia l'any 1505 quan acompanyà l'Arxiduc Felip el Formós, en passar aquest per la cort de França. Morí el P. Boil en dit Monestir el 13 de Febrer de 1520.

Davallant de la Santíssima Trinitat i en ésser a la vall, hom troba el camí que'ns durà a l'

Ermita de la Santa Creu

que dista de la Santíssima Trinitat uns 350 metres. Es també coneguda per *ermita de Santa Elena* i estava amparada sota d'una roca, baixant a mà dreta. Era la més propera al Monestir, des de'l qual hom ascendia per la

escala dreta, anomenada aixís per ésser quasi perpendicular, començant a la reconada que hi ha vora la gran roca damunt la qual s'escau ço que el poble coneix per *ermita* o *castell del diable*, que no és sobrepus de atalaia, o castell del segle XIIIe. Quatre segles posteriors a la famosa llegenda de Garí!

L'ermita de la Santa Creu era ben arracera-da i la més apacible de la muntanya: per ço la habitaven els més vells, trovanç-se, però, alguna excepció, car sabem que hi visqué 63 anys el V. P. Benet de Aragó, que morí en odor de santedat el 17 de Febrer de 1516.

Fou destruïda pel Maig de l'any 1811 per tal d'evitar-servís de fortalesa a les tropes franceses. Avui dia no'n resta més que vestigis a l'igual que de moltes altres, i la cisterna que recull encara aigua que s'escorra per la roca quan plou.

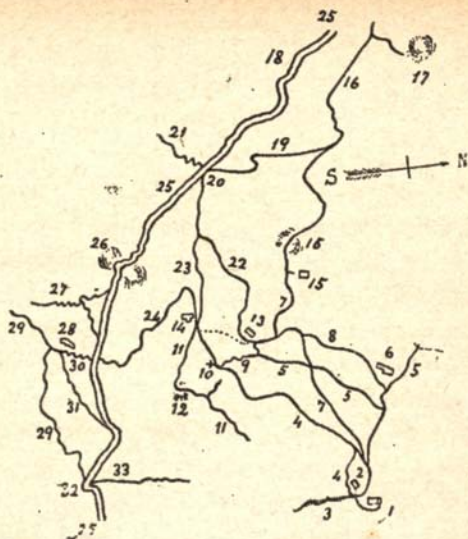
Continuant el camí abans deixat i a poca distància hom trova la antiga ermita de

Sant Dimes

De bon principi fou un castell i després cova de lladres i per ço segurament, en edificar-se l'ermita, se li donà l'advocació de Sant Dimes. Es una excel·lent miranda expandint-se delitosament l'esguard del visitant pels infinits panorames, sobre tot per E. i S. des de 'ls Pirineus fins al mar.

L'any 1811 fou convertida en castell fortificant-se malhauradament en ell el general anglès Green, que en ésser atacat dels francesos s'entregà a l'enemic tot seguit, fugint desesperadament els seus, i despenyant-se temeràriament per les vessants de que van a caure a Sant Aciscle i al camí dels *Degotalls*.

Després d'aquests succeiments fou Sant Dimes altra volta habitada fins la fetxa esmentada, que els solitaris abandonaren les ermites. Quan ja no restaven més que les parets una senyora francesa costejà la petita capella bizantina que actualment hi ha, beneint-se el 4 de Novembre de 1893.

1. St. Dimes. — 2. Sta. Creu — 3. Escala dreta — 4. Des de Santa Creu a Santa Anna — 5. De Santa Anna a Santa Cecília — 6. Stma. Trinitat — 7. De Santa Creu a Sant Salvador — 8. A la Stma. Trinitat — 9. A Sant Benet — 10. Lloc aont es reunien els ermitans per a cantar-hi la Salve en detèrminats dies. — 11. Drassera des de el Monestir a Santa Anna — 12. Estret de Gibraltar — 13. Sant Benet — 14. Santa Anna — 15. Sant Salvador — 16. Els Flautats i camí de St. Salvador a St. Jeroni — 17. Caball Bernat — 18. Pla dels escursons — 19. Del Pla dels Aucells als Flautats — 20. Pla dels aucells — 21. Camí de les Artigues — 22. De St. Benet al Pla dels aucells — 23. De Santa Anna al Pla dels Aucells — 24. De Santa Anna al camí de ferradura — 25. Camí de ferradura a St. Jeroni — 26. Trencabarrals — 27. Escala de Jacob — 28. St Jaume — 29. A St. Joan — 30. Dressera de St. Janme — 31. Camí de St. Jaume. — 32. Pla de les taràntules — 33. Torrent dels avellaners.

Vora el mur d'aquesta ermita i en un dels hortets del davant es conta un fet tràgic. Els monjos havien amagada en aquells boscos l'Imatge de Nostra Dona. Per casualitat els francesos, que resseguien tota la muntanya trobaren dos d'ells la Santa Imatge. I intentaren penjar-la lligant-li una corda al coll. Un d'ells pujà a una alzina per tal de fer seguir millor la feixuga càrrega, ajudant-li l'altre des de terra. Apenes havia començada la terrible operació, es desplomà el malhaurat, mort. Astorat l'altre retornà al seu lloc la Santa Imatge i anà a Tarragona, on contà el cas, donant facultat per a que es publicués.

Després els succeiments de Juliol de l'any 1909 per tal d'evitar possibles disgustos es barrà el pas a certa distància de l'ermita amb una porta de ferre que resta sempre tancada.

Entre les ermites de St. Dimes i Sta. Creu, des de on s'oviren els edificis del Santuari puja l'esmentada *Escala dreta*. Fou penosament oberta l'any 1499 per l'Abat Cisneros i comptava 900 esgraons cavats a la roca mateixa a més a més d'altres construïts amb rejola. Hi havia una barana per banda per tal que puguessin pu-

jar-hi adhuc els més ancians i delicats. Resta avui barrat el pas, i part de l'escala s'escau dins la clausura..

Cal, doncs, anar per Santa Anna i es pot seguir dos camins: o el que va vorejant a vista sempre del Monestir (en alguns indrets un xic perillós segons hem advertit), o el que retorna a la Trinitat. Amdós es parteixen vora les runes de l'ermita de Santa Creu; el de mà dreta va pujant poc a poc fins a trobar el de la Sma. Trinitat, cap a St. Benet, i sens arribar a les runes d'aquesta última duu a Sta. Anna. Si's pren el camí que'ns ha portat a la Sma. Trinitat, cap al Nòrt, es dona la volta a les roques cenegudes pels Flautats, i passant per dessota'l Caball Bernat s'arriva a la bateria del *Hospitalet* (runes) i amb una hora, poc menys, hom davalla deliciosament a la carretera de Càn-Massana, prop de Sta. Cecília: és un camí fàcil i deliciós.

Partint de Sta. Anna la segona excursió que's pot fer és la visita al grup nomenat el *Tabor*, per ésser la part més alta de la muntanya, les ermites de St. Antoni i St. Jeroni. * A Sant Jeroni ordinàriament s'hi va a cavall pel camí

de St. Miquel i pujant pel *Plà de les bruixes* o de *les teràntules*, hom arriba a la *Serra llarga*, camí bastant llarg, però, còmode. A aquest s'ajunta el de Sta. Anna, a un kilòmetre de distància, a la vall que forma el Torrent de Sta. Maria, en el punt conegut per *Plà dels ocells*. Un kilòmetre més endavant hom troba primer el *plà dels escorçons* i després les basses de St. Antoni, i a mà dreta el camí que mena a la que fou

Ermita de Sant Antoni

de la qual solament resten les runes i la cisterna. A la meitat d'aquest camí trobarem també el que duu als peus del *Caball Bernat* (esquerra) i a les èrmities de St. Salvador, Trinitat i restants de la *Tebaida* (dreta).

L'ermita de St. Antoni fou de les antigues i havia estat reconstruïda l'any 1495. La seva situació era agradosa i simpàtica, encara que combatuda dels vents. Muntant l'altitud pels esgraons cavats a la mateixa roca s'obra a l'esguard del excursionista un panorama dels més esplèndids de la muntanya, amb abims pregons

per totes bandes i un esglai a l'ànima que fa basarda.

Entre els molts solitaris que sojornaven a aquesta ermita cal recordar el P. Josep, Apòstol de Castella, fill de Guadalajara, que, després d'haver governat algunes Abadies de la Congregació de Valladolid, es retirà a la Santa Muntanya per tal de preparar-se a ben morir; i el P. Jaume Costa, d'Espluga de Francolí, que donà l'ànima a Déu. entonant *Gloria in excelsis Deo*; ambdós havien estat escolanets. Destinada a servir de dipòsit de municions per les tropes espanyoles, en ésser presa dels francesos l'enderrocaren no tornant-se a edificar més.

Dessota l'ermita de St. Antoni s'aixeca el famós *Cavall Bernat*, d'uns 62 metres d'alçada per aquesta banda de la muntanya i més de 180 per la que cau a la carretera de Santa Cecília. Pujant a l'esquerra de St. Antoni hom trobarà els famosos *Ecos* de St. Antoni els quals donen clarament i distinta fins cinc i sis síl·labes.

En davallar i reprenent altra volta el camí ans deixat, després d'un kilòmetre de treballada pujada, s'ovira l'

Ermita de St. Jeroni

Ve de temps antics i es reedificà l'any 1590. Des d'aleshores va tenir sempre ermità essent regularment el més jove, que per ço anava rellevant-se en abraçar altres la vida solitària, tralladant-se aquell a altra ermita més propera de Santa Anna. Entre els molts que passaren per ella cal esmentar el P. Josep Miret, de Barcelona, el qual havia estat escolà i vestí el sant hàbit el 24 de Maig de 1648, ocupant-la ja al 1650.

Sant Jeroni és cert, l'ermita de més esplèndides perspectives i panorames més variats, car no solament domina Catalunya, sinó també part de l'Aragó. València, les Balears, que hom ovira.

L'emplaçament però de l'ermita no era al punt més alt de la muntanya; calia pujar-hi per un curt viarany d'uns 280 metres fins arribar al cim, on s'era edificat un Oratori que nomenaven *Santa Maria la més Alta* o el *Tabor*, en recordança de la muntanya que es transfigu-

rà el Senyor. Mans ignares enderrocaren la formosa capella solament pel gust de oir rodolar les pedres per les profundes vessants i abims que la voltegen. Des d'aleshores ha estat substituïda per una esplèndida miranda, voltada d'una barana de ferre per tal d'evitar els perills i la paura que causa a l'esperit en la contemplació dels pregons i fonda contemplació de les llunyanies esfumades.

En lloc de l'ermita enderrocada el 1811 hom troba un petit Restaurant on poden refer seves forces els excursionistes, havent estat tralladada l'ermita a baix a l'esplanada on comença el *Torrent de Santa Maria*.

A mà dreta de la actual capella hi ha un altre torrent, *Canal de St. Jeroni*, (un xic perillós per les persones d'edat o poc avesades a la muntanya), per on es davalla, solament amb mitja hora, a Santa Cecília. Hom comprendrà que no tothom pot seguir aquest camí i per tant el millor serà emprendre la davallada per on em pujat, podent-se, però, cas d'haver-hi temps seguir cap a St. Miquel o bé el Funicular suara instalat al *Torrent dels Àvellaners*.

El mateix camí pot seguir-se aiximateix per

ERMITA I CIN DE ST. JERONI

a visitar el grup d'ermites que composaven *Tebes*, i comprenien les de Santa Magdalena, St. Jaume, St. Onofre, St. Joan i Santa Catarina.

Partint de Sta. Anna com hem fet abans es pot visitar primer

Santa Magdalena

El camí que duu a l'ermita ha estat restaurat i puja per l'*Escala de Jacob*. Si's passa per St. Miquel cal seguir el de St. Jeroni fins trovar el que passa de Sta. Anna a St. Jaume, ço és, vuit o deu minuts després de deixar el camí de St. Joan. En creuar aquests camins es puja a mà dreta fins l'estret que hi ha entre la roca de St. Jaume i les immediates. I es trova tot seguit una dresera que puja perpendicularment l'*Escala de Jacob*. Poc després, al cim i a mà dreta s'endevinen ja les runes de l'ermita de Santa Magdalena. La edificà on actualment és el V. Cisneros, 1498; enc que terriblement flagel·lada pels vents, era molt saludable. Cercà aquí perfeccionament espiritual el P. Bernat Marqucz, andorrà, cèlebre per la santedat de

vida, que es servava escrita a l'arxiu del Santuari i desaparegué en perdre's l'arxiu. Morí el 26 de Febrer de 1701.

Vora mateix de l'ermita hi ha un extens i formós mirador, des de on s'ovira el Monestir amb tots sos edificis, i a l'altra banda, l'immensa roca, les ermites de St. Onofre i Sant Joan, a les quals pot davallar-s'hi per l'estret que continua des de l'Escala de Jacob. Cal, però avans visitar l'

Ermita de Sant Jaume

Per anar-hi cal seguir el camí indicat, el més breu, o bé tornar a baixar per l'*Escala de Jacob* i pendre el caminó que puja de Sta. Anna. Aquesta ermita era de les més difícils de visitar, per estar com clavada a la meitat del enorme penyal que es troba tot pujant pel camí de St. Miquel. Antigament s'obrí una sèrie d'esgraons a la mateixa roca que resten en part encara avui, per on dificultosament pot ascendir-se a la, en altres temps, tant formosa i simpàtica ermita. Des d'ella s'ovira perfectament el Monestir i la gent que's passeja per

1. Santa Anna — 2. St. Jaume — 3. St. Onofre —
 4. St. Joan (restaurant) — 5. Santa Catalina — 6. St.
 Joan (capella) — 7. Santa Magdalena — 8. Mirador de
 Santa Magdalena (ermita antiga) — 9. Mirador de St.
 Joan — 10. Pas de trencabarrals, en el camí de ferradu-
 ra a St. Jeroni — 11, 12. Camí de ferradura a St. Jeroni
 — 13. Camí dels avellaners al Monestir — 14. Nou
 camí desde l'Santuari a St. Joan — 15. Camí de St. Joan
 a la Font seca i Collbató — 16. Escala, i font de Jacob
 — A Santa Anna i ermitas de Tebaïda i al Monestir —
 18. Dresera de Jaume — 19. Camí de ferradura de St.
 Jaume — 20. Camí de exploració — 21. Al Monestir.

la plaça, oint-se fins ses converses i la remor dels vehicols, etc. L'ermità sovint s'unia al chor de mònjos que cantava les hores canòniques.

En davallar de St. Jaume hom pot visitar encara el lloc on s'assentava l'

Ermita de Sant Onofre

que, segons hem apuntat, s'escau dessota la miranda de Sta. Magdalena, de la qual dista solament 90 metres. Era aiximateix de difícil accés per ésser com empotrada en la mateixa roca, que li fa de sostre, a uns 25 metres d'alçada. Calia també pujar-hi per esgraons.

Tenia, cert, molt poques comoditats tota vegada que el solitari que la habitava, en ses hores de llèure, no podia entretenir-se en el jardinet, a l'igual que'ls demés ermitans, per que no l'havia, esmerçant el temps de treball manual que ordenava el reglament, en altres feines domèstiques. No tenia tampoc molt bona vista encara que era molr sana i ben guardada dels vents per la gran roca que la aixuplugava. Hom diu que el P. Cisneros l'el-

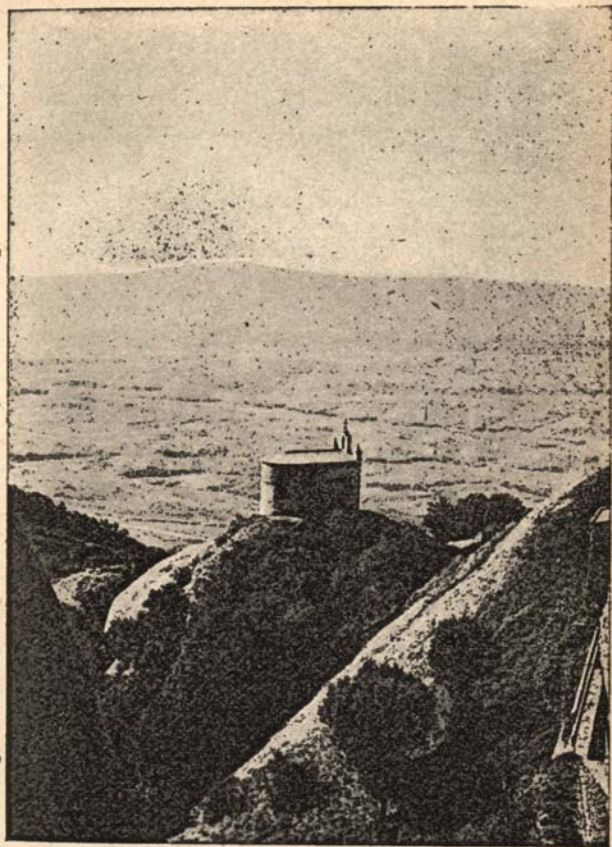
legia sovint per a retir espiritual. La separava de

St. Joan Baptista

un petit precipici, que es respectà per tal que no poguessin fàcilment parlar-se ambdós solitaris.

L'ermita de St. Joan, qual posició era semblant a la anterior, la edificà un segle més tard l'Abat Plàcid Salinas, abans General de la Congregació de Valladolid i Superior de molts altres Monestirs, dignitats que abandonà per tal d'abscondir-se entre les roques del Montserrat. Treballaren en la construcció alguns serrains presoners que li envià el seu germà el Virrei de Catalunya, l'any 1591. La delícia i placidesa del lloc foren causa de que molts altres Atats seguíssin l'exemple del P. Salinas, que probablement fou qui rebé el 10 de Juliol de 1599 la visitació de S. M. Felip III, el qual, després de reseguir la santa Muntanya, dinà a St. Joan.

En temps de la revolució francesa visqué

CAPELLA DE ST. JOAN

en el místic retir de St. Joan, sa Ilma. Mons. Francesc Gain de Montagnac, Bisbe de Tarbes. Més a més (1855) visqué entre ses runes el pilot d'un vaixell mercant que naufragà a les costes del Cantàbric, D. Joan Josep Espinosa, el qual lluitant amb el temporal va fer vot de termenar els seus dies consagrat a Nostra Dona en la Muntanya de Montserrat, enc sia que ignorem quò fou d'ell, car abandonà prest son retir degut a les dificultats i alternatives dels temps.

De les runes de les ermites de St. Onofre i St. Joan s'aixecà més tard un modestissim *restaurant*, edificant-se quelcom mes avall, en un pujolet, l'escaient capella de St. Joan Bapista; la qual fou beneïda el 28 de Novembre de 1869. La construcció del nou funicular facilità tant l'anada a St. Joan que s'ha pensat en edificar un petit restaurant en forma, les obres del qual estan ja termenades al publicaa-se el present guia.

Partint de la capella de St. Joan, a la vall propera, cap a la banda del Bruc s'oviren les runes de l'

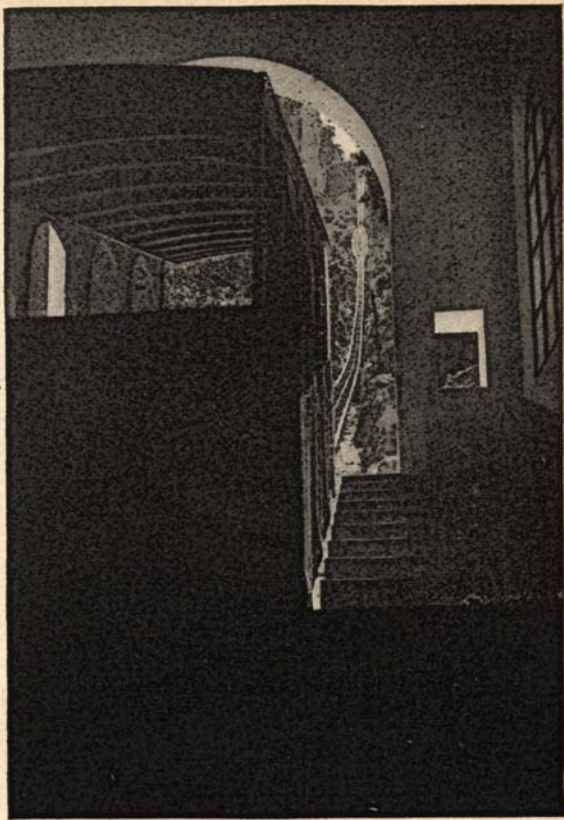
Ermita de Santa Catarina

gairebé enterrada en mig l'arbreda vora una roca, apenes en resten vestigis esborradichos. Aclofada a la fondaria del lloc no tenia vista, encara que es diu era com el refugi dels ocells que tot temps hi refilaven, que per ço s'anomenava *l'ocelleria de Montserrat*.

Es del tot cert, que els ocells a la veu del P. Ermità hi prenien la becada de ses mans, posant-se-li a les espatlles talment amiguets, no allunyant-se mai de l'esguard paternal del solitari.

Un dels ermitans més cèlebres que visqué a l'ermita de Santa Catarina, fou el P. Pere Foguet, ordinàriament conegut per *Frà Pierres*, per ésser francès. Il·lustre en virtuts i fets maravellosos, morí al Monestir el 19 de Febrer de l'any 1670, en odor de santedat.

Des de Santa Catarina es pot baixar al camí de Collbetó cap a Montserrat que és el més còmode. Si hom prefereix tornar enrera pot davallar al Santuari o pel camí de la pujada

FUNICULAR

o bé per St. Miquel. Avui comptant amb el funicular que en pocs moments venç la pujada principal i ens posa al *Plà de les Taràntules*, (encreuament del Camí de St. Joan amb' el de St. Jeroni), la visita a les ermites es molt més avinent a tota classe de persones.

Les Coves

EL pelegrí que passés molts dies a Montserrat, a guisa d'escursió, podrà aiximateix visitar les famoses *Coves del Salitre*, a la part Sudoest de la muntanya, prop del poblet de Collbetó. La mà de Déu que ha vestit de maravelles els cims i les valls de la muntanya electa, ha deixat també quelcom de la seva Omnipotència a l'intern d'aquest Temple secular, que Ell treballà per estada sobirana de la seva Mare i Patrona nostra.

Molt s'és escrit sobre les coves i estat intern de la muntanya de Montserrat: emperò, no creiem pas pugui apuntar-se ara per ara res difinitiu. Consta que aquesta especie de perforacions i avencs de la muntanya existien ja

antigament i tal volta més profonds, tota vegada que sembla indicar-se en alguns escrits antics. El que sabem cert és que els monjos les visitaven manta vegada, segons consta per algunes inscripcions, principalment dels segles xvie i xixe; això i tot solament a la meitat d'aquest segle començaren a ésser visitades, degut a una exploració sèria que realizaren alguns excursionistes entusiastes, als quals s'afegiren alguns monjos del Santuari i persones de Collbetó.

El resultat d'aquesta exploració la publicà el conegut publicista català En Victor Balaguer al *Diario de Barcelona*, i després en son *Guia de Montserrat*. Al mateix any En Manel Solà publicava son *Montserrate subterraneo*, i anys després Mn. Joan Martí i Cantó, havent fet dues diligents exploracions (1866), presentava aiximateix una relació de les famoses coves en sa *Historia del Montserrat*; altres han descrit encara les Coves de Montserrat; esmentarem solament En Gaietà Cornet i Mas, tots els quals caldrà tenir present per a treballar aquest capítol.

L'excursió a les Coves avui pot fer-se sense

necessitat de baixar a Collbetó, mercés al servei especial establert a l'efecte. Els camins a seguir s'han anat millorant cada dia més de manera que ara pot anar-s'hi amb tota seguretat i sens greu molestia. Per anar-hi a cavall cal passar per St. Miquel, i a uns 300 metres hom troba a mà esquerra el camí (de cinc kilòmetres) que porta a les grutes. Si s'hi va a peu és preferible baixar pel camí de la Cova, de la qual disten uns 3'5 kilòmetres.

Per tal de fer l'excursió amb tota seguretat hi han guies, tots del poble de Collbetó, sempre apunt d'acompanyar qualsevulla que desitgi davallar a les cèlebres Coves. Guien també a l'intern de les coves amb els llums convenients, encenen focs de bengala per tal de obtenir efectes sorprenents, i curen de la seguretat del visitant.

La entrada és d'uns 3 metres d'alçada i està barrada amb una reixa de ferre per tal d'impe-dir l'ingrés a certes persones que s'entretenien en malvessar i destruir les maravelles de la natura, emportant-se'n tot ço que'ls hi feia goig.

En passar la reixa hom troba ja la primera

cova o el *vestíbul*, que reb un raig de llum somorta per una obertura que hi ha a mà esquerra, vora la volta: apar talment una gran catedral bastida per un estol de follets, tètrica, amb penjarelles de masses cristal·litzades, com volent deixar-se caure, i un paviment accidentat, ça i enllà roques despreses, amb una munió de perforacions o grutes incipients per totes bandes. Una gran roca penjada separa aquesta cova de la més gran, o de l' *Esperança*. És impossible formar-s'en una idea cabal sense haver-la vist, i ni tampoc les llums dels guies poden il·luminar-la convenientment per tal de poder-la abarcà d'un cop d'ull. Talment sembla com si s'hagués enfonsat un troç de muntanya; dóna l'impresió d'una gran construcció ciclòpica i capriciosa, columnes sens polir, arcades començades sens nivell ni apoi, i a una raconada la goteta persistent que cava les roques pacientment, i altres com glassades ans de despendres tot formant feixos d'estalactites o cons cristal·litzats, qual grandària i duresa indiquen palesament la seva gran velletat secular; aquí hom apar trobar-hi vestigis esborradicós d'antigues corrents d'aigües, car les pedres

COVA « L'ESPERANÇA »

(*Dibuix antic*)

estari gastades com l'esmolat canaló de les cascates.

Hi ha també a la dreta d'aquesta cova la que anomenen *Cuina*, quals parets ennegrides pel fum, semblen indicar sia aquest lloc on aparellaven els menjars els guerrillers dels temps de l'independència.

En efecte, a la part oposada i a un sis metres del paviment, s'ovira un boqueró que per la entrada d'una cova, i fou l'estança coneguda amb el nom de

Cova de Mansuet

Aquesta Cova ha rebut el nom de un célebre guerriller de la guerra de l'independència, al qual volen uns sia fill de Esparraguera i altres de Collbetó, on al menys habitava aleshores. Hom conta que en saber que els francesos venien de Barcelona devastant-ho tot es retirà amb altre gent del poble a aquesta Cova, que per ço duu el seu nom. El seguiren els enemics, i no l'haurien trobat si la veu d'una criatura no l'hagues descobert. Aixís i tot

servà serenitat i desafià als contraris amb el trabuc a la mà. En veure els soldats l'actitut d'un home tan determinat, hom conta que duptaren, i aprofitant-se d'aixó En Mansuet enjegà una gran caldeta que amb el terrabastall que aixecà al rebotar contra les roques, espantà als francesos els quals fugiren astorats tement no s'ensorressin les coves, sens tornar-hi mai-més. Diuen và morir assassinat pels *Isabelins* en una finca del terme de Vacarises mentres la guerra civil.

La cova que estem tractant i que duu el seu nom, te dues estances: la primera serveix com de rebedor i es passa a l'altra per un forat d'un metre, poc més o menys. En verificar-se les primeres exploracions, trobaren les fustes del llit on diuen dormia, un canti, un caixó buit, una escala de corda ja trencada i desfilada i els claus on la lligava a la boca de la cova per a pujar i baixar al seu castell inexpugnable: més tard s'hi trobaren també quelques armes ja rovellades.

A aquest costat de la gran Cova s'hi troba aiximateix ço que anomenen el *Cambril*, al qual porta un passadiç que Mn. Martí i Cantó

batejà amb el nom de *Galeria de les papallones*, pel gran nombre d'aquests insectes que allavors hi trobaren. Aquesta terça cova es troba a l'estremitat de dita galeria, i la seva entrada és una mena d'escala natural de 1'20 metres d'elevació. Es una bonica peça talment treballada per la mà del home. Per sa figura la anomenà Mn. Martí *Temple gòtic*: car presenta moltes condicions d'aquell istil. Està bellament ornada amb fines i variades estalactites i estalacmites que li donen un efecte sorprenent.

No 's pot anar endavant sinó que cal desfer camí per a passar tot seguida a la quarta cova o *Caverna en miniatura*, segons la anomena l'autor de *Montserrat subterraneo*, o *Catedral en miniatura*, segons Mn. Martí, o *Tocador de les sílfides* segons Victor Balaguer. La entrada està a ran de terra amb una obertura bastant petita de manera que cal passar-hi ben ajupit. L'interior de la gruta serà d'un metre i va disminuint a les extremitats on solament tindrà uns 20 centímetres. En tan reduït espai hi ha però, admirables distallitzacions i com dibuixos de rams i fruites, i al fons una espècie de teatre minuciosament detallat.

Tornant pel camí i galeria que hi hem anat i al fons de la *gran Cova*, hom troba una gran boca u obertura espantosa, que dona accés a altres coves subterrànies. Abans s'hi baixava amb cordes, ara hi ha una escala de fusta per tal de baixar-hi amb més seguretat. S'anomena *el Pou* o *el Pou del Diable*.

Devallant, doncs, per aquest pou uns 15 metres, es traspassa una roca i s'oviren dues galeries. La principal, que s'escau a l'Est, està ornada amb multitud d'estalactites en disposició capriciosa i variada, composant restallers de columnes com d'un claustre gòtic, que per ço i haver-s'hi trobat manta inscripció de monjos particulars de Montserrat i altra que diu « Los Monjes de Montserrat 1654 », (1) s'anomena *Claustre dels Monjos*. En passar aquesta galeria que termena al N. O. i pujant per una escala, arribarem a la quinta Cova que anomenen *el Cambril* o *Cova de les estalactites*, per l'abundor

(1). Frà Francesc Roca 1511; B. de Cortada l'any 1551. No trovem però aquest nom al catàlec: tal volta era monjo d'algun altre Monestir? — Frà Diego (Bru? Garcia? Iglesias?) 1691; Josep Padre de St. Benet 1691; Lluís Camps, 1711; Frà Sebastià Anxa 1761.

que n'hi ha i fan la estança formosa i admirable. Algunes estan encara en formació, doncs encara es va filtran l'aigua. En Balaguer i Mn. Martí la tenen per la més bonica de totes les Coves.

Des d'aquesta, seguint en direcció S. O. a N. E. s'arriba a la cisena o *Cova de l'Elefant*, aixís batejada per la semblança d'aquest animal que hi ha en una gran roca central que aguanta com dues torres damunt ses robustes espatlles, a faïçò dels que antigament estilaven, sobre tot en les guerres, els asiàtics.

Cal després desfer camí per a retornar a la *Cova de les estalactites*, on s'ovira un forat que de bones a primeres sembla profundíssim, i solament té 3 metres, passant el qual s'arriba a una altra galeria, *els fantasmes*, aixís classificada per les rareses i formació capriciosa de les estalactites i estalacmites. Ve després la *Cova de la Mare de Déu*, el *Pas de les barricades*, el *del caçador* i *dels ratspenats*. En haver passat aquestes i per sobre roques s'arriba a la vuitena Cova, o *Saló de les columnes*, per la gran munió de pilastres arrodonides que per totes bandes s'aixequen. Gotes d'aigua feixugues, per-

sistens van caient encara esmolant o pulint les roques.

Pujant a la dreta i després de passada una bella galeria d'estalactites es devé a la novena i fins ara darrera cova explorada, que anomena En Balaguer *Saló de absi gòtic*. Es de les més formoses de totes: circular, humida, i les parets i el paviment estan coberts d'argila. El sostre presenta l'escaient forma de dosseret, esprimaçant-se gradualment, asseguint el vèrtix una alçada extraordinària. Del centre arrenquen precioses cristallitzacions formant talment un pabelló, que per ço Mn. Martí l'anomena *El pabelló de la Mare de Déu*, nom que avui conserva. Al voltant de la cova hi han moltes columnes, formant pilans estriats, com aguantant la cúpula, i desfermades de les parets de manera que es poden voltar. A mà esquerra ensenyen els guies una gran roca, semblant a un caixal, quals arrels surten a l'extern. Al fons s'ovira una boca fosca i estreta que barra el pas.

La temperatura d'aquest subterrani és de 20°, la de les estalactites 15° i la de la entrada 9°. Enc a les més fondes i tortuoses s'hi respira bé. Adverteix Mn. Martí, que mentres

feia la segona excursió, va ploure espantosa-
ment a Montserrat i els trons resonaven horri-
sons al pregon de les coves amb un deix de
feresa i bàrbara grandiositat indescriptibles,
Per a reseguir-les totes hom necessita al menys
dues hores, que s'esmenyen, cert, ben depressa.
Per tal de tornar enrera cal seguir el mateix
camí d'entrada sobre tot el *claustre dels monjos*
i el *Pou del diable*, després dels quals es trobarà
l'escursionista a la gran cova, no tardant gaire
a percebre la llum de la entrada, que és més
agradosa en ésser al vestibul.

Culte, Confraria, Pelegrinació

INCOMPLERTA, cert, restaria aquesta obreta si no diguessim dos mots, de la propagació del culte de Nostra Regina de Montserrat i sa antiga Confraria, enriquida i encomanada pels Papes i Prelats de l'església de la qual no hem tinguda ocasió de parlar als capítols anteriors, com tampoc de les pelegrinacions o romeries.

Apenes es mostrà la Venerable Imatge de Maria de la manera extraordinària, que hem apuntat ja en tractar de la Santa Cova, manifestant sa voluntat sobirana de romandre a la muntanya que havia escollit per son reialme i Tron preuat des de'l qual volia ploure i vassar l'abundor de ses misericòrdies sobre'ls fidels que dovotament l'invoquessin; el seu culte

i devoció alimentats primer pels pobles de la rodalia, anà ràpidament estenent-se a totes les ciutats i encontrades del Principat, els Comptes del qual es posaren sota sa especial protecció i ampar poguent aixís allunyar de les terres catalanes els fills de Islam.

Junyits el Principat de Catalunya i el Regne d' Aragó per enllaç del Compte Berenguer IV amb la Regina Na Patronila, arribà també la devoció i culte de la Princesa de Catalunya a la família reial Aragonèsa, i poc després veiem ja a la Regina Na. Leonor, muller de Pere el Catòlic, pujar a la muntanya de Montserrat acompanyada del Arquebisbe de Tarragona, D. Raimond de Rocabertí, i de l' Abat de Ripoll Dom Raimond de Berga.

Amb motiu d'això es fundà (encara que alguns creuen que la fundació propiament és anterior) la *Confraria de Nostra Dona de Montserrat*, essent els primers confreres els tres personatges esmentats. Aquesta pia institució afavorí notablement la propagació i desenrotllament de la devoció i culte de Nostra Dona, no solament al seu Santuari, sinó també als pobles i llocs de Catalunya i Regne d' Aragó,

i les províncies després adquirides, com València i Mallorca.

I no tardà gaire en propagar-se aixímateix pels veïns regnes de Navarra i Castella, el seu Rei Alfons X^e, cedi a Múrcia un lloc amb la corresponent hisenda per a aixecar-hi una església sota l'invocació de Sta. Maria de Montserrat. Més endavant seguia també als Catalans i Aragonesos cap a les illes de Cerdenya i Sicília, i el Regne de Nàpols per ells conquerits. I en descobrir-se el Nou Mon, es fundaren a Mèxic i Perú dos Priorats, amb el títol de Nostra Dona de Montserrat, ambdós assistits pels fills del nostre Santuari, els quals la portaren també a Portugal, i des de Portugal la difundiren pel Brasil, on existeixen encara dos Monestirs sota aquesta invocació.

Aquesta devoció a la Regina de les Muntanyes arrelà tant en el cor dels pobles i els seus governants que entre altres exemples que podriem apostar, Carles V vingué al menys nou vegades a Montserrat i va morir servant a la mà una candela beneïda (1), que li donà el Santu-

(1) Devoció que persevera encara avui en dia i per qual mitjà Déu ha fet molts prodigis.

art, qual exemple va seguir aiximateix son digne fill, el pietós i prudent Rei Felip II (2), qui pujà a visitar a la Regina en son Tron, i els seus successors amb llurs famílies. Per ells es propagà aiximateix la devoció de la Mare de Déu de Montserrat a la casa imperial d'Austria, i fins alguns individus d'ell vingueren a Montserrat, i un d'ells Ferran II, aixecà dos insignes temples de la Mare de Déu de Montserrat un a Viena, capital del Arxiducat i l'altra a Praga, el qual dura encar avui i pertany als monjos de la Congregació Beuronesa. Carles VI mentre la *guerra de successió*, s'apropà dues vegades al temple de la Nostra Dona Catalana, al qual no solament afavorí amb ses deixalles, sinó que volgué també inscriure's a la reial Confraria; l'empenta aquesta presa a vora la Regina dels Catalans, qui defensaven la seva causa, fou qui trempà el seu esperit i l'esforç en totes ses empreses, i en assendir a l'Imperi manifestà, amb el seu exemple i ses almòines als temples

(2) En el catàleg de la llibreria d'aquest Rei s'hi veuen el llibre dels miracles de Nostra Dona de Montserrat, Història del mateix Santuari i algun altre referent al Monestir.

Montserratins de sa pàtria, son pregon agraïment i veïneració a la celestial Regina.

La devoció a la Mare de Déu de Montserrat entrà també i es propagà a la nació veïna de França. I aixis Nostra Moreneta tenia altars al Roselló i Comarques veïnes, Tolosa, Lyon, Ruan, Paris, etc., etc., perdurant encara avui en qualque llocs de França le Confraria de Ntra. Dona de Montserrat.

Tampoc ha mancat la devoció i culte de Nostra Moreneta a Napols, Palermo, Catania i moltes altres ciutats de Itàlia en les quals hi ha capelles dedicades a la Mare de Déu de Montserrat, i sobre tot a la Capital del Mon Cristià, on és avui ben coneguda l'església d'aquest títol, l'origen del qual cal cercar-lo al segle XVe al menys, en que una devota Catalana, dedicada al servei dels pelegrins, fundà un hospital per atendre'ls: avui dita església és la nacional espanyola.

A tot arreu on han entrat els fills del Santuari o bé un veritable fill de la gloriosa Terra Catalana, l'ha seguit també la devoció i el culte de la seva Mare i Patrona, escampant aixís la celestial Regina, ses mercès i dons celestials

per sobre totes les terres i els cors que filialment l'invoken.

Les causes principals d'aqueixa gairebé universal propagació del culte i invocació de Nostre Dona, cal cercar-les principalment i sobre tot en els beneficis innumbrables que la *Mare de gràcia* ha dispensat sempre als seus fidels devots, i les singulars i abundoses mercès amb que els Papes han enriquida la secular Confraria.

De ço primer en dona encara testimoni la *Biblioteca de la Mare de Déu*, de la qual hem parlat ja, i el llibre que conten els seus miracles, els quals, però, solament diuen un poc de tot ço que per les ànimes i els cossos ha fet l'intercessió poderosa de la Mare de Misericòrdia. Diuen, emperò, que molts morts han retornat a la vida; d'alguns altres que penjats a la forca foren lliurats de la mort; d'un gran nombre de malalts que optingueren la salut; els cecs la vista, i els sords l'oït. Aiximateix els cautius deturats i opresos en terres estranyes per intercessió de Maria de Montserrat han recobrada la llibertat poguent retornar a ses llars, i els marins i navegants perduts en la mar, o

be flagelats per la tempestat i a mercè de l'ona airada, en invocar l'ajut de l'Estrella de Montserrat, han estat alliberats i han pogut retornar a la platja, venint després a donar-li mercès al seu Santuari.

Hem afirmat que les gràcies que els Papes concediren a la reial Confraria de Nostra Dona de Montserrat foren també causa del desenrotllament de la devoció i culte a la Patrona de Catalunya. Cert, pòques Confraries podran comptar, ni amb tanta antiguetat ni amb tan senyalades mercès, degudes principalment a Bonifaci IX, Benet XIII (tingut per llegítim a Espanya), Nicolau V, Innocenci VIII, i Alexandre VI, les quals confirmà Lleó X, el 13 de juliol de 1519, i després Benet XIII el 21 de Març de 1729 a precs del Rei Felip V i se muller Elisabet, que's s'inscrigueren també a la gran Confraria.

Fora no mai acabar si vulguessim esmentar aquí totes les mercès que conté el Sumari de la butlla de Lleó X la qual trobarà el devot llegidor entre els llibres especials que tracten de la

Confaria de Nostra Dona de Montserrat; n'apuntarem, però, alguna aquí. Aprovà la del Papa Bonifaci IX a tots els fidels que confessessin i combreguessin durant la festa i vuitada del Nadal de Nostra Dona (8 i 15 de Setembre), en la qual podran guanyar l'indulgència de la Porcióncula; demés que els confreres el temps de Quaresma i altres dies d'estacions, puguin guanyar les indulgències concedides visitant les esglasies de Roma, fent la visita a qualsevulla església i resant tres Pare-nostres i altres tres Ave-Maries: item que el Rm. P. Abat del Santuari ell mateix, o bé per altres, els hi pugua commutar els vots que haguessin fet, en altres obres piadoses, menys el de Pelegrinació a Jerusalem o Santiago, i els de Castedat i Religió. Benet XIII concedí aiximateix moltes indulgències plenàries als objectes piadosos que's beneïssin a Montserrat.

*
* *

La difusió per totes parts del culte i Confraria de Santa Maria de Montserrat, aporta, com és natural les multituds de tota mena de gentes als peus de la celestial Regina de cels i

terra. Com fos aquest gran concurs i afluença de pelegrins, ho conten les cròniques i històries de Montserrat, entre altres, el primer historiadore, l'Abat Dom Pere de Burgos: « Es una cosa meravellosa, diu, veure aquí gent's tan diverses, de totes les terres i províncies..... no solament de Catalunya, sinó també de tota Espanya, de França, Itàlia, Alemanya, i altres moltes províncies i illes de tot el mon... Venen Reis, Prínceps, Ducs, i altres grans: rics i pobres, savis i ignorants i de tots tanta multitut que fora impossible poguer-ho explicar » I va seguint dient que a més a més d'aquesta concurrència, certes temporades ordinàriament, les festes de la Mare de Déu, Quaresma i altres grans festivitats, és tan gran el nombre de persones que s'apropa al gloriós Santuari que ni el Monestir, ni les hostatgeries poden encabir-los, allotjant-se alguns per les coves de la muntanya, sota dels arbres i altres llocs. I ultra d'aixó venen les Processons, que són més de quaranta, de manera que hi ha dies que venen al Monestir més de cinc mil persones.

Cent anys després el P. Oliver (Mateu) assegurava que en un any solament havia con-

fessades ell sol mil cincentes cinquanta persones entre francesos, flamencs i altres estrangers, i un altre llibre de despeses de la Casa afegia que durant l'any havien visitat a Nostra Dona mil quatracents onze religiosos de diverses Ordres i dos mil trecents quaranta nou sacerdots seculars, i que havia hagut dia en el qual, sens comptar els de casa, s'havien trobat a Montserrat més 9700 persones.

Per tal d'evitar el desordre i agombolament de gents, quan a les pelegrinacions, en les quals venien a voltes pobles enters, es determinaren el dia i época de l'any que devien efectuar-les. Els de Piera i La Granada venien plegats el segon dia de Pasqua, i el Poble d'Artes el dia següent. La Dominica *in Albis* estava designada per a 'ls de Granollers, i la següent per a 'ls de Vacarisses. El dia 22 d'Abril devien pujar els pobles de Castellbell, St. Vicents i Granera, i el 30 els de Castellar i Grabalosa. Al Maig venien Igualada, Pierola, Masquefa, Rubí i St. Julià del Vallés. A l'Agost Terrasa, Martorell, Molins de Rei, etc. Al Setembre a les viles i pobles de Sabadell, Castelltersol, Rocafort, St. Boi, etc., etc.

Tota aquesta corruia de pelegrins entraven al Santuari formant llarga processó i presidits dels seus respectius Rectors, Vicaris i Ajuntaments, portant creus i arborant penons i antorxes, cantant a chor les lletanies i altres piatoses cançons. Demés quiscun dels pobles ofrenava un gran ciri de deu, quinze i fins vint quintars, per tal que cremés tot l'any davant l'altar de la Regina, símbol vivent de la seva fè a tota prova. Per a fer-se càrrec d'això basta esmentar que, en pagar D. Joan d'Austria el daurat de l'església, calgué posar-hi tassa, car promte hauria de vinguda com avans ennegrida pel fum.

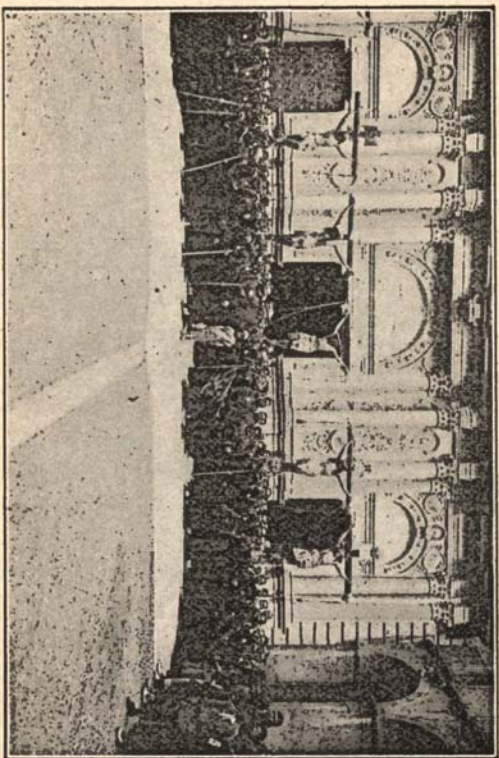
*
* *

Per bé que la pietat no s'es pas escolada del tot de nostre poble, cal confessar-ho, avui no te pas l'espontània i generosa manifestació d'aquells temps. Malgrat d'haver-se abreujat les dificultats que aleshores calia superar per a arribar-se a Montserrat, avui les pelegrinacions d'aquells temps gairabé no existeixen. Solament en resten tres o quatre anuals, dues de Barcelona, i altra de Terrassa. També els pobles del Arxiprestat de Martorell puja cada

cinc anys i, cert, en processó ben devota i edificant.

Demés d'aquestes, sempre n'hi ha alguna d'extraordinària: de les poblacions d'Igualada, Manresa, etc. o bé d'alguna diòcessi catalana, i altres punts d'Espanya. La manera, però, d'afectuar-se és també ara molt diferenta d'aquells temps antics.

Quan es tracta de pelegrinacions molt nombroses el ritual que avui s'observa és el següent: A l'hora determinada per a entrar la romeria a l'església surt la Comunitat i Escolania presidits pel Rdm. P. Abat, vestit de Pontifical, a la plaça o claustre del Santuari i després d'haver beneït els romeus, aquests vant entrant ordenadament al Temple amb el Sant Crist i penons, boi cantant piadoses corrandes. Darrerament entra la Comunitat i Rdm. Prelat qui puja al altar i beneeix als fidels retirant-se a la Sagristia. Llavors el Sacerdot que dirigeix la Romeria puja a la Trona i fa la presentació, anunciant el programa a seguir durant l'estada al Santuari. Ordinàriament totes les pelegrinacions romanen tres dies vora la Celestial Regina. El primer dia el passen preparant-se per la Comu-

Els Romeus davant l'Església

nió que fan a l'endemà, assistint sempre al *Rosari*, *Salve* i demés funcions religioses, ultra d'altres pràctiques i piadosos exercicis que realitzen ells per compte propi, Via-Crucis, Rosari de l'Aurora (ordinàriament el diuen seguint el camí de la Cova), Missa de Comunió amb plàtica d'algun dels Sacerdots romeus etc. ... Al terç dia acostumen celebrar també una missa de Comunió a alguna de les ermites i assisteixen a la Conventual del Santuari, després de la qual la Romeria pren comiat. Reunits tots a l'església al repic de campanes, surt la Comunitat i Rdm. Prelat al Presbiteri. Mentrestant un dels Sacerdots romeus puja a la trona dirigit quatre mots de recomanació a la Nostra Dona, la Comunitat surt a fora del Temple, com a l'entrada, i en haver desfilats tots, s'aturen per a rebre la benedicció pontifical del Rm. P. Abat. Aquells moments són de tendres emocions i engoixa pels pobres romeus que cantant i sanglotant s'entornen, de cara al mon, que allà baix els espera amb tot el seu tràngol i perills, on anyoraran la dolcesa i pau que han fruit en sa estada al Sinai de la pàtria, vora la seva Patrona.

NOSTRA DONA DE MONTSERRAT

XIII

Visita espiritual a Ntra. Dona de Montserrat

CONSIDERA, devot de la Mare de Déu de Montserrat, que la maternitat de la Verge Maria s'esten a tots els pobles de la terra, perquè de tots els homes la constituí Mare son Santíssim Fill quan clavat a la Creu li digué, recomenant-li la persona de Sant Joan: «Dona, aquest és el vostre fill». El deixeble allí present representava en sa persona a tots els deixebles venidors. Considera també, devot català, que demés d'aquesta recomanació general, tu entens una altra de particular. La Providència divina féu de la muntanya de Montserrat un lloc de defensa dels cristians contra els moros; i els

cristians, demés, sempre invocaren a la Verge de Montserrat quan volgueren deslliurar la Pàtria, per lo qual el Vicari de Jesucrist sols ha confirmat la relació entre la nostra terra i la Mare de Déu de Montserrat, quan, al declarar-la Patrona de tots els pobles de Catalunya, els digué: « — Catalans, en la Muntanya de Montserrat i en la devota Imatge que alli es venera, teniu la vostra Mare ». Per a correspondre, doncs, a l'ordenació del St. Pare, i per a obtenir de la Mare de Déu de Montserrat sa poderosa intercessió en favor del poble català, digues-li humil i devotament les següents pregàries:

I. Verge prodigiosa, trono puríssim on reposà l'Eterna Sabiduria quan al món a ensenyar el camí de salvació, alcanceu als vostres catalans aquella Fé que enfonza les muntanyes, ompla les valls i fa planer el camí de la vida.
Ave Maria i Glòria Patri.

II. Mare castíssima, mirall de puresa, flor de les Verges, que portàreu al món el bàlsam d'incorrupció, Jesús Fill de Déu, alcan-

seu-nos l' honestitat dels costums públics. —
Ave Maria i Glòria Patri,

III. Profetissa admirable, que beneïreu i alabareu a l' Etern més que no pas totes les jerarquies angèliques plegades, feu que sigui desterrat d'aquest poble vostre l'esperit de maledicció i de blasfèmia. — *Ave Maria i Glòria Patri.*

IV. Rosa de caritat, foc que sense consumir escalfa, traieu de Catalunya l'esperit de discòrdia, i ajunteu a tots els fills amb cor de germans. — *Ave Maria i Glòria Patri.*

V. Santa Engendradora de l' Etern, Filla del vostre Fill, feu que mai es desfaci aquest poble català que Vos espiritualment engendreu. — *Ave Maria i Glòria Patri.*

VI. Verge poderosa, més forta que un exercit en ordre de batalla, des de vostre alt castell de Montserrat defenseu d'enemics espirituals i temporals a tota la terra catalana que teniu encomanada. — *Ave Maria i Glòria Patri.*

VII. Senyora de Montserrat, que teniu

vostra santa muntanya voltada d'oliveres, signe de pau, alcanceu als pobles de Catalunya una pau cristiana i perpetua. — *Ave Maria i Glòria Patri.*

ANTIFONA

Jo habito en las altures del Cel i tinc mon trono sobre dels núvols: acudiu a mi tots els que em teniu amor i us satisfareu del dolç Fruit de les meves entranyes, Jesús.

ÿ. Pregueu per nosaltres; Santa Maria advocada nostra.

℞ Perquè siguem dignes de les promeses de Crist.

ORACIÓ

Déu i Senyor nostre, que glorifiqueu amb un iosigne culte l'electe muntanya de l'excelsa Mare del vostre Unigènit, concediu-nos que sota la poderosa protecció de la mateixa immaculada sempre Verge Maria, poguem arribar amb seguretat a Crist, que és l'eterna Muntanya de la Glòria. Pel mateix Jesucrist Senyor nostre. Amén.

TAULA

Pàgines

I.	Muntanya i vies de comunicació .	7
II.	El Santuari	19
III.	Hospitalitat	35
IV.	La Església	47
V.	Llocs adherents a l' església . . .	78
VI.	La Escolania	97
VII.	La Santa Cova	113
VIII.	Els voltants del Santuari	130
IX.	Santa Cecília	151
X.	Les Ermites	159
XI.	Les Coves	196
XII.	Culte, Confraria, Pelegrinació .	208
XIII.	Visita espiritual a la Mare de Déu de Montserrat	223

